

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2012

JIRÍ ŠTĚPÁNEK

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA**

Magisterské kombinované studium

2010–2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Jiří Štěpánek

Tisk krajní pravice v meziválečném období a v období
protektorátu

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Ph.D.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master / Part-Time Studies

2010-2012

DIPLOMA THESIS

Jiří Štěpánek

Tisk krajní pravice v meziválečném období a v období
protektorátu

Prague 2012

The Diploma Thesis Work Supervisor:

Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze, dne 15. 3. 2012

Jiří Štěpánek

Poděkování

Rád bych poděkoval panu Mgr. Lukáši Novotnému, M.A., Ph.D. za jeho pomoc, cenné rady, odborné vedení a hlavně jeho čas, který mi věnoval při zpracování této práce.

Anotace

Tato diplomová práce mapuje historii a vývoj tisku české krajní pravice. Ukazuje jeho činnost od dvacátých let minulého století, přes pomnichovskou republiku, období Protektorátu Čechy a Morava. Snaží se ukázat různorodost tohoto tisku, jehož stmelujícím faktorem byl nesmiřitelný antisemitismus a antikomunismus. V práci je ukázán vývoj a charakteristika jednotlivých tiskovin krajní pravice, od tiskovin nesmiřitelných antisemitů a kritiků poměrů v republice, přes tiskoviny politických uskupení jako byla Národní obec fašistická, Národní liga, Národní hnutí či Národní sjednocení a působení tohoto tisku za období protektorátu, kdy se tento tisk stal tiskem udavačským a plně spolupracujícím s německou okupační mocí. Prostor je věnován poválečným rozsudkům nad novináři a vlivu tisku krajní pravice na obyvatelstvo.

Klíčové pojmy:

Nacionalismus

Antisemitismus

Fašismus

Vlajka

Protektorát Čechy a Morava

Antikomunismus

Krajní pravice

Politický systém

Annotation

The thesis describes the history and development of Czech Far-Right press from the nineteen twenties, after Munich over the Republic, the Protectorate of Bohemia and Moravia. Tries to show the diversity of the press, the unifying factor was the implacable Anti-Semitism and Anti-Communism. The work indicated the development and characterization of the extreme right of individual prints, prints from implacable Anti-Semites and critics of the situation in the country, through printed political groups like the National Fascist Community, National League, the National Movement and the National Unification and functioning of the press in the Protectorate, when the printing press became denunciatory and fully cooperating with the German occupying power. The space is devoted to postwar judgments of journalists and the influence of extreme right-wing press on the population.

Keywords:

Nationalism

Anti-Semitism

Fascism

Protectorate of Bohemia and Moravia

Vlajka

Anti-communism

Far Right

Political system

OBSAH:

ÚVOD	11
1. MILNÍKY VE VÝVOJI PRVNÍ REPUBLIKY A PROTEKTORÁTU	13
1.1 Vznik Pětky Zákon na ochranu republiky	13
1.2 Hospodářská krize	17
1.3 Sudetoněmecký problém	19
1.4 Vláda generála Aloise Eliáše	22
1.5 Nástup Heydricha	25
2. STRANICKÝ SYSTÉM PRVNÍ REPUBLIKY, DRUHÉ REPUBLIKY A PROTEKTORÁTU	28
2.1 První republika	28
2.2 Druhá republika	31
2.3 Protektorát Čechy a Morava	34
3. TISK KRAJNÍ PRAVICE V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ	36
3.1 Výzva Červenobílých a Národní hnutí	36
3.2 Hanácká republika (Národní republika)	38
3.3 Na Stráž!	42
3.4 Štít národa a Arijská korespondence	44
3.5 Fašistické listy	46
3.6 Fašistický kalendář	50
3.7 České směry	51
3.8 Národní liga	52

3.9 Národní sjednocení	55
4. TISK KRAJNÍ PRAVICE ZA PROTEKTORÁTU	57
4.1 Arijský boj	57
4.2 Vlajka	60
5. POLITICKÉ SDRUŽENÍ VLAJKA	66
5.1 Založení Vlajky, její program a cíle	66
5.2 Vztah Vlajky k Německu a její antisemitismus	70
5.3 Vlajka za druhé republiky	72
5.4 Protektorátní Vlajka	75
5.5 Konec Vlajky a rozsudky nad jejím vedením	82
6. ROZSUDKY NAD AKTIVISTICKÝMI NOVINÁŘI	87
7. VLIV TISKU KRAJNÍ PRAVICE	92
7.1 Vliv tisku krajní pravice v meziválečném období	92
7.2 Vliv tisku krajní pravice za protektorátu	94
ZÁVĚR	97
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	100

SEZNAM ZKRATEK:

ČSDS	Československá strana sociálně demokratická
ČSR	Československá republika
ČKD	Českomoravská Kolben - Daněk
ČNST	Český národně sociální tábor
DNSAP	Deutsche Nationalsozialistische Arbeitspartei
KSČ	Komunistická strana Československa
NOF	Národní obec fašistická
NS	Národní souručenství
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeitspartei
NSP	Národní strana práce
PVVZ	Petiční výbor Věrní zůstaneme
SdP	Sudetendeutschen Partei
StB	Státní bezpečnost
SNJ	Strana národní jednoty
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
VŘSR	Velká říjnová socialistická republika
ÚVOD	Ústřední výbor odboje domácího

Úvod

Cíl práce

V předválečné Československé republice bylo široké spektrum politických stran všech ideologických odstínů. Působily zde strany levicové, krajně levicové a také samozřejmě i strany krajně pravicového spektra. Krajní pravice se začíná v nové republice formovat od začátku dvacátých let minulého století a ve třicátých letech zasedají zástupci krajní pravice v parlamentu republiky. Vůdčími silami krajní pravice byla NOF a politické sdružení Vlajka, které v době hospodářské a sociální krize svou rétorikou získávaly stále více příznivců a začaly ohrožovat pozice zavedených občanských parlamentních stran.

Cílem této práce je ukázat pestrost a škálu tisku české a moravské krajní pravice. Každá vypjatě nacionalistická organizace měla svůj tiskový orgán, kde prezentovala své názory a myšlenky. Tyto tiskoviny reagovaly na aktuální události tehdejších dnů a nemilosrdně ukazovaly politické a finanční aféry předválečného státu. Ve spojitosti s krajní pravicí předmnichovské republiky se vynořují čeští a moravští fašisté, jejichž činnost v tehdejší době je dnes posuzována pohledem ve spojitosti s druhou světovou válkou a německou okupací českých zemí.

Záměrem této práce bylo ukázat, že tisk krajní pravice v předmnichovské republice byl vypjatě nacionalistický, ale nikdy proněmecký. Německo bylo prezentováno jako odvěký nepřítel české státnosti. V předmnichovském čase jsou čeští a moravští fašisté až na výjimky mezi obránci ohrožené republiky. Na konkrétních příkladech je ukázán všudypřítomný antisemitismus všech skupin krajní pravice, které se mohly vzájemně názorově i osobnostně rozcházet, ale v otázce antisemitismu se shodly.

Tisk krajní pravice doznal největších změn od zřízení Protektorátu Čechy a Morava, kdy došlo také i k personálním výměnám, protože mnozí čeští fašisté, pravicoví představitelé nechtěli spolupracovat s Němci a jejich místa zaujímají kariéristé, zaslepení antisemité a bezvýhradní podporovatelé začlenění česko-

moravského prostoru do Říše. Na konkrétních případech uvádím udavačství vůči židovským spoluobčanům v době, kdy odjížděly transporty do vyhlazovacích táborů. Chci ukázat rozdíl mezi krajní pravicí v předválečné republice a za protektorátu, kdy se dala do služeb těch, kdož usilovali o likvidaci českého národa.

Chtěl bych určitým způsobem částečně rehabilitovat náhled na české fašisty, vypjaté nacionalisty, protože na ně se nahlíží optikou událostí druhé světové války, holocaustu a okupace, ale v předválečné republice patřili k proudu, který chtěl změnit politické a sociální poměry v republice, kritikou vnitřních poměrů, kdy úzká parlamentní skupina kabinetním jednáním ovládala republiku a množstvím skandálů diskreditovala samotnou podstatu politiky. Čeští fašisté odmítali třídní boj a chtěli zachovat stávající společenský řád. Tisk krajní pravice se zařadil ke kritikům společenským poměrů republiky, ale nabízel řešení, které nacházelo odezvu u významné části občanů republiky.

Stav poznání

O tisku meziválečné a protektorátní krajní pravice nebyla publikována žádná práce. Tento druh tisku byl součástí a doplňkem historiografie, kdy se objektivně nezkoumalo jeho působení, ale mnohdy se to neslo v jednoznačném duchu - tiskoviny krajní pravice byly fašistické, antisemitské a za protektorátu spolupracovaly s německou okupační mocí. Významnějším pokusem zpracovat část tisku krajní pravice, byť jedné, ale vlivné tiskoviny, byla práce historika Tomáše Pasáka, jež vyšla v časopise *Historie a vojenství* č. 5, roku 1966, pod názvem *Vývoj Vlajky v období okupace*. Zde v popisu historie a vývoje politického klubu Vlajka, se samozřejmě věnoval i časopisu stejnojmenného názvu. Byl to právě Tomáš Pasák, který ve svých pracích o prezidentu Háchovi (JUDr. Emil Hácha, Praha 1997) a protektorátu (Pod ochranou říše, Praha 1998) a hlavně ve svém unikátním popisném díle o historii českého fašismu (*Český fašismus*, Praha 1999) se zmiňoval o tiskovinách krajní pravice v meziválečném a okupačním období. Univerzitní profesor Pasák z českých historiků se nejvíce zabýval problematikou krajně pravicového tisku ve svých pracích, ale zde tento tisk hrál vedlejší úlohu, dokreslující konkrétní události

a pouze napomáhal k pochopení historických souvislostí. Tutéž úlohu plnily protektorátní krajně pravicové tiskoviny v práci německého historika Detlefa Brandese o protektorátu, z pohledu německého historika (Češi pod německým protektorátem, Praha 2000) či v knize Ivo Pejčocha o českém fašismu (Fašismus v českých zemích, Praha 2011).

Ve všech těchto jmenovaných publikacích vystupuje tisk krajní pravice meziválečného a protektorátního období jako součást běhu historických událostí, ale nikde nevystupuje jako nosné téma. Profesor Univerzity Karlovy Milan Nakonečný vydal roku 2001 historickou monografii Vlajka, kde se věnoval historii tohoto subjektu, ale i jím vydávaného tiskového orgánu. V knize je mnoho odkazů na archivní materiály o dalších krajně pravicových tiskovinách a novinářích, kteří do nich pravidelně přispívali. V knize profesora Nakonečného o českém fašismu (Český fašismus, Praha 2006), hrál tisk české krajní pravice stejnou úlohu jako v Pasákových knihách.

Struktura práce

Svojí práci jsem rozčlenil do několika tematických částí. Historický vývoj tisku krajní pravice přesně zapadal do období české historie. Proto v úvodu mé práce se věnuji milníkům ve vývoji první republiky a protektorátu, aby se pochopilo, o čem psaly krajně pravicové tiskoviny, na co reagovaly a co kritizovaly. Tisk krajní pravice nebo českých fašistů reagoval a ostře kritizoval poměry v republice a právě v úvodní části popisují politické a sociální poměry v nové Československé republice. Na příkladu Zákona o ochraně republiky ukazují, že demokracie v předválečné republice byla někdy upozaděna na úkor mocenských zájmů. Hospodářská krize dodala českým fašistům a krajní pravici dostatek argumentů na požadavky změn v politickém a sociálním systému v republice. Svě místo tam má také situace v pohraničí, sílící vliv sudetoněmecké SdP, požadavky na autonomii v rámci republiky vyústující nakonec v mnichovský diktát s následným odstoupením pohraničních oblastí.

Období druhé republiky, tj. existence okleštěného státu do 15. března 1939, znamenalo aktivizaci české krajní pravice a její snahu o vyrovnání účtů s těmi, kdož

určovali vývoj v předmnichovské republice. Úvodní kapitolu končím protektorátním obdobím, které se dá rozdělit do dvou částí - protektorátní vláda pod vedením generála Eliáše a nástup Zastupujícího říšského protektora Heydricha do úřadu v září 1941 a následné represálie.

V druhé části popisují stranický systém předmnichovské republiky, pomnichovského státu a protektorátu. Tento popis je důležitý k pochopení působení tisku krajní pravice v kontextu historických událostí.

Svojí samostatnou kapitolu má zde i Vlajka, politické sdružení, které působilo od dvacátých let minulého století až prakticky do konce protektorátu. Na Vlajce a jejím tiskovém orgánu je přesně vidět vývoj krajní pravice, změna postojů, názorů a výměna určujících osobností.

Hlavní částí práce je popis nejdůležitější tiskovin krajní pravice a českých fašistů. Je tam ukázána nejzákladnější nosná struktura jejich psaní. Citace jsou zařazovány tak, aby přesně vystihly zaměření konkrétní tiskoviny a názory autorů článků. Tiskoviny uvedené v práci přesně mapují strukturu a postupný vývoj krajní pravice a českého fašismu v běhu času.

Předposlední část práce je věnována rozsudkům nad protektorátními novináři, nejenom nad těmi hlavními, určujícími styl psaní v rámci protektorátu, ale i nad regionálními redaktory. V závěru práce je zhodnocen vliv tisku krajní pravice na obyvatelstvo v jednotlivých historických etapách českomoravského prostoru.

1. MILNÍKY VE VÝVOJI PRVNÍ REPUBLIKY A PROTEKTORÁTU

1.1 Vznik Pětky a Zákon na ochranu republiky

Československý stát vznikl 28. října 1918 jako důsledek národně osvobozenického boje jednak v kabinetních ministerských salónech Paříže či Washingtonu, ale také v bojích na frontách první světové války, kde bojovalo na 85 000 legionářů v Rusku, Francii a Itálii.¹

Vznik republiky byl důsledek rozpadu a porážky Rakouska – Uherska. Republika se skládala především z českých historických zemí a části uherských historických oblastí (Slovenska a Podkarpatské Rusi).

Národnostně byla republika nesourodá: Češi a Slováci (v oficiálním pojetí dvě větve národa československého) tvořili 65% obyvatel státu, v pohraničí žili 3 miliony Němců, Těšínsko bylo osídleno polskou menšinou, na Slovensku a Podkarpatské Rusi žila silná maďarská menšina, většinu obyvatel Podkarpatské Rusi tvořili Rusíni. Československo patřilo ke státům s rozvinutou parlamentní demokracií. Stranický systém s větším počtem parlamentních stran navazoval na stranickopolitický pluralismus, který se vytvářel už po tři desetiletí před první světovou válkou. Stejně jako v monarchii měla každá z národností své úplné politické spektrum stran a politických organizací.² Po celou dvacetiletou dobu existence republiky zde kypěl stranický život se všemi svými klady, ale i zápory.

ČSR se sice deklaruje jako demokratická republika, ale de facto v ní vládne autoritativní Masaryk a tzv. Pětka (zástupci pěti největších politických stran). Svoboda slova v projevech a tisku je omezována: na veřejných shromážděních je přítomen policejní komisař, který sleduje řečníkův projev a může jej přerušit a

¹ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach*. Praha: Vyšehrad, 2006. s. 56. ISBN 80-7021-838-X.

² PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 59. ISBN 80-7252-017-2.

shromáždění rozpustit v případě, že politicky nevyhovuje. Kritériem je někdy velmi široce a jindy velmi úzce pojatý „státní zájem“. Postižen je politický ideový extremismus vůbec, tj. komunisté a fašisté.³

První republika do značné míry odrážela Masarykovo filozofické zázemí, víceméně respektované i představiteli domácího odboje, třebaže nikoli bezvýhradně (Karel Kramář – pozn. autora). Novou ideu je možno charakterizovat čtyřmi základními principy: Republikánství, sociální radikalismus, antikatolicismus a odluka církve od státu a čechoslovakismus s československým nacionalismem.⁴

Vedle klasických forem politického systému, jako je vláda a parlament, existovala v republice tzv. Pětka, což bylo sdružení pěti nejsilnějších „státotvorných“ parlamentních stran. Vznik Pětky se datuje od léta 1920. Britský velvyslanec v Praze ji ve svém hlášení Londýnu ohodnotil takto. „Rodící se Pětka stran vykazuje nedostatek jakýchkoliv společných zájmů“ a „společně sdílí jen pevné odhodlání udržet integritu státu proti podvratným vlivům na jedné straně pangermánského hnutí v Deutsch – Boehmen, na druhé komunistů.“ Tím, že Pětka posléze usurpovala funkci vlády, vzniklo podle britského velvyslance „nebezpečí pro demokratickou konstituci republiky, avšak zatím (Pětka) jedná jako jistým způsobem bezpečnostní ventil proti politickému extremismu.“⁵ Rudolf Bechyně, zástupce sociální demokracie na její obhajobu napsal: „Pětka jest nezbytnost, je to opačná stran chaosu. Bez Pětky budeme míti z parlamentu licitační shromáždění, v němž přestává rozumná politika a počíná agitační demagogie.“⁶

V Pětce byli sdružení předsedové těchto stran: sociálně demokratické, národně socialistické, lidové, agrární a národně demokratické.⁷ Přirozenou vůdčí osobností byl

³ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 21. ISBN 80-86183-24-6.

⁴ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 45. ISBN 978-80-210-4250-6.

⁵ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad 1*. Praha: Panevropa, 1998. s. 152 – 153. ISBN 80-85846-06-3.

⁶ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad 1*. Praha: Panevropa, 1998. s. 176 - 177. ISBN 80-85846-06-3.

⁷ TOMEŠ, Josef. *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994. s. 148 – 149. ISBN 80-901549-2-1.

představitel agrárníků Alois Švehla. Přes všechna vzletná prohlášení a deklarace stálo za Pětkou nepsané dogma: Prezident má sice ve státě nejvyšší autoritu, avšak my ovládáme parlament a tím i vládu a jsme fakticky nejmocnější politická struktura v zemi.⁸

Jestliže byla Pětka orgánem politickým, tak Hrad byl nepolitickou sítí osob, soukromě i názorově spřízněných s prezidentem. Vznikla v podstatě z nutnosti, když v prvních obecních volbách roku 1919 propadla „Masarykova strana“ – realisté (0,3% hlasů). Personálně se okolo prezidenta pohybovali jeho spolupracovníci z odboje a Maffie, jistou institucionalizací této struktury byl Památník odboje. Hrad dopřával sluchu a spolupracoval spíše s jednotlivými politiky a jejich frakcemi, než jako s politickými stranami jako celkem. Uvést lze: Klofáčovo křídlo u národních socialistů, Stranského moravské křídlo národní demokracie, u lidovců to byl odborový předák Čulík, socialistické odbory, společenské a vědecké organizace jako je Obec legionářská, Sokol, Svaz učitelů, Orientální ústav apod., nekatolické církve, finanční kruhy reprezentované Legiobankou či nakladatelstvím Orbis, Melantrich a z tiskovin Lidové noviny, Prager Tagblatt, Prager Presse, České slovo a Přítomnost.⁹

V politickém systému první republiky se tedy vygenerovala dvě mocenská centra – Hrad a Pětka. I když tyto skupiny měly mnohdy odlišný názor na politiku, stát a jeho vývoj, tak z nutnosti věci pracovaly ruku v ruce. Hrad toužil „silnou“, ideální demokracii vlastně imputovat státu prostřednictvím osvíceného vůdce – prezidenta. Pětka sázela na pragmatismus. Obávala se, že z vůdce by se mohl stát – byť sebeosvícenější – diktátor. Chtěla normálně fungující stát řízený politickými předáky, jednou danými vůdci. Obavy Pětky z hradního elitářství byly oprávněné. Stejně tak jako strach Hradu, že tehdejší stranická reprezentace rozhodně není složená z elity národa a po stránce morálních ideálů se jí dá mnoho vytýkat. Činnost Hradu a Pětky působila na udržení demokracie, ale její základní forma činnosti - kabinetní

⁸ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I*. Praha: Panevropa, 1998. s. 154. ISBN 80-85846-06-3

⁹ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 64 - 65. ISBN 978-80-210-4250-6.

vyjednávání a zákulisní politické obchody, ubírala na čistotě demokracie v tehdejší republice.¹⁰

Ona v té době byla potřebná jakási „přísná demokracie“, protože situace republiky v počátcích její existence nebyla dobrá. Poválečný hospodářský nedostatek, drahota a také agitace „rudých“ legionářů o VŘSR způsobila v republice vzpoury některých vojenských jednotek (1919), které byly potlačeny. O rok následuje tzv. „prosincová generální stávka“, což byl komunistický pokus o puč. Na Kladensku a Oslavanech se vojákům odníмали zbraně, obsazovali se pošty a radnice, útočilo se na četnické stanice.

Jistí legionáři a vysloužilci nechyběli ani na divokých demonstracích levičáků a při plundrování, chápaném jako výkon dějinné spravedlnosti. Bouřilo se též proti přijímání „rakouských“ úředníků do služeb státu, proti aristokracii, katolíkům, keřasům (poválečným zbohatlíkům – pozn. autora) statkářům, fabrikantům, proti pánům domácím, proti verbeži, kreaturám, co pro ně ještě ani nebyla nalezena konkrétní jména, proti Židům, proti všem a všemu, co nebylo „prosté“, „lidové“, „pokrokové“ a české.¹¹

V Praze pučisté obsadili Lidový dům (sídlo sociální demokracie – pozn. autora) a hrozilo vypuknutí všeobecného násilí. Proto vláda vyhlásila dne 12. prosince 1920 stanné právo a došlo k represím vůči stávkujícím a ozbrojeným pučistům.¹² Následně s ohledem na výše zmíněné události byl o tři roky později vyhlášen Zákon na ochranu republiky (50/1923 Sb.), mající chránit republikánský charakter státu, byl namířen proti komunistům, proti iredentistickým stranám a menšinám a také proti (hlavně v počátku republiky) monarchistům.¹³

¹⁰ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I*. Praha: Panevropa, 1998. s. 179. ISBN 80-85846-06-3.

¹¹ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I*. Praha: Panevropa, 1998. s. 152 – 153. ISBN 80-85846-06-3.

¹² NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. s. 36 - 37. ISBN 80-86226-73-5.

¹³ TOMEŠ, Josef. *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994. s. 222. ISBN 80-901549-2-1.

1.2 Hospodářská krize

Období meziválečného Československa je mnohdy laickou veřejností vnímáno jako období prosperity a všeobecného blahobytu. Republika se od počátku potýkala s ekonomickými problémy a napjatou sociální situací obyvatelstva: od roku 1921 prudce stoupá nezaměstnanost, takže v roce 1923 je oproti roku 1921 téměř třikrát větší (asi 208 tisíc lidí), pak klesá a kolísá mezi 36 až skoro 68 tisíci osob, avšak v roce 1930, kdy se již hlásí celosvětová hospodářská krize, vystupuje na 105 tisíc a o rok později již na 291 tisíc, v roce 1932 na 554 tisíc a v roce 1933 dokonce na 738 tisíc osob.¹⁴

V roce 1937 stoupla nezaměstnanost v Sudetech z 6% na 8,54%. Jestliže bylo v srpnu 1937 v ČSR 233 tisíc nezaměstnaných, (v únoru byla nezaměstnanost dvojnásobná), tak v Rakousku, s polovičním počtem obyvatel, bylo nezaměstnaných 261 tisíc.¹⁵

Již na začátku roku 1919 si v důsledku střelby četníků do demonstrantů vyžádaly v Ružomberoku a v Bratislavě první oběti na životech. V létě následujícího roku v Hlohovci byl zastřelen jeden a v prosinci další demonstrant, o několik dní později, dne 14. prosince bylo v Mostě zastřeleno již devět demonstrantů.¹⁶

I v době hospodářské krize docházelo ke střelbám. Dne 4. února 1931 byli četnictvem zastřeleni čtyři dělníci u duchcovského viaduktu. Do nezaměstnaných a do dělníků, i do průvodu dětí se v době hospodářské krize střílelo i jinde: Frývaldov, Košúty, Radotín, Most, Polomka, Telgárt, Horní Suchá.¹⁷

Výrazný pokles životní úrovně byl spojen s významným poklesem průmyslové a zemědělské výroby. V roce 1933, za vlády „rudo – zelené“ koalice (agrárníci, sociální demokraté a národní socialisté s agrárním premiérem Malypetrem v čele vlády), kdy krize vrcholila, poklesl index průmyslové výroby ve srovnání s obdobím před krizí na

¹⁴ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 21. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁵ ŠKRÁBEK, Josef. *Věřejší strach*. Praha: Vyšehrad, 2006. s. 38. ISBN 88-7021-838-X.

¹⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. s. 38. ISBN 80-86226-73-5.

¹⁷ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 103. ISBN 80-7252-017-2 .

60%. Vláda byla nazývána „vládou hladu“ a s hospodářskou krizí přišla i krize vládní, která pokračovala až do předčasných voleb. Vládli agráři a vláda si nevěděla rady s rostoucími nepokoji obyvatelstva, snažila se o rozsáhlou kontrolu hospodářství a dne 9. června 1933 prosadila zákon o mimořádné moci nařizovací, který jí dával možnost rozšířeného přímého rozhodování bez předchozího schvalování parlamentem.¹⁸ Zadluženost domácího rolnictva dosáhla roku 1934 na 16 miliard a přibývalo tisíce exekucí.¹⁹

To samozřejmě mělo vliv na radikalizaci v pravé i v levé části politického spektra. Za existence meziválečné republiky se uskutečnily čtyři parlamentní volby (1920, 1925, 1929, 1935). Radikalizace a podpora obyvatelstva byla spíše na levé části, protože KSČ získala ve volbách roku 1925 13,2% hlasů a ve volbách následujících 10,2% resp. 10,3% hlasů.²⁰ Srovnáme-li to s výsledky po celou dobu suverénních a politiku republiky určujících agráři, kteří získávali pravidelně okolo 14% hlasů, tak to nebyl špatný výsledek. Také s ohledem na neustálou „pozornost“ úřadů a policie směrem k představitelům a sympatizantům KSČ.

Na pravé části spektra byla situace výsledkově horší, protože národně demokratická strana, což byla konzervativně – vlastenecká strana, dosahovala výsledků přes 5% a v posledních volbách 1935 kandidovala s ostatními podobnými subjekty v koalici s názvem Národní sjednocení, kdy obdržela 5,6% hlasů, bylo vnímáno jako porážka. Ostatně Národní obec fašistická, která kandidovala pouze v roce 1935 (nevnstoupila do Národního sjednocení) dosáhla výsledku 2% hlasů.²¹

¹⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. s. 106. ISBN 80-86226-73-5.

¹⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. s. 113. ISBN 80-86226-73-5.

²⁰ TOMEŠ, Josef. *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994. s. 271. ISBN 80-901549-2-1. ISBN 80-901549-2-1.

²¹ TOMEŠ, Josef. *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994. s. 271 - 272. ISBN 80-901549-2-1.

1.3 Sudetoněmecký problém

Po svém vzniku republika zdělila třímilionovou německou menšinu, která rozhodně nebyla naladěna příznivě k tomu, aby stát sdílela s těmi, kdož byli v monarchii z jejich pohledu pod nimi, a rázem se z určujícího národa stal národ podřízený. Vize prosazovaného čechoslovakismu tyto pocity Němců jen prohlubovala. V pohraničních oblastech se okamžitě začaly tvořit po skončení světové války německé oblasti, tzv. Deutsch - Boehmen a část z nich žádaly připojení k Rakousku anebo k Německu.

V den (4. březen 1919) ustanovující schůze Národního shromáždění tzv. Německého Rakouska, ve kterém chtěli být českoslovenští Němci zastoupeni, se do pohraničí rozléla výzva ke generální stávce.²²

Do těchto vzbouřeneckých enkláv bylo okamžitě vysláno vojsko, aby učinilo pořádek a republika zajistilo hranice. V Kadani se dav Němců shromáždil před radnicí a vojsko (složené z legionářů, kteří byli zvyklí nejdříve střílet a pak se ptát) začalo střílet, což mělo za následek 22 mrtvých. Do sudetoněmeckého bájesloví toto vstoupilo jako kadaňský masakr. Střílelo se v Teplicích, Chebu, Karlových Varech či v Jihlavě. Celkem 54 mrtvých československých Němců.²³ Což nebyl vůbec dobrý základ k vzájemnému soužití, jehož definitivní krach znamenal i konec předválečné republiky.

Když byl ministr zahraničí Beneš na pařížských mírových jednáních, tak ho prezident Masaryk ohledně německé menšiny instruoval následovně a právě tyto instrukce předznamenal ono soužití po dobu dvaceti let. „Náš stát byl od počátku a vždycky český. Němce sem zvali domácí vladaři jen jako kolonisty.“ Tuto tezi ještě prezident rozvedl ve svém prvním poselství Národnímu shromáždění, dne 22. prosince 1918. Sice řekl, že by bylo dobré, kdyby Němci spolupracovali při budování státu, avšak poté mj. prohlásil: „Území obývané našimi Němci jest území naše a

²² ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach*. Praha: Vyšehrad, 2006. s. 38. ISBN 80-7021-838-X.

²³ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I*. Praha: Panevropa, 1998. s. 128. ISBN 80-85846-06-3.

zůstane naše. My jsme vytvořili náš stát; tím se určuje státoprávní postavení našich Němců, kteří původně do země přišli jako emigranti a kolonisté.“²⁴

Vlivem rozjitřené národnostní situace se Masaryk s Benešem vzdali možnosti udělat z republiky středoevropské Švýcarsko. Přesto měla německá menšina (a nejen ona) zaručena veškerá práva náležící menšině v tehdejší době. Národnostní politika tehdejšího Československa byla ta nejmodernější a nejtolerantnější v celé Evropě.

Postupem doby a hlavně díky hospodářské krizi začaly poměry v pohraničí kulminovat. Byl tam soustředěn průmysl sklářský, textilní a důlní, tedy odvětví, jichž se průmyslový útlum dotkl nejvíce. To znamená, že továrny se zavíraly, doly propouštěly a bez práce se ocitalo stále více Němců. Což dalo argumenty sudetoněmeckým předákům, kteří demagogicky tvrdili, že pražská vláda zaviňuje zbídačení pohraničí.

Jenže propouštělo by se stejně, i kdyby byly textilky a sklárny plné Čechů. Nezaměstnanost německého obyvatelstva byla zvýšena národnostním výběrem státních zaměstnanců, zadáváním státních zakázek českým podnikům. Rozhodně ale nebyli Němci vyřazováni ze státní služby, ale po letech se museli ve lhůtě několika let alespoň domluvit česky.²⁵

Nejradikálněji si počínala DNSAP, která otevřeně propagovala odtržení pohraničí od republiky, za častých kontaktů s představiteli tehdejšího Německa, kde byl u moci již Adolf Hitler. Z Německa přišly tyto pokyny: „Čiňte všechny přípravy, abyste byli připraveni, až náš nejvyšší vůdce vydá příkaz sáhnout po zbraních za sjednocení.“²⁶

Stupňující se rétorika DNSAP donutila pražskou vládu sáhnout k jejímu soudnímu rozpuštění (25. listopadu 1933). Ještě předtím uveřejnili německé noviny, dne 2. října 1933, výzvu k vytvoření hnutí Sudetoněmecké národní fronty – Sudetendeutsche Heimatfront. Do jejího čela se postavil ašský učitel tělocviku Konrád Henlein (jeho matka se za svobodna jmenovala Dvořáčková – pozn. autora). Ze začátku fronta

²⁴ KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I*. Praha: Panevropa, 1998. s. 126. ISBN 80-85846-06-3.

²⁵ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach*. Praha: Vyšehrad, 2006. s. 90. ISBN 80-7021-838-X.

²⁶ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 105. ISBN 80-7252-017-2.

deklarovala pozitivní postoj k československému státu, požadovala pouze decentralizaci a posílení samosprávy. Snaha sjednotit „sudetoněmecký kmen“ byla pouze taktikou k uskutečnění hlavního cíle: rozbití Československa. Postupem doby se k Henleinovi přidávali voliči ostatních pravicových německých stran, aby proti nim stáli v pohraničí pouze němečtí sociální demokraté a němečtí komunisté pod hlavičkou KSČ.

V parlamentních volbách roku 1935 došlo k překvapení. Vítězem voleb se nestali agráři, ale SdP (tak se nazývala také Sudetendeutschen Heimatfront), která obdržela 15,2% hlasů, o 0,9% hlasů více než agráři.²⁷

Vítěznou stranu volilo 60% německého obyvatelstva.²⁸ Ostatní německé politické strany obdrželi 2 – 3 % hlasů. Německé obyvatelstvo se nemohlo vyjádřit jasněji.

Po březnovém anšlusu Rakouska roku 1938 bylo na pořadu dne Československo. Hitler po jednání s K. H. Frankem a Henleinem schválil taktiku SdP vůči Praze. Henlein se vyjádřil přímo: „Musíme stále žádat tolik, abychom nikdy nebyli spokojeni.“²⁹ Akční program SdP byl deklarován na sjezdu v Karlových Varech, kde Henlein oznámil tzv. osm základních karlovarských bodů, mezi něž náležela „úplná svoboda přiznání k německému národu a k německému světovému názoru.“³⁰

Karlovarský program z 24. dubna 1938 sestával z bodů, z nichž jen některé mohly být pro vládu přijatelné. Požadavkem bylo též hájit zájmy Němců i mimo vlastní území Sudet, tedy v českých oblastech, čehož bylo plně dosaženo až po 15. březnu 1939.³¹

²⁷ TOMEŠ, Josef. *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994. s. 271 - 272. ISBN 80-901549-2-1.

²⁸ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 178. ISBN 80-7252-017-2 .

²⁹ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 200. ISBN 80-7252-017-2 .

³⁰ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 200. ISBN 80-7252-017-2 .

³¹ ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach*. Praha: Vyšehrad, 2006. s. 111. ISBN 80-7021-838-X.

Poslanec SdP Wollner v Chebu při svém projevu odhazuje poslední roušku formální státní loajálnosti: „Dnes již nepotřebujeme ukazovat dvojí tvář. Nad námi drží ruku sedmdesátipětimilionový německý národ a říšský kancléř Adolf Hitler.“³²

Vláda agrárníka Hodžy stále ustupovala požadavkům SdP a ta je v duchu intencí Berlína odmítala. Mnichovská dohoda rozbila republiku, SdP se sloučila s německou NSDAP, ze Sudet se vytvořila Sudetoněmecká župa se sídlem v Liberci a německá okupace s 360 tisíci mrtvými Čechoslováky ukončila poválečným odsunem sedmisetletou existenci spolužití Čechů a Němců.

1.4 Vláda generála Aloise Eliáše

Po vyhlášení protektorátu, dne 16. března 1939, svoji funkci ještě vykonávala Beranova vláda a to do 23. dubna 1939. Dne 27. dubna byla jmenována protektorátní vláda pod vedením generála Aloise Eliáše, legionáře a ministra dopravy z období druhé republiky. Vláda se musela potýkat s mnoha problémy jak politickými, tak i správními. Byla zrušena některá ministerstva. Jednalo se také o to, aby vláda nebyla trpným vykonavatelem německých nařízení a uvažovalo se o mnoha kandidátech na funkci ministerského předsedy, ale po souhlasu mj. i vojenského odboje, byl vybrán Eliáš, který nechtěl nabízenou funkci původně přijmout, neboť již v té době spolupracoval s vojenským odbojem Obrana Národa. O svém údělu ostatně řekl: „Nevezmu-li to, dostanou se tam lumpové, vezmu-li to, oprátka mě nemine“.³³

Eliášova vláda měla charakter úřednické vlády, ale samozřejmě se lišila od předmnichovských úřednických vlád. Protektorát považoval Eliáš za dočasný, i když ne za krátkodobý: „Budeme se muset učit čekat na události, aniž bychom jim prejudikovali v špatném smyslu.“³⁴

³² PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 200. ISBN 80-7252-017-2 .

³³ PASÁK, Tomáš. *Pod ochranou říše*. Praha: Práh, 1998. s. 77. ISBN 80-85809-88-5

³⁴ KVACEK, Robert a Dušan TOMÁŠEK. *Generál Alois Eliáš*. Praha: Epoque, 1996. s. 26. ISBN 80-902129-5-6.

Říšským protektorem se stal Konstantin von Neurath, šlechtic, bývalý ministr zahraničí, budící dojem jisté noblesnosti a zdání, že soužití s Říší nebude tak nejhorší. V jeho případě se traduje historický omyl, že to byl mírný správce, ale opak byl pravdou. Jeho záměr s českým národem byl stejný, jako to zamýšlel Berlín, ale on pouze chtěl tyto záměry rozložit na delší čas a nechtěl být tak hlučně radikální, jako kupř. K. H. Frank. Nicméně v Berlíně s ním byla nespokojenost, která byla charakterizována těmito slovy: „Hlavní chybou bylo, že s Čechy a s českou vládou se zacházelo tak, jako kdyby šlo o samostatný stát, jako kdyby úřad říšského protektora byl nějakým rozšířeným vyslanectvím cizí hlavy státu, čímž byli Češi přivedeni na myšlenku, že mají vlastní stát, a zároveň že budou přehlížet a nerespektovat státoprávní postavení a státoprávní skutečnosti 16. března 1939, podle níž se tento Protektorát stal jednoznačně součástí říše.“³⁵

Jak se hodlá německá správa stavět k českému obyvatelstvu, vyjádřil K. H. Frank ve svém projevu na pražském Staroměstském náměstí, dne 2. prosince 1939, kde varoval český národ, aby se odpoutal od „českých dějepisných lží, iluzí a legionářských ideologií, od vlivů pařížských a londýnských. Češi musí zanechat všelijaké dvojaké hry a stejně tak musí jednat, dosavadní metody jsou prohlédnuty a vedou je do zkázy. Od 16. března 1939 jsou Čechy a Morava nerozlučnou složkou Velkoněmecké říše; tam kde vlaje prapor s hákovým křížem, vlaje navěky. (...) Rok 1918 se svými důsledky a po zkušenostech, jež jsme prožili, se již nikdy nevrátí.“³⁶

Generál Eliáš zosobňoval jak retardační, tak i resistenční směr. Náležel mezi zakladatele a přední činitele Obrany národa, byl napojen na Politické ústředí a od roku 1940 na ÚVOD a také spolupracoval s PVVZ. Měl spojení i na odbojovou skupinu „Vlora“ na Slovensku, především na její součást „Vlára“.

³⁵ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem*. Praha: Prostor, 2000. s. 248. ISBN 80-7260-028-1.

³⁶ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Dramatické i všední dny protektorátu*. Praha: Themis, 1996. s. 113. ISBN 80-85821-35-4.

První Eliášův vzkaz do zahraničí odvezl Benešovi gen. Ingr, když emigroval ze země: „Přes veškeré možné následky za každých okolností bude (Eliáš) bránit český národ proti Němcům.“³⁷

Byla to nebezpečná hra, o které si byl Eliáš zcela vědom a členu odbojových struktur Zdeňku Bořkovi – Dohalskému o tom řekl: „Byl jste na vojně? Znáte ten pocit, když kolem vás sviští kulky? Při té naší práci mám stejné pocity.“³⁸

Většina členů Eliášova vlády byli vesměs bývalí politici předválečného Československa. Eliáš a ministr školství Kapras byli dokonce svobodní zednáři. Ministr veřejných prací Čipera byl generálním ředitelem Baťových závodů, ministr zemědělství Feierabend v roce 1940 emigroval do Londýna, ministr financí Kalfus po celou válku spolupracoval s odbojem, taktéž ministr dopravy Kamenický zmírňoval dopady okupačních nařízení, jak se dalo.

Měřeno ideovou orientací ministrů, představovali vládu pravicovější, než byla většina československých vlád a v tom ohledu nereprezentovali všestranněji a přesněji českou společnost. Takový vládní posun se ovšem odehrál už v druhé republice a Eliáš, sám tíhnoucí k politickému středu, převzal dědictví tohoto posunu v personální skladbě své vlády.³⁹

V Eliášově vládě neseseděl nikdo jako Emanuel Moravec. Nedá se samozřejmě říci, že to byla vláda odbojová, nicméně snažila se až do příchodu Heydricha něco pro okupovaný národ dělat. Postup války, obrat ve válce se SSSR posléze znemožnil tak výrazné zpomalování okupační politiky. Rozhodně Eliášova vláda svůj úkol splnila, protože hned od začátku protektorátu zabránila spolu s prezidentem Háchou dostat se k moci otevřeným kolaborantsko – fašistickým skupinám, jež se draly k moci.

³⁷ PASÁK, Tomáš. *JUDr. Emil Hácha*. Praha: Horizont, 1997. s. 142. ISBN 80-7012-088-6.

³⁸ PASÁK, Tomáš. *Pod ochranou říše*. Praha: Práh, 1998. s. 86. ISBN 80-85809-88-5.

³⁹ KVAČEK, Robert a Dušan TOMÁŠEK. *Generál Alois Eliáš*. Praha: Epoque, 1996. s. 27. ISBN 80-902129-5-6.

1.5 Nástup Heydricha

Po odvolání protektora Neuratha na „zdravotní dovolenou“, nastoupil na jeho místo zastupující protektor Heydrich. Hned při svém příchodu, dne 28. září 1941, vyhlásil civilní výjimečný stav. Bylo vyhlášeno i stanné právo, které se vztahovalo na jakékoliv jednání, „které narušuje nebo ohrožuje veřejný pořádek a bezpečnost, hospodářský život nebo klid na práci.“⁴⁰

V rámci výjimečného stavu byli v době od 27. září do 29. listopadu 1941 podle německých veřejných oznámení zastřeleni 404 lidé.

Okamžitě po Heydrichově příjezdu byl dne 26. září 1941 zatčen ministerský předseda Eliáš⁴¹, o jehož odbojových aktivitách Němci věděli a také byl odsouzen k smrti, v říjnu 1940 zatčený, pražský primátor Klapka.

Naplnila se slova K. H. Franka z výše zmíněného projevu na Staroměstském náměstí, kde jasně varoval: „Od nynějška budeme bez jakékoliv výstrahy zasahovat těmi nejtvrďšími prostředky. Kdo nejde s námi, jde proti nám. Kdo je proti nám, bude rozdrcen.“⁴²

Z Heydrichova rozhodnutí byla vytvořena i nová protektorátní vláda, do jejíhož čela byl jmenován dosavadní ministr spravedlnosti JUDr. Jaroslav Krejčí. Unikátem této vlády bylo, že tam zasedal etnický Němec, dr. Walter Bertsch, ministr hospodářství. Jednací řečí vlády byla němčina! Heydrich přes odpor prezidenta Háchy prosadil do vlády Emanuela Moravce, jako ministra školství a národní osvěty. Úřad říšského protektora na Moravce vsadil jako na exponenta, který bude nejenom bez výhrad plnit německé záměry s českým národem, ale bude také vyvíjet samostatnou aktivitu.

⁴⁰ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem*. Praha: Prostor, 2000. s. 252 - 253. ISBN 80-7260-028-1.

⁴¹ KVAČEK, Robert a Dušan TOMÁŠEK. *Generál Alois Eliáš*. Praha: Epoque, 1996. s. 83. ISBN 80-902129-5-6.

⁴² BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem*. Praha: Prostor, 2000. s. 118. ISBN 80-7260-028-1.

Ovšem nedá se říci, že by tato vláda, ustanovená dne 19. ledna 1942, byla bezvýhradně složená z „moravců“. Ministr vnitra dr. Bienert byl bývalý člen Maffie z první světové války a český zemský policejní prezident, který byl po celou dobu války znám jako dobrý Čech, který kdy mohl, tak pomohl. Ministr financí Kalfus dovednou finanční politikou zachránil vyvezení mnoha miliard protektorátních korun do Německa, jako poplatek za „ochranu“. Posílal také velké částky na odboj. Ministr dopravy a techniky ing. Jindřich Kamenický zaměstnával na železnici desítky legionářů a zpomaloval říšská nařízení na protektorátní železnici, předkládaná německým zmocněncem na ministerstvu.

Ministerský předseda Krejčí a ministr zemědělství Adolf Hrubý byli spíše konjunkturalisté, než kolaboranti. Byli jednak vystrašení, ale zároveň se jim zamlouval pohodlný a výnosný život protektorátního ministra. Nedá se ale říci, že by to byli vědomí kolaboranti. Německá okupační správa s nimi ale měla nejmenší problém.

Po Heydrichově nástupu do úřadu a hlavně po atentátu na něj, se nedalo vůbec hovořit o nějaké samostatné politice protektorátní vládě vůči Německu. Ostatně Heydrich to vyjádřil jasně: „Český ministr není vlastně žádným ministrem v našem smyslu, to víme zcela jasně, že provádějí příkazy (...) Čeští ministři se mohou bavit nanejvýš o tom, jak chtějí pokyny provést, a k tomu stačí porada. (...) Musí být rozhodně skoncováno se stavem, kdy vláda byla místem, kde se sbíraly stížnosti Čechů proti říši, ale naopak se vláda musí stát aktivním nástrojem protektora proti českému obyvatelstvu.“⁴³ Tohle ve vládě plnil pouze ministr Moravec, který o tom řekl: „Jsem více socialista než Čech. A jsem více Evropan. Dnes jsme svědky tak velkých věcí, že národní bolení zubů v nich bledne jako hvězdy za svítání.“⁴⁴

Prováděla se politika drobných krůčků, kdy se nějaký loajální projev kompenzoval nějakým ústupkem z německé strany (propuštění zatčených apod.). Toto především praktikoval prezident Hácha, jehož zásluhou byli mj. propuštěni z koncentračních

⁴³ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Dramatické i všední dny protektorátu*. Praha: Themis, 1996. s. 211. ISBN 80-85821-35-4.

⁴⁴ PERNES, Jiří. *Až na dno zrady*. Praha: Themis, 1997, s. 170. ISBN 80-85821-51-6 .

táborů studenti zatčení při demonstracích 28. října 1939 a po uzavření českých vysokých škol.

2. STRANICKÝ SYSTÉM PRVNÍ REPUBLIKY, DRUHÉ REPUBLIKY A PROTEKTORÁTU

2.1 První republika

Je jedním z paradoxů prvorepublikové politiky, že republika to byla stranická, ale politické strany nebyly pevně ústavně – právně zakotveny. Organizování stran nebylo nijak formulováno, s politickými stranami počítaly pouze volební řády. Teprve v říjnu 1933 došlo k vydání zákona o rozpouštění politických stran a to ještě s politickou motivací (byl použit při rozpuštění německé sudetské DNSAP). Zákon neupravoval vznik, ale zánik politických stran.

Na jeho základě se mohla rozpustit taková strana, která ohrožovala „samostatnost, ústavní jednotnost, celistvost, demokraticko – republikánskou formu nebo bezpečnost ČSR.“⁴⁵

Pro stranický systém meziválečné republiky byly příznačné čtyři hlavní rysy: poměrný volební systém, vázané kandidátské listiny, absence omezovací klauzule, výpočet volebního čísla podle kombinace (první skrutinium) Harerovy a Hagenbach – Bischoffov (druhé skrutinium) metody, který vyřazoval pouze velmi malé strany s rozptýlenou podporou.⁴⁶

Hlavní strukturu dvacetiletého politického života Československa tvořilo dvanáct politických stran, včetně čtyř německých a jedné maďarské. Skutečně základním rozlišovacím bodem byl národnostní princip. Z jeho pohledu je příznačné, že v politickém spektru prvorepublikového státu vedle sebe existovala řada stejně programově orientovaných stran, jejichž jediným rozdílem byla národnostní příslušnost.

⁴⁵ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 68. ISBN 978-80-210-4250-6.

⁴⁶ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 55. ISBN 978-80-210-4250-6.

Specifickým rysem tehdejší politiky byly vázané kandidátní listiny, kdy bylo běžnou praxí, že za malou stranu byl zvolen byt' jeden poslanec, mohli jím jeho šéfové licitovat ve velkých soubojích mezi stranami, kdy se kupovali hlasy poslanců a mohli jeho mandát prodat movitému zájemci.⁴⁷

Ústavodárná shromáždění od vzniku samostatného státu sice měnila název, ale poměrně brzy se vše institucionalizovalo. Dne 14. listopadu 1918 bylo na základě prozatímní ústavy ustanoveno jednokomorové Revoluční národní shromáždění, které mělo 256 členů, následně bylo rozšířeno o zástupce Slovenska na 270 členů. Opět nebylo zvoleno, ale jmenováno politickými stranami. Jeho činnost končila vznikem únorové ústavy.⁴⁸ Rozdělení mandátů se uskutečnilo na základě výsledků voleb do rakouské říšské rady v roce 1911.⁴⁹

V únorové ústavě (přijata 29. února 1920 – pozn. autora) byla zvolena tzv. klasická (francouzská) varianta parlamentarismu. V systému vzájemné kontroly vlády a parlamentu tak byla formálně dána přednost zákonodárnému tělesu – dvoukomorovému parlamentu.

Poslanecká sněmovna měla 300 poslanců, volených na 6 let při aktivním volebním právu od 21 let a pasívním od 30 let. Zákony musely projít oběma komorami ve stejné podobě. Ústavní změny a vyhlášení války podléhaly třípětinové většině v obou komorách, obžaloba prezidenta či předsedy vlády předpokládala dvoutřetinovou většinu v obou komorách, ke schválení běžných zákonných předloh postačovala prostá většina přítomných poslanců. Odlišné stanovisko Senátu bylo možno překonat

⁴⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 86. ISBN 80-86183-24-6.

⁴⁸ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 52. ISBN 978-80-210-4250-6.

⁴⁹ TOMEŠ, Josef. *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994. s. 50. ISBN 80-901549-2-1.

hlasováním sněmovny, pokud se pro původní návrh vyslovila nadpoloviční většina všech poslanců.⁵⁰

Senát byl složen ze 150 členů volených na 8 let, při aktivním volebním právu od 26 let a pasívním od 45 let. Co se týkalo pravomocí, dominovala Poslanecká sněmovna, nadaná standardním kompetenčním rejstříkem počínaje legislativními a konče kreačními oprávněními. Technicky měl parlament silné postavení vůči vládě, která byla závislá na parlamentní většině a odpovědná parlamentu. Jenže za celou existenci první republiky nikdy nedošlo k pádu vlády z důvodu vyslovení nedůvěry parlamentem. Dominantní ve vazbě vláda – parlament, byla vláda.⁵¹

Politické strany předmnichovské republiky by se daly rozdělit do několika skupin.

Demokratická levice – tvořená sociálně demokratickou stranou a také stranou národně socialistickou. V roce 1921 se od sociálních demokratů oddělilo radikální levé křídlo a konstitovalo se v KSČ. Tato demokratická levice byla přirozeně podporována i německou sociální demokracií.

Zemědělský a živnostenský stav – zde byla hlavní silou strana agrární, s přesným názvem Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu. Byla to určující politická síla první republiky – z deseti vlád do září 1938 jich pět vedli agráři. Ministři agrární strany seděli v každé vládě. Po celých dvacet let jim satelit dělala strana živnostenská. Síla agráříků nespočívala jen ve volebních výsledcích, ale také v propracované organizační struktuře zaujímající celý český a slovenský venkov.

Politický katolicismus – hlavním představitelem byla Československá strana lidová. Díky obratné politice, hlavně zásluhou předsedy Msgre. Šrámka, se podařilo lidovcům etablovat se ve vládních a parlamentních strukturách. V prvních letech republiky to neměli lidovci lehké, protože katolicismus byl spojován s habsburskou mocí, což s Masarykovým heslem - Pryč od Říma - jen podporovalo protikatolické tendence v české společnosti.

⁵⁰ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 52 - 53. ISBN 978-80-210-4250-6.

⁵¹ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 53. ISBN 978-80-210-4250-6.

Antisystémové strany – reprezentované především KSČ a později SdP. Je zajímavé, že obě dvě strany dosáhly největší úspěchů, aniž by se účastnily všech voleb. Nejlepší výsledek KSČ byl 13,2% hlasů ve volbách roku 1925 a SdP dosáhla nejlepšího výsledku v roce 1935, kdy obdržela 15,2 % hlasů. Což jsou srovnatelné výsledky s výsledky agrárníků, kteří nikdy nepřekročili hranici 15% hlasů. První republika chyběla především státotvorná opozice – opozici především vykonávaly tyto dvě antisystémové strany.⁵²

Do období předválečné republiky patřila i cenzura, která byla ve vztahu k tisku pouze následná, která byla záležitostí státního zastupitelství a tiskového odboru předsednictva vlády, jímž náležela rovněž cenzura neperiodických tisků. O závadných místech rozhodovalo státní zastupitelství na základě návrhů, které předkládaly okresní úřady nebo policejní ředitelství. Rozhodnutí státního zastupitelství projednal krajský soud, který případně schválil konfiskaci závadné tiskoviny a vydal o tom příslušný nález. Výtisky se závadnými články nebo texty se dodatečně stahovaly z oběhu a po konfiskaci bylo možno vydat nové, opravené vydání. Zabavená místa pak zůstávala nevyplněna, pouze se uvádělo, že byla zkonfiskována.⁵³

2.2 Druhá republika

Druhá republika představuje éru počínající mnichovskou konferencí (30. září 1938) a končící vyhlášením protektorátu (15. března 1939). Toto historické období je charakterizováno opuštěním prvorepublikových demokratických praktik a zahájením zásadní vnitropolitické transformace, což vedlo k budování tzv. autoritativní demokracie.

⁵² BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 71 - 72. ISBN 978-80-210-4250-6.

⁵³ DOLEŽAL, Jiří. *Česká kultura za protektorátu*. Praha: Národní filmový archiv, 1996. s. 110 ISBN 80-7004-085-8.

Dochází k budování nových ideových pilířů – národní pospolitost, sociální spravedlnost ve stavovském řádě, mravnost s výchovou v národním a katolickém duchu. Plně propukl potlačovaný antisemitismus. Celá společnost byla otřesena mnichovskými událostmi, zradou spojenců a tak se její značná část obracela proti politickým aktérům předcházející éry. Heslem dne v novinách bylo „odbenešit“. Benešovi se vyčítal jeho „plán aeroplán“⁵⁴, tedy odchod do emigrace a samozřejmě Stříbrného listy, (Polední list, Večerní list, Expres či Šejdrem) tedy noviny dnešního bulvárního střihu, psaly o milionech, které si údajně Beneš a jeho věrní odnesli do zahraničí. Útočilo se i na prezidenta Masaryka. Nové názory na Masaryka vystihl katolický spisovatel J. Durych: „Důsledkem kvality díla Masarykových žáků byl Mnichov.“⁵⁵ K duchovní minulosti první republiky se vyjádřil i kardinál Kašpar, když pravil: „Národu byly stavěny na odiv modly, aby je uctíval jako vykupitele – jako pod horou Sinaj byl lid sváděn k modloslužbě.“⁵⁶

Deník Expres vše charakterizoval touto pasáží: „Postavili jsme stát do fronty proti totalitnímu názoru a autoritativním režimům mnohem opravdověji než kterákoli jiná demokracie a větší demokracie. Divočili jsme, zaklínali, přísahali a všechno to pod oblohou pevného spojenectví se Západem. Ale když šlo o zájem státu, dovedl se francouzský socialista dobře bavit a domluvit s německým nacistou a anglický demokrat s italským fašistou.“⁵⁷

Na Hitlerovo Německo nemělo být nazíráno očima německé židovské a antifašistické emigrace jako na politicky zdiskreditovaný jev.⁵⁸

Pomnichovská republika znamenala zásadní porušení rovnováhy mezi jednotlivými ústavními orgány. Tím došlo k destrukci standardní dělby moci. Byla omezena role Národního shromáždění. Zmocňovací zákon vybavil exekutivu ne zcela

⁵⁴ RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát*. Praha: Karolinum, 1997. s. 47. ISBN 80-7184-516-7.

⁵⁵ RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát*. Praha: Karolinum, 1997. s. 64. ISBN 80-7184-516-7.

⁵⁶ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Druhá republika 1938 – 1939*. Praha: Paseka, 2004. s. 39. ISBN 80-7185-62-6.

⁵⁷ RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát*. Praha: Karolinum, 1997. s. 51. ISBN 80-7184-516-7.

⁵⁸ RATAJ, J.: *O autoritativní národní stát*. Praha: Karolinum, 1997. s. 147. ISBN 80-7184-516-7.

standardním oprávněním zasahovat do ústavy a legislativy tzv. prezidentskými dekrety a tzv. nařízeními vlády. Dochází k personálnímu rozkladu parlamentu. Poslanecké mandáty pozbylo 69 poslanců a 33 senátorů z obsazených území, pokud se hlásili k jiné národnosti než k československé nebo rusínské. Dále přišlo o mandáty 25 komunistických poslanců a 14 senátorů. Z Národního shromáždění se stal – kusý parlament. Poslední zasedání tohoto parlamentu se konalo dne 16. prosince 1938.⁵⁹

Krise celospolečenská postihla i politické strany, protože se šířilo úsloví: „Vinny jsou strany, proto je zrušme.“⁶⁰

Předáci pravicových a národně orientovaných stran se sešli, aby prodiskutovali nový model politického uspořádání. Dne 15. listopadu 1938 zástupci agrárníků, národních socialistů, živnostenské strany a Národního sjednocení na podkladě předcházející rozhovorů, začali připravovat text o ustanovení nové strany – Strany národní jednoty. O dva dny později se veřejnost dozvěděla z rozhlasu, že výše uvedené strany, spolu s lidovou stranou se rozhodly rozpustit se a založit SNJ. Z textu provolání vyplývalo, že SNJ bude „hnutím čínorodého nacionalismu (...) Jeho úkolem a posláním je vybudovat nový stát, provést obrodu národního života a vést národ k vzestupu“. Základem práv a povinností obyvatelstva mělo být podle textu provolání jedině to, „co národu a státu prospívá, co škodí, nebude trpěno.“⁶¹

Protiváhou SNJ měla být opozice a to opozice státotvorná, jejíž hlavním protagonistou byli sociální demokraté se svým předákem Antonínem Hamplem. K založení Národní strany práce došlo dne 11. prosince 1938 (ČSDS se rozpustila o týden později). Jádrem členstva nové strany tvořili sociální demokraté, leví národní socialisté a také jednotlivci z řad KSČ, která byla rozpuštěna dne 28. prosince 1938.

⁵⁹ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 89. ISBN 978-80-210-4250-6.

⁶⁰ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Druhá republika 1938 – 1939*. Praha: Paseka, 2004. s. 50. ISBN 80-7185-62-6.

⁶¹ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Druhá republika 1938 – 1939*. Praha: Paseka, 2004. s. 95. ISBN 80-7185-62-6.

Program NSP hovořil o demokracii sociálně reformního charakteru, rovnosti a spravedlnosti. Obranná strategie strany předpokládala umírněné pojetí demokracie ve smyslu zachování právního státu, spolupráce s vládou a její kontroly z pozice loajální opozice. V sociální oblasti program zdůraznil snahu o sociální spravedlnost a hmotné a mravní povznesení obyvatelstva.⁶²

Svoji loajlnost vyjádřila NSP i takto: „NSP bude loajlně a nezálnudně spolupracovat se SNJ na budování druhé republiky, aby mohla republika Źít v klidu a zdárně se rozvíjet ku prospěchu a blaha národa.“⁶³

2.3 Protektorát Ňechy a Morava

Po vyhlášení Protektorátu Ňechy a Morava se situace politicky vykrytalizovala a polarizovala. Okamžitě vznikal odboj a samozřejmě i tendence ke kolaboraci. Ale i kolaborace měla spoustu odstínů. Jedni pod pláštíkem udržení kulturního Źivota, zakládali politicky indiferentní organizace (Svaz pro spolupráci s Němci), jiní „kolaborovali“, aby byly hájeny národní zájmy a udržovala se Berlínem zaručená protektorátní autonomie, což bylo celoprotektorátní politické sdružení - Národní souručenství (ustanoveny 23. března 1939), ve kterém kromě vyloučených osob Źidovské původu, byli všichni dospělí protektorátní příslušníci.

V svolání výboru Národního souručenství jsou „dobří Ňeši“ voláni ke svornosti, ale také k pracovní povinnosti a píli, k dorozumění dělníků s podnikateli, k národní a křesťanské výchově.⁶⁴ Až do konce června 1940 zasedalo vedení Národního souručenství pod bustou T. G. Masaryka. Mnozí jeho vedoucí představitelé byli napojeni na odboj. Do výkonného výboru byli delegováni také zástupci krajní pravice, jako NOF, ale většina členů byli prvorepublikoví politici, rozhodně ne

⁶² BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 95. ISBN 978-80-210-4250-6.

⁶³ GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Druhá republika 1938 – 1939*. Praha: Paseka, 2004. s. 65. ISBN 80-7185-62-6.

⁶⁴ TOMÁŠEK, Dušan a Robert KVAČEK. *Causa Emil Hácha*. Praha: Themis, 1995. s. 46. ISBN 80-85821-30-3.

vyhranění kolaboranti. Proto také německé protektorátní úřady hleděly na činnosti NS s nelibostí a nedůvěrou.

Hlavním důvodem pro ustanovení NS bylo to, aby se v prvních dnech okupace nedostaly k moci organizace fašistické a vysloveně proněmecké. Prezident Hácha vyslovil názor, že NS musí navenek vytvářet dojem autoritativního hnutí, avšak jeho řídicí výbor musí být v naprosté většině vytvořen z demokratických politiků.⁶⁵

NS bylo terčem nenávistných útoků politického sdružení Vlajka, které se již od druhé republiky cítilo povoláno vládnout. Což dokladuje leták z Brna roku 1939, kde se vyzývá: „Zalezte, staří provinilci, a nedělejte reklamu hnusným terorem, jakým tvoříte Národní souručenství. Prohráli jste stát, prohrajete protektorát.“⁶⁶

NS mělo korporativní charakter, organizační hierarchie reprezentovala jednotlivé složky společnosti, počínaje mládeží a konče profesními a odborovými sdruženími.

Je samozřejmé, že v protektorátu nemohlo být ani řeči o nějakém politickém životě i v okleštěné druhorepublikové formě. Národní shromáždění bylo rozpuštěno dne 21. března 1939 a s nějakým ústavodárným shromážděním z volených zástupců protektorátní moc vůbec nepočítala.

Počáteční vize budování NS jako jakéhosi „protektorátního parlamentu“ vzala za své. Liché se ukázaly i počáteční snahy udělat z NS hráz německým opatřením na omezení české státnosti a při ohrožování samé postaty české existence. Z NS se postupně stalo depolitizované sdružení na kulturní a osvětově výchovné úkoly, plnící úkoly Moravcova ministerstva školství a osvěty.⁶⁷

⁶⁵ PASÁK, Tomáš. *JUDr. Emil Hácha*. Praha: Horizont, 1997. s. 70. ISBN 80-7012-088-6.

⁶⁶ PASÁK, Tomáš. *JUDr. Emil Hácha*. Praha: Horizont, 1997. s. 77. ISBN 80-7012-088-6.

⁶⁷ BALÍK, Stanislav, Vít HLOUŠEK, Jan HOLZER a Jakub Šedo. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. s. 108. ISBN 978-80-210-4250-6.

3. TISK KRAJNÍ PRAVICE V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ

3.1 Výzva Červenobílých a Národní hnutí

První krajně pravicové tiskoviny a můžeme je nazývat fašistickými, začaly vycházet počátkem dvacátých let minulého století. První zprávy o českém fašismu se objevily v roce 1922. V začátcích měl český fašismus pouze mlhavý program, leč byl výbojně nacionální, ostře protiněmecký, výrazně vystupoval vůči marxistům, potažmo komunistům, byl prostoupen antisemitismem. Ten se táhl po celou historii českého fašismu a krajní pravice. Český fašismus zdůrazňoval sociální spravedlnost, ale odmítal „cizácký Marxův socialismus“.⁶⁸

V letech 1922 – 1923 vzniklo několik fašistických skupin, které se do tří let spojily v jednu fašistickou stranu. Na počátku všeho bylo hnutí Červenobílých, Národní hnutí a skupina s názvem Českoslovenští fašisté.

Klub Červenobílých byl založen v roce 1922, jeho organizátorem byl tajemník národně demokratické strany Josef Kučera. Červenobílí začali vydávat týdeník s názvem Výzva Červenobílých, s podtitulem List červenobílých, Sdružení na obranu práv národa.

První číslo vyšlo 27. března 1923, mělo 8 stran a byl to týdeník. V úvodním svolání se na první straně píše: „Do našich řad voláme poctivé Čechy a Slováky všech společenských vrstev i politických stran, s výslovným přáním, aby i nadále pracovali k dosažení svých hospodářských a sociálních požadavků v politické straně, která nejlépe jim vyhovuje, ale se závazkem vůči Červenobílým, že za každých okolností a z nejlepších sil budou ve své straně vykonávat vliv, směřující k podřízení extrémních požadavků stranickým zájmům národa a vlasti. (...) Naší snahou jest sdružení pod praporem běločerveným všechny upřímné Čechy a Slováky, tak, aby tito,

⁶⁸ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 61. ISBN 80-7252-017-2.

vedeni jsouce ideou slovanství podali sobě ruce i přes závory politických stran k upřímné spolupráci pro blaho národa.“⁶⁹

Pod svoláním jsou podepsáni – senátor Matúš Dula, spisovatel Josef Holeček, prof. František Mareš a za ústřední výkonný výbor Dr. Ing. Zdeněk Zástěra a JUDr. Jiří Branžovský.

List se zabýval problémem, který hýbal tehdejší společností, a tím byla pozemková reforma. Týdeník v Zástěrových člancích vystupoval proti jejímu odkládání. Což dokazoval v několika člancích na pokračování. Časopis byl profrancouzský, podporoval spojenectví s Francií a ostře vystupoval proti vázaným kandidátním listinám. Podpora fašistického režimu v Itálii prostupovala týdeníkem v každém čísle i s fotografiemi Mussoliniho a jeho politických shromáždění.

Týdeník byl ostře protikomunistický, jak se tehdy říkalo protibolševický: „Ne slovy, ale energickými činy nutno potřít u nás bolševictví.“ Zde list poukazoval na to, že ne bolševismus, ale fašismus pomůže dělnictvu z bídy všedních dnů.⁷⁰ V čísle 19 z roku 1923 o tom píše redaktor Zdeněk Král ve svém komentáři nazvaném Fašismus a dělnictvo: „Fašismus dovedl v celém národě italském velké národní nadšení proti vzrůstajícímu se komunismu a svaté nadšení dovedlo na ráz zbavit se hrozného vředu na těle italského národa. (...) Celé pluky dělníků pracují na úpravě řek, silnic a elektrizaci celé Itálie. (...) Dnes český dělník – za dnešní krize – zmírá hladu, kdežto jeho předáci jsou vlastníky domů, vil a továren.“⁷¹

Červenobílí nebyli jen redaktoři a ideologové, ale nebáli se i vyjít do ulic, což dokázali bezprostředně po atentátu na ministra financí Rašína, dne 5. ledna 1923, kdy oni a další skupiny českých fašistů, po shromáždění na Václavském náměstí, vytloukly okna redakcí Českého slova a Rudého práva, jsouce přesvědčení, že tyto deníky jsou zodpovědné za atentát na ministra, protože atentátník Josef Šoupal se hlásil ke komunistům a posléze k anarchistům.

⁶⁹ *Výzva Červenobílých*. Praha: Červenobílí, 1923, roč. I, č. 1, s. 1.

⁷⁰ KRÁL, Zdeněk. Fašismus a dělnictvo. *Výzva Červenobílých*. Praha: Červenobílí, 1923, roč. I, č. 19, s. 2.

⁷¹ *Výzva Červenobílých*. Praha: Červenobílí, 1923, roč. IV, č. 4, s. 1.

Od počátku své existence Červenobílí spolupracovali s Národním hnutím, což byla organizace blízká národně demokratické straně. Výzva Červenobílých přinesla v čísle 33 z roku 1923 svolání o sloučení Červenobílých a Národního hnutí. V bodě 1 se praví: „Národně radikální a slovanská hnutí u nás vznikala neodvisle, již před italským fascismem, což ovšem neznamená, že by se měla však ostýchati, je-li sledována analogie mezi námi a nacionálními hnutími fascistickými vznikajícími i jinde mimo Itálii a tedy tak nazývanými bez ohledu na různou, tomu neb onomu momentu přizpůsobenou taktiku.“⁷²

Již před tímto sloučením se v listu objevovaly noticky o situaci v Národním hnutí a informace o pracovním sjezdu Národního hnutí. Tato skupina vyvíjela činnost souběžně s Červenobílými a její vznik se dá datovat od sklonku roku 1922.

Národní hnutí vydávalo týdeník v rozsahu 6 stran stejnojmenného názvu, s podtitulem Ústřední list Národního hnutí československého. Noviny byly rázu ostře antikomunistického a vystupovaly proti uznání SSSR. Všechny pravicové noviny tehdejší doby popisovaly násilnost a hrůzy občanské války v SSSR a neopomněli poukazovat na židovský původ mnohých vůdců rudé revoluce. Proto také antisemitismus byl dalším nosným bodem týdeníku Národní hnutí.

Majitel, vydavatel a odpovědný redaktor v jedné osobě JUDr. Jan Červenka ve svém komentáři z 12. prosince 1925, nazvaném Židovská otázka píše: „Dovedou dělat vůdce, proto se dovedou přizpůsobit. Jsou bolševiky, kapitalisty, klerikály, pokrokáři, nacionalisty. Jsou státotvorní – drží s mocnými, ale taky dovedou dělat revoluce – vyvolávat a vést. I války vedou, sami nebojují, za to ale peníze je podporují. Což válka nejsou peníze? A proto jsou výbornými politiky, advokáty, žurnalisty, obchodníky a burziány. Nikdy ne dělníky anebo vojáky bez šarže.“⁷³

Dne 20 února 1926 vychází v Národním hnutí oznámení ve formě komentáře, že název tiskoviny Národní hnutí se mění na název Odboj, protože dozněla doba díky situaci v republice, „protože poctiví čeští lidé nemohou býti klidni ve starosti o příští

⁷² Výzva Červenobílých. Praha: Červenobílí, 1923, roč. I, č. 33, s. 1.

⁷³ ČERVENKA, Jan. Židovská otázka. *Národní hnutí*. Praha: J. Červenka, 1925, roč. II, č. 46, s. 3.

státu a národa, že nemohou dále jen trpně přihlížeti k tomu, jak plundrování vlasti a majetku národa, ba i jeho kultury a mravu se pokračuje a pokračovati chce. Proto se uchylujeme k radikálnějšímu postupu, přijímáme fašistické metody a spojujeme se s fašisty.“⁷⁴ Což byla reakce na pražský sjezd Československých fašistů a o měsíc poté, dne 24. března 1926 dochází ke splynutí všech fašistických skupin v jednu organizaci s názvem Národní obec fašistická.⁷⁵

Týdeník *Odboj* nezůstal nic dlužen svému názvu a hned od počátku byl odbojně nacionalistický, když redaktor F. K. Šnepp ve svém komentáři s názvem *Nacionalismus*, čtenářům sděluje: „Probuzeanci kdysi hrdě s nazývali ‚vlastenci‘, my stejně hrdě si budem říkati fašisté, což je jedno a totéž, ale má varovný a obavný ohlas proti všemu násilí a úkladu na vlasti a proti národu jako celku, kterým je nám stát v obou poctivou a nešalebnou republikou. Spojením a zesílením ideového souručenství povznášíme nacionalismus na nejvyšší trůn českého sebevědomí a činu.“⁷⁶

Týdeník během roku 1926 měl postupně tři podtituly. Od 3. dubna 1926 měl podtitul *List národního sebevědomění a činu*. Od 1. května 1926 se k tomu přidala slova *Orgán fašistů* a o 15 dní později byl název orgánu nahrazen – *Orgán NOF*

Odboj tepal nešvary v republice, korupci, politické skandály a chudobu. Zajímavostí jsou vsunuté menší tučná redakční oznámení s černým rámečkem a výzvou – *Do českého obchodu patří český výrobek*. Podobné výzvy bychom četli i v mnoha podobných tiskovinách.

Týdeník velice často adoroval vůdce italských fašistů a tehdejší Itálie Mussoliniho. F. K. Šnepp dokonce volá po českém Mussolinim v komentáři s názvem *K vývoji věcí*, otištěném v *Odboji* ve 24. čísle z roku 1926. „Český národ měl jen jednoho Rašína, leč kolik Nerašínů stálo a stojí proti němu? Rašín byl naším

⁷⁴ *Odboj*. Praha: A. Dušek, 1926, roč. III, č. 7, s. 1.

⁷⁵ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 68. ISBN 80-7252-017-2.

⁷⁶ ŠNEPP, F. K. *Nacionalismus*. *Odboj*, Praha: A. Dušek, 1926, roč. III, č. 9, s. 1.

hospodářským a finančním Mussolinim. Rozvoj věcí dal mu za pravdu. Což divu, že náš vývoj touží po nových Rašínech, po hospodářských a finančních Mussolinech?⁷⁷

3.2 Hanácká republika (Národní republika)

V době působení Červenobílých vznikla i na Moravě, v Holešově, moravská fašistická organizace sdružená okolo týdeníku Hanácká republika, kterou vedl jako majitel, vydavatel a odpovědný redaktor Robert Mach, pozdější vysoký funkcionář NOF. První číslo vyšlo roku 1922 s podtitulem v hanáckém nářečí – Novine pro te čtenáře, kerém se bodó lébit.

Týdeník ve svém úvodním článku píše, že chce oživit moravskou věc v rámci republiky, ale „že Morava nikdy nezazpívá píseň Ľudáků.“⁷⁸

Týdeník chtěl být nápomocen všem, komu se děje křivda, a také „čestná práce v dílnách a továrnách má nárok nejenom na uznání a čest, ale také na řádnou a slušnou mzdu.“⁷⁹

Mluvou dnešních dnů - propagace státotvorného moravismu a sociální spravedlnosti.

Týdeník byl ostře protiněmecký, poukazoval na německou menšinu, která se ještě nesžila s novou republikou, jak se píše v 5. čísle z roku 1922: „Máme Němců 3 miliony. Nemá pravdu ten, kdo míní tuto velikou číslici úplně přehlížet. Chceme mít co nejdříve jasno a potom nebudeme čekat až se náš otevřený a urputný nepřítel zotaví, ale dáme první ránu.“⁸⁰

Hanácká republika byla ve svých počátcích zemědělský list, podporující dokonce i předáka agrárníků Švehlu a také horovala pro náboženskou snášitelnost. Abychom si

⁷⁷ ŠNEPP, F. K. K vývoji věcí. *Odboj*, Praha: A. Dušek, 1926, roč. III. č. 24, s. 1.

⁷⁸ *Hanácká republika*. Holešov. Robert Mach, 1922, roč. I, č., s. 1.

⁷⁹ *Hanácká republika*. Holešov. Robert Mach, 1922, roč. I, č., s. 1.

⁸⁰ *Hanácká republika*. Holešov: Robert Mach, 1922, roč. I, č. 5., s. 1.

udělali ucelený obrázek o zaměření Hanácké republiky, poslouží nám k tomu titulky čísla z 9. listopadu 1922.

„Nikdy Němci neuznají naší republiku“, „Program československý fašistů“, Zdravice T. G. Masaryku“, „Republika je státem nedílným“, „Trest smrti vyzvědačům, velezrádcům a defraudantům státního majetku“.

Od čísla 13, roku 1923 se mění název na Národní republiku, vycházející v Uherském Hradišti s podtitulem Časopis čsl. fašistů a v roce 1925 změnil podtitul dokonce dvakrát: Časopis čsl. fašistů - národního hnutí fašistického a poté Ústřední orgán fašistů.

Národní republika měla pravidelnou rubriku Kukátko, což byly krátké zprávy posledních dnů. V roce 1925, v době parlamentních voleb, vyzvala Národní republika své příznivce, že když se fašisté se voleb nezúčastní, tak si mají vybrat stranu jim nejbližší, protože „budeme volit národně, nebudeme volit internacionální strany.“⁸¹

“A samozřejmě, bděte, ať ani jeden český hlas není ztracen.“⁸²

Noviny uveřejňovali výzvy typu: „Kdo může jedině zjednat pořádek v republice? Fašisti! Věrní Čechoslováci, posilněte naše řady!“⁸³

Tak jako Výzva a Národní hnutí, tak i Hanácká republika důrazně odsoudila atentát na ministra financí Rašína, jako dílo bolševiků. I antisemitismus byl přítomen. O „židovských piklech“ psali autoři skrývající se pod pseudonymy Sekretáš či Judaan.

Celkovým zaměřením byla Národní republika tiskovinou kritickou vůči celospolečenským problémům a také antikomunistickou, protože kupříkladu ve 4. čísle, roku 1924, byla uveřejněna radostná noticka, že „Lenin Uljanov, diktátor ruské sovětské republiky, ruský Tamerlán, jehož katafalk obletují miliony duší nevinně a

⁸¹ *Národní republika*. Uherské Hradiště: Robert Mach, 1925, roč. IV, č. 29, s. 1.

⁸² POBUDA, Jaromír. Bratři a sestry, volte národně a občansky. *Národní republika*. Uherské Hradiště: Robert Mach, 1925, roč. IV, č. 32, s. 2.

⁸³ *Národní republika*. Uherské Hradiště: Robert Mach, 1925, roč. IV, č. 36.

zbytečně utracených lidí, konečně přece umřel 21. ledna raněn mrtvicí, zotročiv ruský národ židovládě.“⁸⁴

3.3 Na Stráž!

Na Stráž! byl týdeník Národního hnutí, odbočka Plzeň. Což podle týdeníku musela být odbočka aktivní s poměrně velkou podporou obyvatelstva. První číslo vyšlo 21. července 1923 s úvodním slovem senátora profesora Františka Mareše. Hned ve třetím čísle, v redakčním článku Z Německa žádného nebezpečí, se opět rozeznívá struna antigermanismu: „Jestliže hakenkreuzleři, nabití prušáckým a monarchistickým duchem, anebo komunisté, podplacení židovskými sověty, hrozí nějakou revolucí, jež pořád plave někde v nedozírnu, je to komedie, která sleduje nepochybně jediný cíl: zastrážit vůkolní státy. Živí-li u nás někdo monarchistické anebo sovětské sny, ať se neklame a nemyslí, že český národ, ten národ, který dosud hrdý ve svém sebevědomí, nebude mít dosti síly, aby kazimírům nenapravit hlavy! Jen směle k plnému osvobození!“⁸⁵

Již v těchto letech začátků republiky byla velmi citlivě vnímána situace v pohraničí, která nebyla vyhrocená pouze na sklonku třicátých let. V týdeníku byla pravidelná rubrika s názvem Menšinová hlídka, kde byly zprávy z krajů, oblastí, kde Češi byli menšinou. Pečlivě jsou zaznamenávány násilnosti na nich. Kupříkladu ve 23. čísle roku 1923 se píše, že „farní úřady v oblasti Cheb, Falknov (Sokolov – pozn. aut.) vystavují Čechům křestní listy na „úplně německých tiskopisech!“ dále tamtéž se pohoršeně píše, že ve Vimperku, notář, Žid, jak poznamenala redakce, má svém době černožlutý (barvy Rakouska – Uherska – pozn. autora) nápis Notarat – notářství. A ještě k tomu vimperská okresní nemocenská pokladna úřaduje pouze německy.⁸⁶ Tuto rubriku doplňuje od roku 1925 rubrika s názvem „Hlídka fašistů, dělníků“, kde

⁸⁴ *Národní republika*. Uherské Hradiště: Robert Mach, 1924, roč. III, č. 4, s. 3.

⁸⁵ *Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1923, roč. I, č. 3, s. 1.

⁸⁶ *Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1923, roč. I, č. 23, s. 5.

jsou uveřejňovány příklady křivd na zaměstnancích, např. uklízečka vyhozena z práce proto, že řediteli nebyla schopna odpovídat německy.

A opět antisemitismus, tentokrát pravidelnými vtipy na Židy a pojednání o Židech v pozadí, kteří vše řídí za pomoci nastrčených figurek ve vládách. Což bylo doplněno rámečky v každém čísle se sloganem: „Svůj k svému“ a také tam byl seznam českých firem, kde by Češi měli dělat nákupy, aby nekupovali „u Žida“. S tím souvisí i kritika pozemkové reformy, protože rozdělené statky mnohdy dostávali Židé.

List podporoval vůdce národních demokratů Karla Kramáře, když uveřejnil v čísle 26 z roku 1924 jeho řeč při jeho plzeňské návštěvě, kde Kramář řekl: „Abychom celému světu dokázali, že dovedeme vládnout. My nevidíme křivdu v tom, když prohlásíme, že ten stát jsme si vybojovali pro sebe, když chceme ukázat, co s tím státem dovedeme udělat.“⁸⁷

Od 29. čísla roku 1924 je *Na Stráž!* listem Národního hnutí československého a o sedm čísle dále, je to List československých fašistů. Plzeňská odbočka vstoupila do skupiny Českoslovenští fašisté, což odůvodnila takto: „Nemůže vaditi, budou-li v komunistické a socialistické Plzni i fašisté. Aspoň bude patrné, že národ nedal se ještě zavést na cizí chudá strniště –ismů celý.“⁸⁸

Fašistická italská ideologie velice přitahovala plzeňskou *Na Stráž!*. Kupříkladu v 16. čísle roku 1924 v článku nazvaném *Vítězný italský fašism?* píše: „Postavme vedle sebe sovětské Rusko a Itálii! V Rusku hlad a umírání, popravy a kriminály, naprostá zotročenost dělníků a v Itálii bezpříkladné ukáznění všech tříd a úspěšná práce k ozdravení rozpočtu státní správy.“⁸⁹

Na Stráž! byla spíše laděna do bulvárnějšího tónu, více lidovější, zemitější a určena pro širší vrstvy obyvatelstva, rozhodně to nebyla nějaká politologická revue.

⁸⁷ *Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1924, roč. II, č. 26, s. 1.

⁸⁸ *Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1924, roč. II, č. 36, s. 1.

⁸⁹ *Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1923, roč. I, č. 16, s. 1.

3.4 Štít národa a Arijská korespondence

Mezi jednostranně antisemitské listy předválečného období patřil Štít národa, vydávaný Karlem Kasandou od 1. února 1920 v Praze. Už motto v podtitulu každého čísla dávalo tušit zaměření listu: „Co říci tomuto svobodnému lidu, jenže dobrovolně dá se ve vlek Židů! Karel Kasanda.“

Hned úvodu Karel Kasanda upozorňuje za pomoci orámovaného oznámení, že „židovských a cizáckých inzerentů nepřijímáme“.⁹⁰

Týdeník to byl velmi konzervativní, zastávající se pravostí Rukopisů a také ústředním orgánem Slovanské strany protižidovské, jejíž předsedou byl Antonín Vorel, vrchní poštovní kontrolor v.v., 1. místopředseda byl Antonín Sekyrka, sládek a jednatelem byl Karel Kasanda. Členy strany nemohli „býti Židé a osoby původu židovského, ať křtění neb bez vyznání.“⁹¹

Taktéž list odsoudil atentát na ministra Rašína.

V úvodním svolání strany se píše: „Židovstvo, kterému se mělo dostati spravedlivé odplaty, za všechno to, co se napáchalo na slovanských národech Rakousko – Uherska hlavně za války, povýšeno na privilegovanou kastu ve státi a na nedotknutelnou kastu v národě. (...) Ani v dobách největšího otroctví nebyli jsme takovými otroky Židů, jakými jsme dnes za republiky.“⁹²

Terčem kritiky byli i váleční zbohatlíci – Židé, kteří „jsou blahobytem v naší republice přetučnělí, břichatí a vypasení, že podrobují se odučňovací kůře.“⁹³

Ukázkovým článkem antisemitismu tohoto listu je článek v čísle 16 z roku 1923 s názvem Karlovy Vary – Mekka Židů: „Karlovy Vary byly od dávných let centrem, do něhož se každoročně sjížděli skobonosí paraziti, vyžírači a vydřiduši z celého světa. Jezdili tam pod záminkou ‚léčení‘. Ovšem, že se tam léčili: propláchli si

⁹⁰ Štít národa. Praha: Karel Kasanda. 1920, roč. I, č. 1, s. 4.

⁹¹ Štít národa. Praha: Karel Kasanda, 1920, roč. I, č. 14, s. 1.

⁹² Štít národa. Praha: Karel Kasanda, 1920, roč. I, č. 13, s. 1.

⁹³ Štít národa. Praha: Karel Kasanda, 1920, roč. I, č. 17, s. 3.

léčivou vodou karlovarskou vnitřnosti, vykoupali si zevnějšek a zrestaurovali si krev a šťávy. Hlavním účelem sletu křivonosek z celého světa do Karlových Varů byl výroční tandlmarkt tajné židovské světovlády“.⁹⁴

Dne 15. září 1925 vychází podobně laděný článek: „Obchodníci, hoteliéři v našich lázních jsou vesměs Němci, protičesky smýšlející, tedy naši nepřátelé, mají z nich zisk. Ale i ten je nepatrný. Smlouvají o každý haléř, a kde mohou, třeba i ukradnou. Z Rudohoří jsou zde prodavačky krajek. Několik Židovek ženu obstoupí, každá vezme několik maličkostí do ruky, chtějí koupit celý ranec krajek, nekoupí nic, ale nakonec pár drobností se ztratí.“⁹⁵

V narážce na Židy v Německu je dobré připomenout si článek ve Štítě národa z 15. října 1923 s názvem Úpadek Německa, kde se píše prorocká slova, jak to v Německu dopadne se Židy, i když tehdy byla Hitlerova NSDAP malou pouliční stranou. „Postrachem obřezaného nadčlovččenství v Německu jsou toho času hakenkreuzleři, kteří i ‚českým‘ novinám nedají spáti pro svůj antisemitismus! (...) Na jméně, pod jakým antisemitismus vystupuje nezáleží. Nyní má jméno ‚hakenkreuzleři‘. (...) Chuti na to mají dost. Nejdříve chtějí vypráskat skobonosé z Bavor, zlodějské ‚hosty‘ z Haliče, Polska a Ruska; pak vyndají ze svých kapes prsty ‚zdomácnělých‘ židů a provětrají vládu, vojsko, úřady, tisk, organizace, obchod, peněžnictví, průmysl, profesorstvo, učitelstvo, dělnictvo, by se z nich vysmrádl česnekový jed z Judeje. (...) Budou to asi Němci, kteří začnou. Jiný národ v Evropě jest k tomu toho času vůbec neschopen. Nám pak, totiž slovanským a křesťanským Čechům, Slovákům a Rusům v našem státě není lhostejno, je-li naše sousední říše spořádaně křesťanská či rozháraná a židobolševicky krvežíznivá.“⁹⁶

Arijská korespondence, byl podobnou tiskovinou jako Štít národa, jehož první číslo vyšlo v roce 1934, a v podtitulu byly citáty Karla Havlíčka Borovského a Františka Palackého o Židech.

⁹⁴ Štít národa. Praha: Karel Kasanda, 1923, roč. IV, č. 16, s. 3.

⁹⁵ Štít národa. Praha: Karel Kasanda, 1925, roč. VI, č. 15, s. 4.

⁹⁶ Štít národa. Praha: Karel Kasanda, 1923, roč. IV, č. 18, s. 1.

V úvodním komentáři se čtenář dozvídá, že „úkolem naší korespondence bude odhalovati postupně tajemství světové zednářské politiky a bude osvětlovat zločiny páchané na zrazovaném a vykořisťovaném lidstvu. Mezinárodní židovstvo je úžasnou finanční a politickou velmocí, která v demokratickém státě rozhoduje o věcech hospodářských, kulturních a mravních. Bude naším úkolem, abychom své tvrzení obhájili a prokázali, neboť tento důkaz přivede i náš lid k poznání nepřítele a tím i k nutné sebeobraně.“⁹⁷

Kupříkladu v čísle 2 z roku 1934 byly titulky toho znění – Sežidovštění učitelských sborů na universitách, svobodní zednáři, Protokoly sionských mudrců, Film a židé.⁹⁸ Číslo 1 z roku 1935 nabídlo čtenáři toto čtení s následujícími titulky: Kdo vládne ve Francii? Citroen Žid, Situace v SSSR apod.⁹⁹

Běžně se tam popisuje spojení bolševismu a židovství. V komentářích se odpovědný redaktor Jaroslav Soukup ptá, proč Společnost národů mlčí k situaci v SSSR. Zajímavostí toho týdeníku je jeho grafika, protože to není klasická novinová sazba, ale je to psané strojem a pak tištěno.

3.5 Fašistické listy

NOF jako významná politická strana tehdejší doby vydávala svojí tiskovinu, týdeník Fašistické listy. Byl to týdeník prosycený ideologií NOF a hodně se zabývajícím sociální tematikou a také informující čtenáře o všech událostech v NOF, o konaných akcích strany. Zde se prezentovaly hlavní ideje českého fašismu třicátých let minulého století. První číslo vyšlo 12. listopadu 1931 s podtitulem: Blaho vlasti budiž nejvyšší příkazem!

Hned první číslo ukázalo, jak se bude týdeník orientovat, protože v článku nazvaném - Práce pro vlast se neplatí, byl uveřejněn seznam ministrů, kteří berou tři platy za různé další funkce k ministerskému platu. Orientace byla dána: nelítostná kritika tehdejší politické parlamentní scény a nabízení jediného možného řešení –

⁹⁷ *Arijská korespondence*. Praha: A. Havránek, 1934, roč. I, č. 1. s. 3.

⁹⁸ *Arijská korespondence*. Praha: A. Havránek, 1934, roč. I, č. 2. s. 4.

⁹⁹ *Arijská korespondence*. Praha: A. Havránek, 1935, roč. II, č. 1. s. 3.

fašistického pořádku. Od prvního čísla je na stránkách Fašistických listů rubrika Československý národní zemědělec – Národní zemědělská fronta rolníků, domkářů a maloživnostníků při NOF.

Na venkově byla pozice NOF hodně silná - na jihu Čech, Pardubicku a Litomyšlsku. Na Moravě především v okresech kyjovský, vyškovský, hustopečský, moravskobudějovický, hodonínský, moravskokrumlovský a tišnovský. Silná podpora hnutí byla v chudých oblastech Českomoravské vrchoviny. V roce 1932 měla NOF na čtyřicet tisíc členů. V obecních volbách v letech 1931 – 1932 získala NOF ve 34 obcích na 6 849 hlasů. Což byl poměrně velký úspěch.¹⁰⁰ Začátkem roku 1931 měla NOF na venkově 1 468 jednot, chystala vedle ženského svazu vytvořit též Dívčí družinu a studentskou organizaci, jeho odbory – Národní obec stavovská – se spojily ke spolupráci se vzniklým Čs. syndikátem dělnickým.¹⁰¹

Tehdy nabírala vrcholu hospodářská krize a tak i Fašistické listy na to reagovaly kritikou poměrů, že republika nedělá nic pro nezaměstnané a že tehdejší demokracie neumí si poradit s problémy doby, což dokazuje článek z 3. prosince 1931 nazvaný V záři demokracie, kde se psalo o tom, co kdo dělá pro nezaměstnané a opět přetřásané platy poslanců a senátorů.

Boj o duši českého dělníka vyjádřil v článku samotný vůdce NOF Radola Gajda, nazvaném Slovo k československému dělnictvu, který vyšel 16. března 1935 ve Fašistických listech: „Společnost socialisticko – kapitalistická, která za dlouhou řadu let ani v nejmenším neprokázala dobrou vůli odstraniti uměle nastrojené překážky stojící v cestě rozumnému a poctivému soužití všech vrstev národa, nemá práva ucházet se o přízeň dělnictva.

Tyto dva tábory – socialistický a kapitalistický a rovněž tak jejich tajní i veřejní partneři, přestali pro našeho dělníka existovat. A znamená to, že jeho místo je v našem lidovém hnutí fašistickém, které celému stavu navrátí jeho důstojnost a

¹⁰⁰ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 115. ISBN 80-7252-017-2.

¹⁰¹ KLIMEK, Antonín a Petr HOFMAN. *Vítěz, který prohrál*. Praha: Paseka, 1995. s. 220. ISBN 80-7185-033-0.

zaručuje mu proto lidský život. Toho buďte stále pamětliví a připomínejte to těm svým kamarádům dělníkům, kteří dosud věří planým slibům z leva i prava.“¹⁰²

Společenské rozdíly a blahobyť politických špiček byl námět nejednoho článku ve Fašistických listech a za všechny si ocitujme článek Josefa Kučery, otištěný 31. července 1932, s názvem Panstvo v palácích – dělnictvo na žebrotě: „Dnes, když nemáte práci, jdou ve svém cynismu tak daleko, že vám blahosklonně dovolují žebrať. (...) Vůdcové bydlí v palácích postavených za peníze určené na budování příbytků pro nebydlící. Dělníci bydlí ve špeluňkách, v dřevěných boudách a mnoho a mnoho dělníků spí v městských parcích a na mezích periferie. Vůdcové mají sto tisícové příjmy ročně a dělník má tři koruny na hodinu a když mu odpočítají poplatky na sociální instituce, zbude mu den dvacet korun. (...) Dělníci, jak ještě dlouho budete sloužití těm, kteří vás podvedli? Jak dlouho budete při moci udržovat lidi, kteří vám dali bídu a sobě blahobyť? Socialisté vás zradili! Fašisté vás vysvobodí z jařma, do něhož vás uvrhli dosavadní vůdcové. Pojděte s námi zápasit o lepší příštích dnů.“¹⁰³

Je jasné, že antisemitismus byl ve Fašistických listech přítomen. Antisemitismus předválečných let ve všech podobných tiskovinách byl založen na tom, že Židé nebyli bráni za domácí živel a již od dob monarchie jim bylo vyčítáno, že jsou spíše přimknuti k Němcům a že se nikdy nesžili s českým prostředím. V době hospodářské krize jejich majetek v konfrontaci s chudobou nezaměstnaných dráždil radikály z obou stran politického spektra. Přesně to vystihuje článek Josefa Kučery ve Fašistických listech ze dne 6. dubna 1933 s názvem Němci a židé: „Židé žili mezi námi, ale zůstali nám nepřátelskými cizinci. Židé fabrikanti germanizovali náš lid, nutili své dělníky k tomu, aby děti nechali duševně zotročit v německých školách. Jejich náboženské školy byly sloupy němectví v ryze českých krajích a vyučovací řeč byla němčina. Znal jsem židy, kteří žili v krajích, kde na 50 kilometrů v okolí nebylo Němce, ale vzdor tomu nejen v rodině, ale i venku mluvili německy. (...) Židé

¹⁰² GAJDA, Radola. Slovo k československému dělnictvu. *Fašistické listy*. Praha: Josef Kučera, 1935, roč. V, č. 11, s. 1.

¹⁰³ KUČERA, Josef. Panstvo v palácích. *Fašistické listy*. Praha: Josef Kučera, 1932, roč. II, č. 31, s. 1.

slouží Němcům dál a kdyby je kopali sebevíc, budou jim sloužit dál. Později budou nosit žlutá kolečka jako odznak potupy, než by se zřekli němectví.“¹⁰⁴

Listy se také zaměřovaly na filmový průmyslu, ve kterém se angažovalo mnoho židovských producentů a jejich filmová tvorba se stávala terčem kritiky, pro plytkost děje a nedostatek národních námětů. O tom pojednával článek s názvem Filmoví milionáři dostanou 5 milionů subvence na dostavbu filmových ateliérů na Barrandově, který vyšel 14. června 1932: „O filmech, na nichž své miliony vydělali, ovšem nemluví. Vždyť platí autorům myslitelně nejmenší honoráře. Za autorské právo k zfilmování Arbesova románu Ukřižovaná zaplatili na 6 let 6000 korun, film ale byl hrán nesčíslněkrát a páni vydělali miliony. Aby přišla k svému právu, musela se Arbesova dcera obrátit na soud.“¹⁰⁵

Dne 9. ledna 1933 vyšel článek s názvem Německo – italský útok proti Slovanům, který se vyhroňoval ostře protiněmecky. Již v té době se začíná formovat fašistický názor na Německo. Ten byl dvojí. Ve věci státní a národní, tam se urputně bránila celistvost republiky vůči Němcům, ale na druhé straně se tleskalo protižidovským opatřením v Německu. Právě tento článek ukazoval odhodlání fašistů bránit republiku před rozpínavostí Německa: „Máme vše co je třeba k válce doma. Zbrojní průmysl Československa stačí zásobit všechny armády slovanských států i Rumunska zbraněmi. Zemědělství bohatě zabezpečí nám výživu. Máme petrolej a všechny druhy zemních olejů potřebných k výrobě pohonných látek. Máme s Polskem nevyčerpatelné zásoby uhlí. Potřebujeme jedno. Uvědomiti si sílu slovanských států a pak budeme moci říci: Vážíme si spojení Francie, ale bude-li to nutno, obejdeme se bez z ní.“¹⁰⁶

Součástí Fašistických listů byla i příloha s názvem Lech a od 2. ledna 1933 vycházely obě tiskoviny společně.

¹⁰⁴ KUČERA, Josef. Němci a židé. *Fašistické listy*. Praha: Josef Kučera, 1933, roč. III, č. 28, s. 1.

¹⁰⁵ *Fašistické listy*. Praha: Josef Kučera, 1932, roč. II, č. 24, s. 2.

¹⁰⁶ GAJDA, Radola. Německo – italský útok proti Slovanům. *Fašistické listy*. Praha: Josef Kučera, 1933, roč. III, č. 2, s. 1.

3.6 Fašistický kalendář

NOF vydala roku 1933 kalendář. Nebyl to kalendář v dnešním slova smyslu, jak jej známe dnes. Byla to brožurka plná informací všeho druhu. Informace vážné i zábavné. Na titulní straně byl obrázek od akademického malíře Karla Rélínka a na prvních stránkách kalendáře byla fotografie Radoly Gajdy a jeho ženy. Hned na prvních stranách byly planety, zatmění Slunce, Měsíce, abecední seznam jmen, seznam trhů po celé republice apod.

Příznačné pro kalendář je inzertní sdělení tohoto znění: „ Inserci poskytli nám naši členové a několik solidních, ryze českých podniků (...) Přesto apelujeme na čtenářskou obec, aby po celý rok, po který bude kalendář v jejich rukou, obstarávala své nákupy především u firem v kalendáři inserujících. Budete od nich jistě ihned obslouženi, zvláště když se odvoláte na inserci ve Fašistickém kalendáři.“¹⁰⁷

Následovalo redakční sdělení, aby „ členstvo nekupovalo kalendáře stran jiných“.

Nosnou částí kalendáře byly povídky od různých autorů. V úvodu kalendáře se psalo o tom, že se těžko sháněly příspěvky do kalendáře, že mnozí oslovení odmítli. Přesto se tam objevil článek profesora Vrzalíka, který napsal několik příspěvků na téma zastání pravosti Rukopisů, Univerzita Karlova a Němci a o Lužických Srbech. I senátor František Mareš patřil mezi nejvýznamnější přispěvovatele.

Samozřejmě se tam taky objevovaly informace o činnosti NOF, jejích Junáků (mládežníci NOF – pozn. autora). Z politické scény se tam objevovaly vtipy na prezidenta Beneše a SSSR. Součástí kalendáře byla i Hlídka fašistické pomoci – ženská odnož NOF, kde se probírala ženská otázka, vaření, recepty a tipy pro domácnost. Fašistický kalendář bylo propagační, populárně naučné čtení pro každou fašistickou domácnost.

¹⁰⁷ *Fašistický kalendář*. Praha: Fašistické listy, 1932, roč. I, s. 32.

3.7 České směry

Sílu NOF ve třicátých letech minulého století dokazoval týdeník *České směry* – List NOF žup pardubických a královéhradeckých s podtitulem *Fašistický list*. Vydavatelem a redaktorem týdeníku byl funkcionář NOF a okresní soudce JUDr. Vojtěch Vážný. První číslo vyšlo 17. listopadu 1931 a v úvodním svolání pro čtenářstvo se pravilo toto: „České směry neslouží žádné straně, žádné skupině a třídě, nýbrž jedině národu a světu. Jsou hlasatelem idejí NOF. České směry budou potírat jako škodlivinu socialismus všech odstínů, zvláště pak komunismus. Ale to neznamená, že by České směry šly proti lidu, zvláště dělnictvu, které poctivě věří těmto idejím. Naopak: my budeme soustavně burcovati lid, dělnictvo k poznání, že sloužíc socialismu a komunismu, pracuje k zadlužení státu a tím i k svému zadlužení. (...) Budeme takto burcovati lid z letargického spánku, jímž ho uspali, aby neviděl, co se kolem něj děje.“¹⁰⁸

V Českých směrech se objevovaly rámečky se sloganem: Svůj k svému – kupujte u Čechů. Anebo se dne 12. května 1932 objevila v Českých Směrech antisemitská říkanka: „Ty milý, dobrý Čechu, kam nosíš peníze své? Do židovského měchu?“¹⁰⁹ Tyto veršičky zapadly do antisemitské fáze Českých směrů. Týdeník spíše praktikoval antisemitismus obchodní – zákaznický, kdy nejenom zmíněnými rámečky, ale i konkrétním článkem nabádá kupující nakupovat „u svých“. Článek otištěný dne 17. září 1932 s názvem našemu Českému kupujícímu lidu, o tom přesně píše: „Koupíte-li zboží zahraničních i našich židovských firem, přijdou peníze vámi v mnohém případě těžce vydřené a nastřádané za hranice, neb do rukou Židů, kteří vyhazují naše dělníky, inženýry, úřednictvo, vaše syny a bratry, příbuzenstvo na dlažbu a zaměstnávají ve svých podnicích lid jen zahraniční (...) Protož prosím, až

¹⁰⁸ VÁŽNÝ, Vojtěch. *Za svobodu přesvědčení. České směry*. Pardubice: Vojtěch Vážný, 1931, roč. I, č. 1, s. 1.

¹⁰⁹ HURVÍNEK. *Naše tajná vysílka. České směry*. Pardubice: Vojtěch Vážný, 1932, roč. II, č. 29, s. 4.

půjdete na nákup, vzpomeňte si na ty naše nezaměstnané, žádejte výhradně české zboží.“¹¹⁰

České směry kopírovaly nastoupený kurs NOF k českému dělnictvu, aby se odklonilo od levicových stran a nabídnout fašismus jako cestu z krize a všeobecné nouze. Zklamanému dělnictvu, to byl článek otištěný v Českých směrech dne 5. prosince 1931 a v něm se fašismus ukazoval jako jediný lék společnosti: “Však nastal okamžik, kdy dělnictvo socialistické si kladlo otázku, zda je všechno pravda to, co se o fašismus píše v jejich časopisech a že snad přeci má fašismus v sobě něco, co dovede přinutiti dělníka, který nejenom, že se k fašistům přidal, ale rád vzal na sebe úkol nejtěžší. (...) Jsme hnutím pracovitých českých lidí ve všech ohledech lidského konání (...) Naopak, my klademe na získání českého dělníka do fašistických řad tu největší naději, na českém dělnictvu budujeme velikou víru v konečný náš cíl.“¹¹¹

České směry reagovaly i na mezinárodní situaci, když v komentáři na téma chopí-li se Hitler moci v Německu, vyjádřily obavu, „kdyby se uskutečnil program stanovený v Německu, pro stoupence jeho v Čechách znamenal by přivtělení Čech, Moravy a Slezska k říši německé (...) Závisí na tom, jak naše vláda bude pevnou proti extrémům Němců, ať již zovou se hakenkreuzleři, dajčnacionály nebo zdánlivě umírněnými, ať se světovým názorem jakéhokoliv druhu, poněvadž všichni proti nám jsou zaujati a každou benevolenci z naší strany považují za slabost a bázeň před sebou.“¹¹² Slova, která se naplnila o pár let později, byla vyjádřena dne 19. května 1932.

V pardubických obecních volbách roku 1932 obdržela kandidátka NOF vedená Vojtěchem Vážným šest mandátů, což byl velký úspěch v takovém městě. České směry se staly hlavním propagátorem osoby Vojtěch Vážného, coby fašistického vítěze v Pardubicích. České směry byly věstníkem NOF ve východních Čechách, kde

¹¹⁰ KOPIDLANSKÝ. Našemu českému kupujícímu lidu. *České směry*. Pardubice: České směry, 1932, roč. II, č. 47, s. 5.

¹¹¹ *České směry*. Pardubice: Vojtěch Vážný, 1931, roč. I, č. 12, s. 6.

¹¹² *České směry*. Pardubice: Vojtěch Vážný, 1932, roč. II, č. 21, s. 3.

se čtenář dozvěděl o všech stranických akcích v kraji, ale i odjinud, kde působila NOF.

3.8 Národní liga

Národní liga byla politickým sdružením s fašizující nacionalistickou orientací, kterou založil Jiří Stříbrný, bývalý mnohočetný ministr a vrcholný představitel strany národně socialistické, majitel vydavatelského domu Tempo. Národní liga byla spolu s NOF ve volbách 1929 součástí Ligy proti vázaným kandidátním listinám. Ve svém programu vydala Národní liga heslo - spojit všechny občanské strany za vedení Národní ligy v jednotný bojový tábor proti socialistům. Jenže její síly nestačily na výrazné postavení v krajně pravicovém táboře.¹¹³

Ve zmíněných volbách Liga proti vázaným kandidátkám propadla, se ziskem 0,96% (70 857 hlasů) a třemi poslaneckými mandáty. Nejvíce hlasů, 61 tisíc, získala v Čechách z toho 23 tisíc hlasů v Praze. Poslanecká místa získali Radola Gajda, Jiří Stříbrný a Karel Pergl.¹¹⁴

Předválečná republika nyní ukázala svojí odvrácenou tvář demokracie. Vláda okamžitě zahájila politické akce proti fašistickým tendencím v jednotlivých nacionalistických organizacích. Direktivním zásahem byla rozbita Liga proti vázaným kandidátkám. Mandátů byli zbaveni Radola Gajda a Karel Pergl. Jiří Stříbrný byl po zbavení poslanecké imunity postaven před soud.¹¹⁵

Národní liga vydávala týdeník se stejnojmenným názvem. Vydávalo ho vydavatelství Tempo. Tempo vydávalo množství bulvárních novin poledníků a večerníků – nejčtenější byl Polední list a Expres.

¹¹³ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 132. ISBN 80-7252-017-2.

¹¹⁴ KLIMEK, Antonín a Petr HOFMAN. *Vítěz, který prohrál*. Praha: Paseka, 1995. s. 203. ISBN 80-7185-033-0.

¹¹⁵ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 104. ISBN 80-7252-017-2.

Týdeník *Národní liga* vedl Karel Pergl. Nebyla to náhodně vybraná osoba. Byl zbaven poslaneckého mandátu, protože prý neměl československé státní občanství. Za tím to aktem stál ministr zahraničí Beneš, který intrikánským způsobem odstavil Pergla z diplomatických služeb. Karel Pergl byl úspěšný americký právník, který zajistil Masarykovo přijetí u amerického prezidenta Wilsona.¹¹⁶ Zde se naskytá logická otázka, mohl v diplomatických službách pracovat někdo, kdo by neměl československé občanství?

Doba po nástupu Adolfa Hitlera k moci v sousedním Německu samozřejmě rezonovala i v českém tisku, protože situace v pohraničí se okamžitě zradikalizovala a politická reprezentace sudetských Němců vycítila šanci vymezit se vůči Praze. Tehdy nikdo nevěděl, co čekat nového říšského kancléře. Proto se v článku s názvem *Hitlerovo Německo*, ze dne 10. března 1933 autor zamýšlí nad tím, co čeká střední Evropu v příštích měsících: „Dotčeno však nejvíce bude Československo a Polsko má-li být zachován klid, musí být oba dva tyto slovanské národy na své výši. Tlak budí protiklad. Vítězství německého nacionalismu musí vyvolat stejně silné hnutí nacionální i u nás. V první řadě musíme dbáti o svůj národní stát, o své menšiny, o splynutí se Slováky a uspořádati své vnitřní věci tak, aby byly schopny čelit nebezpečí.“¹¹⁷

Dne 18. srpna 1933 vychází článek s nadpisem *Strašlivé poměry v pohraničí*: „Každý, kdo přijde v naše pohraničí, žasne nad tím, jak je možno, aby v celé řadě úřadů to vypadalo jako v Hitlerově říši. Němečtí úředníci a zřízcenci mezi sebou vesele němčí. Českému obecnostvo neochotně a německy odpovídají. (...) V poslední době stalo se v četných městech severočeských a západočeských, že obětaví a vlastenečtí úředníci byli suspendováni, přeloženi nebo jinak potrestáni jen proto, že byli dobrými vlastenci, že byli oddanými Sokoly menšinovými pracovníky.“¹¹⁸

¹¹⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. s. 97. ISBN 80-86226-73-5.

¹¹⁷ *Národní liga*. Praha: Tempo. 1933, roč. IV, č. 10, s. 2.

¹¹⁸ *Národní liga*. Praha: Tempo. 1933, roč. IV, č. 32, s. 4.

Židům se vyčítal jejich proněmecký postoj, což bylo vyjádřeno dne 7. dubna 1933 v článku Pro strach židovský: „Kde se v Praze a Československu nejokázaleji němčí, jsou při tom Židé. (...) Musíme se od Židů emancipovati. Emancipaci tu hlavně chápati musíme jako emancipaci od židovského obchodu, od židovského vykořisťování české práce.“¹¹⁹

V Národní lize se objevovala pravidelná rubrika ligistické mládeže, Mladá Národní liga.

Nosné články tam většinou psal odpovědný redaktor Karel Pergl a František Paulus, místopředseda Národní ligy, bývalý národně socialistický a agrární novinář. Dalším, kdo psal do týdeníku, byl Ferdinand Kahánek, nejbližší spolupracovník Jiřího Stříbrného. Nejdříve redigoval časopis Pondělník a poté převzal řízení všech Stříbrného listů. Kahánek měl bohaté styky se zahraničím, spolupracoval mj. i se zpravodajskou kanceláří maďarského premiéra a měl styky na ministerstvech, kde získával tajné spisy. Spisy byly v redakci Poledního listu využity a pak vráceny do ministerských sejfů. To byl v mnohých případech zdroj všech bulvárních kampaní Poledního listu.¹²⁰

3.9 Národní sjednocení

Týdeník s podtitulem List fašistické ideologie prezentoval ideje a názory politického uskupení s názvem Národní sjednocení, které vzniklo dne 28. října 1934 spojením Národní fronty (NOF, Národní strana živnostenstva a obchodnictva v ČSR, Radikální národní demokracie, Národní tábor československý, Sdružení katolických zemědělců, Selský svaz, Sdružení majitelů domů, Svaz zemědělců a dělníků, Konservativní strana a Družina dobrovolců zahraničního vojska), Národně demokratické strany a Národní ligy (bez NOF).¹²¹

¹¹⁹ KAPLÍŘ. Pro strach židovský. *Národní liga*. Praha: Tempo. 1933, roč. IV, č. 14, s. 1.

¹²⁰ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 83. ISBN 80-7252-017-2.

¹²¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. s. 138. ISBN 80-86226-73-5.

Začátkem května 1935 proběhly parlamentní volby, v níž Národní sjednocení získalo 5,57 %, což byla v podstatě porážka.¹²² Karel Kramář ji komentoval slovy: „Ten národ, to je bahno.“¹²³

Odpovědným redaktorem byl JUDr. Jaroslav Vrána, člen odpadlické skupiny od NOF.

Dne 21. dubna 1934 vyšel z pera Jaroslava Vrány článek nazvaný Proti marxismu: „Nestačí však jenom bourati. Nelze zničit marxismus, aniž by se soustavně jako náhrada přineslo pro národ něco lepšího, něco životaschopnějšího, než byl marxismus - a tím jest idea fašistického stavovství – společenského řádu budoucnosti. Proto také my, nejen že vedeme boj proti marxismu, proti jeho duchovním neárijským otcům a jeho přísluhovačům“.¹²⁴

V otázce dělnictva – zaměstnanců list nevybočoval z ideologie a rétoriky ostatních stejně zaměřených tiskovin, což dokázal Jaroslav Vrána ve svém článku 1. Máj a dělnictvo, ze dne 28. dubna 1934: „Nejsme a nikdy jsme nebyli vašimi nepřáteli. Naopak – dobře víme, že jenom ve svorné spolupráci všech stavů v národě můžeme dosáhnout lepší budoucnosti, vedeni láskou k vlasti a k sobě samým. A také dobře víme, že český a slovenský dělník byl vždy národní, že pro své vlastenectví byl mnohdy z práce vyhazován a dokonce žalářován. Věříme proto, že zase bude takovým a jako bratr bratru ruku mu podáváme.“¹²⁵

¹²² NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. s. 143. ISBN 80-86226-73-5.

¹²³ KLIMEK, Antonín a Petr HOFMAN. *Vítěz, který prohrál*. Praha: Paseka, 1995. s. 264. ISBN 80-7185-033-0.

¹²⁴ VRÁNA, Jaroslav. Proti marxismu. *Národní sjednocení*. Praha: Národní sjednocení, 1934, roč. I, č. 6, s. 1.

¹²⁵ VRÁNA, Jaroslav. 1. Máj a dělnictvo. *Národní sjednocení*. Praha: Národní sjednocení, 1934, roč. I, č. 7, s. 1.

4. TISK KRAJÍ PRAVICE ZA PROTEKTORÁTU

4.1 Arijský boj

Ztělesněním nejhrubšího, nejvulgárnějšího a nejnebezpečnějšího antisemitismu v českomoravském prostoru byl Arijský boj, pod vedením Rudolfa Nováka, bývalého legionáře.

Redakce Arijského boje včetně šéfredaktora Rudolfa Nováka, byla agenty gestapa. Arijský boj vydávala Protižidovská liga jako svůj ústřední list. Oficiálním vydavatelem byl ale V. J. Břetenář a od roku 1941 vydávala tento týdeník Olga Břetenářová. Časopis poprvé vyšel 18. května 1940 a vycházel každou sobotu až do 5. května 1945. Ideově i obsahově navazoval na německé noviny Der Stürmer (šéfredaktor Julius Streicher) a již zmíněný český časopis Štít národa vedený Karlem Babkou-Kasandou.

Arijský boj je v této oblasti unikátem. Kromě antisemitských témat se týdeník věnoval i antikomunismu, napadání exilové Benešovi vlády, vyjadřování nesouhlasu s politikou první republiky, zejména se skupinou Hradu (T. G. Masaryk aj.), a v mezích povolených cenzurou se obsahově vyjadřoval i k situaci na frontě. V centru pozornosti byly armády protihitlerovské koalice a po napadení SSSR útoky Arijského boje směřovaly také na něj.

Jak už bylo uvedeno, šéfredaktorem Arijského boje byl Rudolf Novák. Tuto funkci převzal po dalším přispěvateli tohoto listu, Ilju J. Šarounovi. Jako šéfredaktor psal všechny úvodníky a články s hlavním tématem daného čísla časopisu. Vedl ale také některé rubriky, např. Who's who, Židovské zvyky, Ze zápisníku novináře, Z Argusova zápisníku o lidech a událostech, Z pamětí bývalého senátora Mikulíčka, Z Argusových hovorů s Eduardem Benešem. Kromě svého jména se Rudolf Novák podepisoval i pseudonymy Šerif a Jiří Argus.

Na stránkách listu se objevovaly také nepodepsané příspěvky, pseudonymy nebo zkratky - Židomil Boith, Verus nebo Erwil.

Bylo zajímavé, že osmistránkový Arijský boj měl dvě strany inzerce všeho druhu, kupříkladu tam často inzerovalo Divadlo Járy Kohouta. Reklamy byly rozděleny podle oblastí Čech, takže v jednom čísle byly reklamy firem z Kolínska v dalším z Rokycanska, Poděbradska atd.

Důkazem zuřivého a až patologického antisemitismu, jsou oznámení otiskovaná v listu začátkem roku 1943. Zpráva z Červeného Kostelce s nadpisem Židé byli vystěhováni, sděluje: „Místní Židé opustili v pondělí, dne 14. prosince ráno o 6.10 hod. naše město. Už neuvidíme tyto hebrejské štěnice bloumati ulicemi našeho města, čenichající, kde by co dobrého na zub pro sebe ulovily – hlavně na černo, pod rukou a újmu chudého obyvatelstva.“¹²⁶

Pravidelná rubrika Reflektor do pražských ulic sdělovala, co který Žid dělá a jak se chová. Byly to svým způsobem pavlačové klepy, jenže byl protektorát a deportace Židů v plném proudu. Takové oznámení v Reflektoru, mohlo být přímou jízdenkou do koncentračního tábora.

„Kteroukoliv denní dobu je možno potkat na pražských ulicích vyfintěné a nastrojené Sáry. Samozřejmě, že jsou stále, vzdor tomu, že Hebrejci nedostávají lístky na oděv, oblečeny podle poslední módy. Ksichty mají nabarveny a namalovány, jak to jen ony dovedou. Toulají se ulicemi, překáží v pasáži a nepracují. Současně je možno vidět arijské ženy, které metou ulice. Není to práce ponižující, je to práce jako každá jiná, nutná a hodnotná. Tak maně se vtírá otázka: proč nejsou k úklidu pražských ulic povolány dcery z Judeje. Rozhodně by jim to slušelo. Obec má nedostatek pracovních sil. Tak jednoduše, židům košťata do drápů a na ulice s nimi.“¹²⁷

„V Praze 1, Královská 1, válí se dosud v moderních prostorných bytech několik Židů žijících s Arijkami.“¹²⁸

¹²⁶ *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1943, roč. IV, č. 2, s. 6.

¹²⁷ *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1943, roč. IV, č. 1, s. 3.

¹²⁸ *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1943, roč. IV, č. 2, s. 3.

„Vysočany, U mostárny 799. V tomto domě obývá dvoupokojový byt rozloučená manželka Žida Klingera. Tato 35 - letá dáma si žije dobře a nepracuje.“¹²⁹

„Dostali jsme zprávu, že jistá prodavačka ležela v podroušeném stavu u Obecního domu, Praha 1. Vyšetříme a pak otiskneme.“¹³⁰

„Víme, že Žid v Praze VII, Bělského 14 chová se provokativně. Sbíráme materiál. Víte-li ještě něco, napište nám“.¹³¹

Obskurnost zpráv se doplňuje titulem článku roku 1944 s názvem „Jan Masaryk se připravuje na obřizku.“¹³²

Arijský boj do poslední chvíle neustoupil od svých postojů. Dne 9. března 1945 v komentáři šéfredaktora Nováka s názvem *Co bude dál?*, je vidět až nepochopitelný fanatismus: „Na adresu všech těchto pokrytců a bludných duší pravíme jednou provždy: právě v nynější době hlásíme se hodně hlasitě k nové myšlence, právě v této době hodně hlasitě projadřujeme svou věrnost k Říši, neboť jsme pevně přesvědčeni, že jen věrností dosáhne národ lepší budoucnosti. (...) A srazíme každého alibistu a pokrytce, který by si dovolil vpadat bojující Říši vzad svými panikářskými tlachy a zločinnou činností.“¹³³

Udavačský Reflektor pracoval do poslední chvíle protektorátu, když 20. dubna 1945 sděloval: „Značka: Nusle Oldřichova. Na tohoto pána se podíváme blíže a ověříme si jeho arijsství. Věc je v každém případě zajímavá. Očekáváme, že dostaneme další informace.“¹³⁴ Čtrnáct dní před vypuknutím pražského povstání, se bude ověřovat arijsství...

¹²⁹ *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1943, roč. IV, č. 5, s. 3.

¹³⁰ *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1943, roč. IV, č. 12, s. 3.

¹³¹ *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1943, roč. IV, č. 15, s. 3.

¹³² *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1944, roč. V, č. 43, s. 1.

¹³³ NOVÁK, Rudolf. *Co bude dál?*. *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1945, roč. VI, č. 9, s. 1.

¹³⁴ *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1945, roč. VI, č. 16, s. 3.

Úvodník Rudolfa Nováka, Ano, spolupracovali jsme s Němci, který vyšel 5. května 1945 považujeme za článek bilanční, vysvětlující a zároveň vzdorný, kdy je Rudolf Novák na vše hrdý, protože vše dělal pro národ: „České novináře volá emigrace k zodpovědnosti, ač tito mohou se vykázat, že zachraňovali české lidi před zkázou. Jejich svědomí je tedy čisté! Emigrace to však byla, která vrhla mnoho českých lidí do neštěstí. Emigrace sváděla český lid k nezákonným akcím, které za války trestá každý režim. Tak se stalo, že řada svedených českých lidí odpykávala vlastně zločin emigrace. Neviděli jsme statečnost v tom, když prostřednictvím rozhlasu štváli emigranti český lid do sabotáže, do individuálního teroru a do podobných akcí. A postavili jsme se rozhodně proti takové ‚statečnosti‘, poněvadž to nebyla statečnost, nýbrž zločinná lehkomyšlnost. (...) Emigrace nás osočuje, že jsme spolupracovali s Němci. Ano, spolupracovali jsme a dosud spolupracujeme. Zachránili jsme českou krev, kterou páni emigranti chtěli prolévat ve prospěch Židů. Pan Beneš a jeho emigrantští spolupracovníci, dopouštěli se skutečných zločinů, poněvadž spolupracovali a spolupracují se Židy a bolševiky proti českému národu. My zůstali doma, Benešovi emigranti utekli a teď chtějí pod ochranou bolševických bajonetů nás soudit. Jak je to nepřirozené.“¹³⁵

4.2 Vlajka

Časopis Vlajka byl unikátní mezi krajně pravicovými tiskovinami, že vycházel v době první republiky, v době pomnichovské a za protektorátu. První číslo Vlajky vyšlo 28. března 1928 a po dobu své existence se potýkala s mnoha zákazy ze strany státní moci, tak i s finančními problémy, které mnohdy nedovolily jí vydávat. První čísla byla spíše odborným časopisem, jakousi literárně úvahovou revue s vlasteneckým akcentem. Vycházely tam překlady ruských článků na vlastenecké a antikomunistické téma. Zajímavostí je, že vycházel i ruský originál v azbuce a pak

¹³⁵ NOVÁK, Rudolf. Ano, spolupracovali jsme s Němci. *Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga. 1945, roč. VI, č. 18, s. 3.

český překlad. Z pera Jurije Cyže vycházely články o lužickosrbské menšině v Německu.

Pro nespokojenost byl dne 7. března 1930 založen časopis nový, radikálnější, více politický, reagující na každodenní politické události. Pilnými přispěvateli byli i funkcionáři Vlajky, jako politického sdružení, ing. Jindřich Streibl a slovenský student Jožo Hritz, soudci Chlubna a Kukla anebo prof. Jan Vrzalík, častý přispěvovatel do všech krajně pravicových tiskovin.

Dne 8. května 1930 vyšel jeho článek, který přesně popisoval zaměření časopisu Vlajka i politického sdružení. „Nehlásíme se k žádnému československému politickému útvaru. Naše generace zúčastnila se po léta s maximální obětavostí práce v hnutích, v nichž viděla prostředek, jak vyváznout z tohoto morového ovzduší, jež nervy ničí a vzlet duševní hubí. Pracovali jsme aktivně na mnoha frontách, nemohu vzpomenout na všechny; připomínám jen Národní hnutí, Červenobílí. Zatím věříme jen sami sobě a proto jdeme vlastní cestou. Víra ve vlastní věc je podmínkou jejího úspěchu, ale ta sama vítězství nepřivodí. (...) A přinášíme oběti, my riskujeme. Budeme se dál bít za duchovní svobodu s povýšeným režimem a jeho stvůrami, ať nás to stojí, co chce. Ztratili jsme iluze, ale neztratili jsme víru v sebe a v to, že režim nynější, udržovaný násilím se zhroutí. Věříme, že režim tento pohltí revoluce veřejného svědomí a opovržení. A aby tento konec nastal co nejdříve, o to usilujeme a budeme usilovat opravdově a všemi svými silami.“¹³⁶

Opět narážíme na všudypřítomný antisemitismus tehdejších let a krajně pravicových tiskovin. Vlajkařský antisemitismus třicátých let plně vystihuje článek Jaroslava Slavaty z čísla 2, roku 1930, kde zcela odsuzuje židovský živel v republice, ukazuje postoj vlajkařů (a nejenom jich) k Německu, kde, i když ještě nebyla u moci NSDAP, probíhala prudká antisemitská vlna s prvními fyzickými útoky na židovskou minoritu. Zde se projevoval dvojaký postoj tehdejší krajní pravice k Německu. Jsou to naši nepřátelé, ale co chtějí udělat s Židy, tomu tleskáme. „Žid může být socialistou, kubistou, komunistou, lichvářem, pacifistou, pederastem nebo humanistou, ale nemůže být nikdy anglickým, francouzským, německým,

¹³⁶ VRZALÍK, Jan. Jdeme vlastní cestou. *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1930, roč. II, č. 5, s. 2.

československým nacionalistou. Tak zvaný český Žid je v nejlepším případě dvojnásobný renegát: od židovství k němectví a od němectví k češství. (...) Německý protižidovský boj, které mládí československé sleduje se sympatiemi, ať se odehrává na frontě kulturní nebo hospodářské, vyznačuje především odvaha. (...) Žid je vychován ve víře, že je mnohem lepší, než všichni ostatní. (...) Nezapíráme, že cítíme úctu k odvaze dnešního Německa. Cítíme k němu úctu přes to, že si uvědomujeme, že je naším nepřítelem a podle svých činů nepřítelem mimořádně silným. Ale s Německem, zbaveným židovských šmoků a ideologů bude i v nepřátelství poctivá mluva.“¹³⁷

Soudce Jaroslav Chlubna v 4. čísle, roku 1932, se zamýšlí v komentáři nazvaném Německé volby nad tím, co nám přinesou změny v Německu. „Pro nás volby německé značí dvě věci: V politice mezinárodní zotřetí kursu proti mírovým smlouvám, v politice vnitrostátní expanzi minorit – zvláště ovšem Němců. I vládní strany německé (v ČSR – pozn. autora) se pokusí pro záchranu voličstva zotřetí kurs německé politiky. Tato expanze živěná z Říše, musí mít za následek koncentraci i naší nacionální politiky. Nacionální politika do důsledku ostrá na obranu národního charakteru našeho státu. Pokud by v tomto ohledu působily volby v Německu na národní charakter naší politiky vnitrostátní, pak budou opravdovým požehnáním pro nás a pak musíme Hitlerovi a jeho národnímu socialismu být opravdu vděční za to, že pomohli nacionálním živlům v našem národě zlomit všechn ten zhoubný defétismus, který tak se u nás zahnízil a zapustil tak hluboké kořeny na škodu národa a vlasti.“¹³⁸

V probíhající sudetské krizi, kdy celistvost státu byla v ohrožení, tak se mnozí vlajkaři a další neochvějně přidali k obraně státu, na který mnohdy útočili a ostře kritizovali. Ale v těžkých chvílích jsou u obránců republiky. V čísle 7, roku 1938, Jan Jílek píše: „Není dnes času na gesta, kritiky a rekriminace, ať té či oné politické skupiny, dneškem veškeré osobní, stranické a snad i ideologické rozpory musí ustoupiti do pozadí, dnes je úkolem nás všech, zatímco na druhé straně se šířilo heslo

¹³⁷ SLAVATA, Jaroslav. Nacionalismus a židovství. *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1933, roč. V, č. 5, s. 8.

¹³⁸ CHLUBNA, Jaroslav. Německé volby. *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1932, roč. IV, č. 4-5, s. 4.

od ucha k uchu, ‚es kommt der Tag‘, si říci, že i pro nás přišel okamžik, kdy všichni jako jeden muž, se plně stavíme do služeb národa a vlasti !“¹³⁹ Jan Jílek ve Vlajce za protektorátu vedl Českou pracovní frontu a verboval české dělníky na práci do Říše a nabádal k většímu pracovnímu úsilí pro vítězství Říše.

Vznikem protektorátu se mění také charakter Vlajky. Dává se plně do služeb okupačního aparátu a může uskutečňovat svůj antisemitický program konkrétními činy. Mnozí vlajkařští činovníci z dob předválečné republiky byli odstaveni, či sami odešli (ing. Streibl nebo arciděkan Havelka z Plzně).

Vlajka měla stránku věnovanou jak mládeži – Mládež ČNST, tak i České pracovní frontě. Byly tam pravidelné rubriky ženám a také sportovní stránka. Svě místo tam měly i informace o činnosti Svatoplukových gard. Tiskovina měla dokumentovat před veřejností šíři své aktivity.

Protektorátní Vlajka měla podobné denunciační psaní vůči protektorátním Židům, jako Arijský boj. Plně to ukazuje nepodepsaná zprávička ze dne 6. září 1941 s tázavým nadpisem Židé mezi námi na věčné časy?: „Kamýk nad Vltavou. Proč nešli Pražáci k arijskému obchodníkovi na nutný nákup, proč chodí zde k Židovi – i na pomluvy.“

„Proč Židovka Ullmanová, která je celá sehnutá a chodí jako by spadla ze žebříku, stále vyhledává všelijaké styky a debatuje o situaci?“

„I u Žida Klingera se vesele žije. Zvláště v neděli tam zvoní příbory a talířky a veselý je celý barák: Těmto židům se vede stále dobře. Bylo by záhodno, aby se tam náhodou provedla domovní prohlídka.“¹⁴⁰

Radost ze Židů, byl název dopisu pražské švadleny A. H., „jež poznala Židy jako zákazníky dokonale, že dnes o ně vůbec nestojí a odmítá je rozhodně. Žádá, aby Židé byli konečně vyklizeni ze všech komfortních bytů s ústředním topením, tak jako např. z Ondříčkovy ulice u starého žižkovského hřiště. Pozornosti tu zasluhuje rodina

¹³⁹ JÍLEK, Jan. Stavíme se plně do služeb národa a vlasti. *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1938, roč. VII, č. 7, s. 97.

¹⁴⁰ *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 27, s. 1.

Popperova – copak má asi všechno v bytě, ve sklepě, na pavlači a v ledničce? V témže domě je také podobně blahobytný Žid Loebel. V čísle 26 je mnoho podobných Židů, v čísle 28 Žid Taussig, Traub, Fischer a Baeumel. Z čeho asi Žid Traub vyrábí tyčinky na rty? Bylo by záhodno provésti současně hromadné prohlídky zásob u všech Židů. Skočte také na pražské Židy.“¹⁴¹

V roce 1941 se ve Vlajce objevuje pravidelně tučný černý rámeček s výrazným nápisem - Označte Židy.

Pravidelnými rubrikami protektorátní Vlajky byly rubriky s názvem Žán Kudla se ptá a Tahy a řezy z ČKD. Což byla taková, dá se říci denunciační drbárna, ovšem s nebezpečnými důsledky pro ostatní. V tom byla nebezpečnost protektorátní Vlajky, že zcela veřejně a bez skrupulí ukazovala na své spoluobčany, kteří podle ní porušovali pořádek a zákony zavedené zde okupační správou. Je jasné, že v mnoha případech dotyční byli oběťmi lidské závisti a zloby.

Žán Kudla se ptá: „Jak pak se ráčil vytančit Žid Loewy na známém klatovském plese. Chovali se páni z české klatovské honorace k panu Loewymu s vybranou zdvořilostí?“¹⁴²

„Nač přijde 12 - ti set korunový, čtyřpokojový byt, když nepostradatelný starší rada, toho času na postradatelné dovolené, dostává na byt příplatek 8 000 korun.“¹⁴³

Tahy a řezy z ČKD, ze dne 8. února 1941: „Není jistému panu Pechovi příliš horko? Zdá se nám býti příliš rozptýlen svými politickými úvahami a řečmi, kterýžto rozum zdá se přicházeti od nohou.“¹⁴⁴

Dne 27. března 1941: „Není nad skromnost. U vědomí této vlastnosti štrachá se obyčejně pan Pišinger, aby byl nenápadný do kantiny vchodem z ulice. Inu trpí na

¹⁴¹ *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 25, s. 2.

¹⁴² *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 21, s. 5.

¹⁴³ *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 21, s. 5.

¹⁴⁴ *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 6, s. 5.

pana Kantina a chronickým zánětem pивních trubek. Není tahle nemoc následkem extra koupelí o 11. hodině sprchami?¹⁴⁵

Jedním z těch, kdo naplňovali rubriku Tahy a řezy z ČKD a Žán Kudla se ptá, byl tehdejší zaměstnanec ČKD a vlajkař Antonín Liška, který zprávy o poměrech v ČKD dodával redaktorům Vlajky. Liška byl i členem výboru Národního souručenství. V roce 1942 se také zúčastnil několikatydenního zájezdu protektorátních novinářů, dělníků a rolníků po dobytých územích SSSR a po návratu o tom obšírně přednášel, kritizujíc sociální a hospodářské podmínky sovětského dělníka.¹⁴⁶

Po válce byl odsouzen k 10 letům vězení.

Dne 19. července 1942 vychází poslední číslo Vlajky, aby tam ještě s nadšením přijali zprávu o dopadení atentátníků na Zastupujícího říšského protektora Heydricha.

¹⁴⁵ *Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč XI, č. 12, s. 4.

¹⁴⁶ BROD, Toman. *Osudný omyl Edvarda Beneše*. Praha: Academia, 2002. s. 417. ISBN 80-200-0971-X

5. POLITICKÉ SDRUŽENÍ VLAJKA

5.1 Založení Vlajky, její program a cíle

Historické podhoubí ke vzniku Vlajky začalo klíčit v polovině dvacátých let, kdy se v Gajdově Národní obci fašistické (NOF) vytváří silné mládežnické hnutí složené ze středoškoláků. Vývojem vzniklo Fašistické studentské sdružení, jehož ustavující shromáždění proběhlo dne 17. března 1927 v Praze a do čela vedení byl ustanoven student historie na pražské Filozofické fakultě Jan Vrzalík, pozdější středoškolský profesor, jehož působení v radikálních vlasteneckých organizacích se táhne po celou první republiky až po protektorát.¹⁴⁷ Sdružení studentů bylo zbaveno samosprávy a vystoupením z NOF zaniklo. Studenti ovšem chtěli politicky dále pracovat.

Pražští aktivisté proto založili dne 20. března 1928 Národní svaz mládeže a studentstva a začali vydávat časopis Vlajku. Na prvních schůzích také poprvé padlo slovo – vlajkař. Jenže členové byli nespokojení s časopisem, protože, jak napsal ing. Jaroslav Streibl, zakládající člen Národního svazu, časopis byl veden „příliš literárně a působil spíše dojmem časopisu starých pánů než průbojně mládeže, která v době rozkvětu NOF dovedla hýbat Prahou“.¹⁴⁸

Dne 7. března 1930, v žižkovském hostinci „Písek“, byla založena Vlajka a s ní i staronový časopis stejnojmenného názvu. V čele redakce stál ing. Streibl a Jan Vrzalík.¹⁴⁹

Datum vzniku byl vybrán opravdu symbolicky. Není jasné, jestli to byl záměr nebo náhoda, že datum se shodoval s narozeninami prezidenta Masaryka. Právě ten byl první ideový protivník Vlajky. Ta mu vyčítala nedostatek vlastenectví, národního cítění a jeho „slabost“ pro Židy (Hilsnerův proces ze začátku století a Masarykovo

¹⁴⁷ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 134. ISBN 80-7252-017-2 .

¹⁴⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 13. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁴⁹ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 126. ISBN 80-200-1919-6.

angažmá nebylo zapomenuto). A také proti prezidentovu realismu byl nový časopis zaměřen.

Vrzalík o novém časopisu napsal: “Šla hlavně proti politickému stranictví, které jsme chtěli zničit a na jeho troskách vybudovat svět lepší (...) Taková revue se nemohla líbit tehdejšímu režimu a ten dělal vše, aby zadusil revui i hnutí touto revuí vyvolané, byť omezeno hlavně na prostředí studentské“.¹⁵⁰

Hned první číslo bylo úředně zabaveno, ale polovina nákladu byla již distribuována. I další čísla časopisu byla cenzurou omezena a začaly okamžitě ústrky předních vlajkařů. Suspendováni a přemístováni z místa na místo byli členové Vlajky soudci dr. Chlubna a dr. Kukla. Proti tomu interpeloval senátor a básník Viktor Dyk za národní demokracii.

V úvodním čísle se praví a je to takové představení Vlajky: “Přicházíme jednotit, nikoliv zeslabovat a tříštit! Vyrostlí z válečného rozvratu a odchování skoro desetiletím poválečného duchovního chaosu, uvědomujeme si nutnost povznesení národního kultu v zásadním pojetí myšlenkovém ve všech oborech státního a národního života – na poli hospodářském, sociálním i uměleckém. Nechceme slepě přijímat myšlenek cizích, nám namnoze nestravitelných, což neznamena, že nechceme býti přísně kritickými sami k sobě i k jiným, a nechceme cokoliv slepě vyvyšovati jenom proto, že jest to národním, ale také nechce ničeho snižovat.“¹⁵¹

Vlajka se vymezovala vůči levicové umělecké frontě, zvláště proti Osvobozenému divadlu Jana Wericha a Jiřího Voskovce.¹⁵²

Požadavky pro a proti byly radikální, jasné a nesmiřitelné - silný národní stát, potírání německého šovinismu či později prosazování vojensko-politické orientace na Polsko. Sociální program vlajkařů byl obdobný cílům NOF. Řízené hospodářství,

¹⁵⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 14. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁵¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 17. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁵² PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 129. ISBN 80-200-1919-6.

korporativní stát vycházející z Mussoliniho Charty práce, byly Vlajkou uvítány jako příklad stavovského fašistického státu¹⁵³

Byla proti: stranictví, mezinárodnímu kapitálu, „židomarxismu“ a světovému zednářství, masarykovskému „realismu“, levičáckému intelektuálství a marxismu, německému šovinismu.

Její názor na tehdejší politický systém byl tento:

„Generace mladých Čechoslováků nastupuje do politického boje, aby bránila ohrožený život národa. Řemeslní politikové, vyrostlí z půdy vídeňského politikaření, nedovedli si uvědomit politické důsledky existence československého státu, žijí v zajetí starých představ a opakují staré lži. (...) Nejsou ani schopni, ani povoláni nésti odpovědnost za řízení veřejných věcí svobodného národa, neboť svůj osobní prospěch zaměňují s prospěchem státu“.¹⁵⁴

Koncem roku 1930 se tiskovým orgánem Vlajky stává také týdeník Národní republika, do jehož redakce přešli i mnozí redaktoři. Přípravovalo se i sloučení s Hnutím za Nové Československo, v jehož čele stál štábní kapitán v. v. Stanislav Sousedík, výrazně katolicky orientovaný nacionalista. Ke sloučení došlo až o pět let později.

Dne 21. října 1932 se konala v Praze valná hromada politického klubu Vlajka, na níž byl za odstupujícího dr. Kuklu zvolen jejím novým předsedou významný novinář dr. Stanislav Nikolau, přispěvatel Národní politiky a také autor středoškolských učebnic zeměpisu.¹⁵⁵

V únoru 1933 dochází ke změně Vlajky na politické hnutí. Z toho důvodu, že nepřátelství Vlajky s „hradními strukturami“ nabylo vrcholu a bylo třeba se chránit. Podle zákona o spolkové činnosti hrozilo Vlajce rozpuštění. Byla politickým klubem

¹⁵³ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 135. ISBN 80-7252-017-2.

¹⁵⁴ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 33. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁵⁵ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 129. ISBN 80-200-1919-6.

a ty byly ve své činnosti omezeny. Politická hnutí měla více možností k činnosti. Vlajka už tehdy nebyla skupinkou radikálních studentů, ale měla stovky členů a příznivců. Mnoho jich bylo z národně demokratické strany a úder od vlajkařských nepřátel byl na spadnutí. Za symboly Vlajky byly vyhlášeny tři Svatoplukovy pruty a československá vlajka. Pruty symbolizovaly svornost, vlajka národnost.¹⁵⁶

O rok později proběhla další valná hromada Vlajky, opět v Praze, za účasti sedmdesáti osob, což bylo o polovinu více než minulý rok. Novým předsedou byl zvolen Slovák, Jožo Hritz, který však již v létě postoupil funkci Janu Vrzalíkovi, neaktivnějšímu vlajkaři.¹⁵⁷ Byl to nejslyšitelnější a nejvýraznější představitel českého nacionalismu tehdejší doby. V čelo Vlajky se tak dostal muž radikálního nacionalismu, muž nekompromisní, a bezvýhradný Masarykův odpůrce. Odstupující publicista Nikolau byl jmenován čestným členem Vlajky.¹⁵⁸

Během roku 1934 dochází ke slučování Vlajky a Hnutí za Nové Československo, aby nová organizace nesla název: Vlajka – Hnutí za Nové Československo. V jejím čele stanul zakládající člen Vlajky ing. Streibl. Ve Vlajce se objevuje množství nových jmen, z nichž některá budou formovat Vlajku druhorepublikovou i protektorátní. Jako např. dr. Jan Jílek, hrabě Jindřich Thun-Hohenstein, plzeňský arciděkan Havelka nebo pražský advokát dr. Cyphelly.

V roce 1936 vstoupil do Vlajky bývalý člen agrární mládeže a pozdější člen NOF Josef Rozsévač, vystupující pod krycím jménem Jan Rys a který od 1937 působí v jejím tiskovém odboru.¹⁵⁹

Své obrozenecké vlastenectví, hájením národních zájmů dokázala Vlajka svojí obhajobou pravosti Rukopisů Královédvorského a Zelenohorského.

¹⁵⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 36. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁵⁷ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 129. ISBN 80-200-1919-6.

¹⁵⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 44. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁵⁹ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 135. ISBN 80-200-1919-6.

Ministr spravedlnosti, sociální demokrat Meissner prohlásil v parlamentu, dne 6. února 1931 Vlajku za „protistátní tisk“.¹⁶⁰ Ale i Vlajka měla své zastánce a to dokonce na parlamentní půdě. Poslanec Stříbrný vytkl ministru spravedlnosti pronásledování vlajkařů ve státních službách. Tato aféra měla za následek zvýšení zájmu obyvatelstva o Vlajku a vedlo také ke sblížení s básníkem a senátorem Viktorem Dykem, zapáleným nacionalistou a odpůrcem Masarykovým na bázi filozofické. Je jasné, že mnohdy byla Vlajka využívána jako bič na Beneše a Hrad. Její obhajobou si vlastně Stříbrný a spol. vyřizovali své politické účty.

5.2 Vztah Vlajky k Německu a její antisemitismus

Vztah Vlajky k tehdejšímu Německu a vlajkařský antisemitismus nemůžeme oddělit. Tyto dva názorové body musíme osvětlit společně. Právě poměr k Německu a všudy přítomný antisemitismus je skvrnou na prvorepublikovém působení Vlajky. V programových bodech a ve studentských bouřích narážíme na antisemitismus. Zde si musíme uvědomit jednu věc a pak teprve hodnotit tehdejší události. Psal se rok 1930, v sousedním Německu byla NSDAP parlamentní stranou a nikdo nemohl tušit, co se stane za bezmála deset let a tím i samozřejmě holocaust byl teprve budoucností. Antisemitismus dřímá v českých zemích i za dob monarchie.

Pokračoval i po roce 1918, kdy Masaryk a jeho ideoví spřízněnci šířili heslo Pryč od Říma a tím byl vliv katolické církve a samotného křesťanského učení omezován a mnohdy i zesměšňován. Za první republiky bylo poprvé oficiální propagandou bezvýhradně pozdvihováno husitství, aby tuto adoraci dokončil režim komunistický. A je pravdou, že prezident Masaryk spíše naslouchal levicovým spisovatelům, filozofům, než vlastenecko-katolickým spisovatelům, natož katolickému kléru. Prezident dal podnět k založení Československé církve, kterou vytváří odpadlí katoličtí kněží.¹⁶¹ Vlajka na počátku třicátých let útočí na německý šovinismus,

¹⁶⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 27. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁶¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 20. ISBN 80-86183-24-6.

marxismus, domácí bolševismus, levicové avantgardní umění a ateistický časopis „Volná myšlenka“.

Židé se kupříkladu v Praze cítili velice dobře, Československo jim zaručovalo plnoprávné jednání ve všech oblastech kulturního i politického života. Jak s Židy naložit deklarovala Vlajka jasně: „Naše hnutí, než se tak stane, omezí jejich vliv v životě hospodářském a zabrání jim pronikání do naší národní kultury“.¹⁶²

Vlajka byla od samotného počátku hnutí bezvýhradně antikomunistické a považovala komunismus za dílo Židů. Poukazovala na židovské původy vůdců ruské bolševické revoluce, jako byl Trockij, Zinovjev, Kameněv či Džeržinskij (zakladatel ideo policie Čeky). Židé byli viněni ze všech modernistických uměleckých úchylek (moderních výtvarných či literárních slohů), kdy se toto umění odklání od rodné země.

Aby se Vlajka vlichotila do přízně pravicové veřejnosti, tak pokračuje ve svých výpadech vůči německým emigrantům: „Poslední rezervací marxistů v celé Evropě mino Rusko je Československo. Hostíme u nás všechnen neřád, který kdekterý sebevědomý národ vyházel, a na úkor vlastních lidí dáváme kdekterému židovskému marxistovi u nás existenci. Jako mají v Americe poslední bizony, v Alpách kozorožce, my tu máme ještě marxisty.“¹⁶³ Část členů Vlajky tvrdila, že přicházejí Židé a marxisté, kteří připraví české lidi o živobytí a neměli by se v republice usadit.¹⁶⁴

Podstatou vlajkařské ideologie je svébytně pojaté vlastenectví v rámci tradičního lidového antisemitismu. Vždyť také na založení Vlajky měly nemalý vliv univerzitní protižidovské bouře.

Vztah k tzv. výmarské republice, posléze k Třetí Říši byl ze strany Vlajky dvojaký, rozpolcený. Na jednu stranu brojí proti německému šovinismu, uvědomující

¹⁶² NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 53. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁶³ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 136. ISBN 80-7252-017-2.

¹⁶⁴ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 134. ISBN 80-200-1919-6.

si německé nebezpečí pro republiku, víceméně by nejraději „počeštili“ Němce a na straně druhé jí imponuje Hitlerovo „přimáčknutí marxistů a židů ke zdi“.¹⁶⁵ Vlajce spíše imponovalo Španělsko či Itálie, státy fašistické, autoritářské, nikoliv nacistické. Vlajka se spíše obracela k Itálii, například v článku s názvem „Římské imperium“ se Itálii blahopřeje k dobytí Etiopie.¹⁶⁶

Vlajkařský vztah k Německu prošel vývojem. V roce 1931 Vlajka píše, že Hitler se svým „generálštábem v Mnichově“, ohrožuje světový mír.¹⁶⁷

Německu se tleskalo, když po roce 1933 začalo první zatýkání komunistů, sociálních demokratů a začaly platit první omezující zákony vůči Židům. Nadšeně vlajkaři také kvitovali tzv. noc dlouhých nožů v roce 1934. Se zarputilou nenávisí Vlajka vystupovala proti přílivu antifašistických emigrantů z Německa, kterým tam hrozilo zatčení a internace v koncentračním táboře. Byl to právě vlajkařský antisemitismus a obdiv k Německu, či zemím nepřátelsky nakloněným Československu, že Vlajka nikdy nezískala celonárodní podporu. Odpuzovalo to ostatní neantisemitské vlastence.

5.3 Vlajka za druhé republiky

Podpis mnichovské dohody znamenal i konec první republiky. Bylo jasné, že zahraniční politika orientovaná na Francii a Velkou Británii skončila a že se bude muset změnit vztah k Německu, jehož faktickým vazalem se stala zmrzačená republika.

Na Hitlerovo Německo nemělo být nazíráno očima německé židovské a antifašistické emigrace jako na politicky zdiskreditovaný jev.¹⁶⁸ Ve dnech mnichovské krize, v době sudetských provokací a za příkladně provedené mobilizace,

¹⁶⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s.47. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁶⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s.63. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁶⁷ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s.135. ISBN 80-7252-017-2.

¹⁶⁸ RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát*. Praha: Karolinum, 1997. s. 147. ISBN 80-7184-516-7.

stáli mnozí čeští fašisté, kteří do těchto dnů neshledávali na republice nic dobrého, na straně její obrany.

Velice aktivně v tomto směru vystupoval vůdce NOF Radola Gajda, který v uniformě ruského generála několikrát vystoupil a pronesl z balkonu pražského Rudolfinu (sídlo parlamentu – pozn. autora) projev na obranu republiky. Také učinil gesto, když vrátil britskému králi a francouzskému prezidentovi jimi udělené komturské kříže. Totéž učinilo i několik dalších důstojníků a generálů.¹⁶⁹

Výjimkami byla skupina vlajkařů v čele s dobrodruhem Václavem Musilem, údajným agentem německého abwehru, která zahájila z Vídně štvavé rozhlasové vysílání z vysílačky „Pravda vítězí“.¹⁷⁰ Dá se říci, že obrana republiky před německou agresí byla spíše záležitostí řadových členů Vlajky, protože vedoucí špičky už začínají spolupracovat s německými úřady v Říši či s německým zastupitelským úřadem. Například Jan Rys se sešel s Václavem Musilem před odjezdem do Vídně a ing. Jan Streibl kontaktoval přes své agrárnícké známé německé vyslanectví.¹⁷¹

V této vypjaté době také dochází k jakési výměně kádrů v čele Vlajky, když do popředí se dostal Jan Rys, vystupující pod pseudonymem Josef Rozsévač. Jan Rys se narodil roku 1901 v Bílsku, okres Hořice v Podkrkonoší, v rodině středního zemědělce. Po maturitě se rozhodl pro studium medicíny v Praze. Absolvoval čtyři semestry, ovšem za osm let. Po absolvování vojenské prezenční služby, kde dosáhl hodnosti podporučíka, vstoupil do Vlajky.¹⁷²

Po mnichovské dohodě se začal se hledat viník tehdejšího stavu. Hlavním důvodem celého neutěšeného stavu se pro kritiky a nebyli to jen vlajkaři či krajní pravice, stala Benešova zahraniční politika.

¹⁶⁹ PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. s. 211. ISBN 80-7252-017-2.

¹⁷⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 92. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁷¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 62. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁷² PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 135. ISBN 80-200-1919-6.

V prvních dnech druhé republiky student filozofie – vlajkař, po přednášce podnítl skupinu radikálních studentů ke svržení sochy prezidenta Masaryka umístěné na hlavním schodišti filozofické fakulty.¹⁷³ Byl to nejhorší útok na Masaryka, když i tiskový koncern Jiří Stříbrného útočil na Masaryka prostřednictvím Beneše. Vlajkaři nadšeně v letáku píší: „Masaryk byl zločinec, který svou falešnou humanitou zavinil zkázu republiky. Studenti filozofické fakulty dali alespoň soše Masaryka na krk zaslouženou oprátku a sochu strhli.“¹⁷⁴

Útočilo se na samou podstatu první republiky, každá chyba, jež se stala za dvacet let, byla nyní vytahována na světlo. Docházelo k jakési výměně intelektuálsko - spisovatelských elit, kdy upozadění autoři katoličtí, vlastenečtí si vyměnili místa s levicovými či prohradními publicisty. Útočilo se i na spisovatele Karla Čapka, byl zaveden výraz „čapkaření“, jako posměšné hodnocení stylu jeho děl.¹⁷⁵

K zákazu Vlajky došlo 11. listopadu 1938 a výsledek byl ten, že radikální vlajkaři v čele s Rysem přešli do ilegality a činnost se měla provádět dvěma směry: vnější propagačně - osvětová činnost a terorismus s letáky. Dali si název Vlajka – Maffie Nového Československa. Považovali pomnichovský režim ze stejně prohnílý a špatný, jako ten prvorepublikový. Byly vytvořeny úderné oddíly, složené z mladých příslušníků hnutí a byly vypracovány plány na převzetí moci.¹⁷⁶ Vlajka-Maffie pořádala osvětové akce, proškolení v rámci německého nacionálního socialismu, antisemitismu. Vlajka se stylizovala do zachránce národa a prohlašuje se „za jediné národovecké hnutí nezátížené hříchy posledních dvaceti let a nakažené židovsko masarykovským učením, proti kterému vede již deset let nerovný, ale nekompromisní boj“.

Nebezpečnější bylo vlajkařské přecházení od slov k činům, co se týče útoků na odpůrce a židovské objekty. Tyto pumové atentáty nemající obdobu v českých zemích se děly za pomoci, jak se tehdy nazývaly, „pekelných strojů“. Největší

¹⁷³ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 139. ISBN 80-200-1919-6.

¹⁷⁴ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 98. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁷⁵ RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát*. Praha: Karolinum, 1997. s. 128. ISBN 80-7184-516-7.

¹⁷⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 88. ISBN 80-86183-24-6.

aktivita těchto útoků byla v Praze a Plzni. Dne 25. února 1939 výbuch nálože u židovského obchodu Singer v pražské Celetné ulici, dne 7. března téhož roku pokus o pumový útok na plzeňskou synagogu, při kterém s manipulací s výbušninou zahynuli dva vlajkaři. Dne 9. května dochází k selhání mechanismu bomby před pravoslavným kostelem Cyrila a Metoděje v Praze, výbuch dne 25. května demoluje jeden pražský dům, kde jsou ubytováni osoby židovského původu a útok na kavárnu „Riva“ si vyžádal několik zraněných židovských hostů.¹⁷⁷

5.4 Protektorátní Vlajka

Převratnou událostí v činnosti Vlajky byl 28. duben 1939, kdy její dosavadní vedoucí ing. Streibl odstoupil a předal vedení Janu Rysovi. Rysovi stoupenci naléhali, aby odstoupil „slabý“ Streibl, jemuž byl vyčítán nedostatek iniciativy, aktivity a akčnosti.¹⁷⁸

Ing. Streiblovi tyto vlastnosti nechyběli, ale neshledával vhodnost bezvýhradné vlajkařské spolupráce s okupanty. Od hnutí si držel odstup i Stanislav Sousedík, někdejší předseda Hnutí za nové Československo.¹⁷⁹

V době, kdy německá vojska projíždějí Prahou, tak v Rudolfinu se scházejí zástupci NOF, Akce národní obnovy a Vlajky. Generál Gajda o tom ve svém svolání: „Zřídil jsem pracovní výbor osob národně osvědčených a spolehlivých, v němž jsou všechny složky národa“.¹⁸⁰

Je příznačné, že i když se sešli, aby převzali moc v zemi, tak jim dlouho trvalo, než se shodli, jak se mají oslovovat. Nakonec to bylo oslovení „kamaráde“. Vznikající orgán byl nazván Český národní výbor a volil se předseda. NOF pochopitelně navrhovala Gajdu a Vlajka byla proti. Mezitím prezident Hácha

¹⁷⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 93. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁷⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 107. ISBN 80-86183-24-6

¹⁷⁹ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 140. ISBN 80-200-1919-6

¹⁸⁰ PASÁK, Tomáš. *Pod ochranou říše*. Praha: Práh, 1998. s. 37. ISBN 80-85809-88-5

ustanovil zmíněné Národní souručenství, jako jedinou legitimní politickou sílu v protektorátu.¹⁸¹

Je jasné, že Háchův krok na utvoření Národního souručenství byl motivován snahou vytvořit masovou organizaci, hájící zájmy národa v nových, nebezpečných podmínkách. Od počátku Vlajka považovala Národní souručenství za svého nepřítele a opět rozehrávala svojí starou kartu, že „Výbor je sdružením lidí ideologicky naprosto nejednotných, bez programu, lidí, kteří většinou působili v starých režimech ke škodě státu – partajníků. Jsou tam i zednáři a rotariáni, jsou tam i lidé po stránce trestní zatížení.“¹⁸²

Vlajka volala po depolitizaci společnosti a její přeměně na národním principu, reorganizace hospodářství měla přinést plnou zaměstnanost. Tvrdě měl stát zasáhnout vůči Židům, zednářům a všem, kteří se obohatili v minulém režimu na úkor společnosti.¹⁸³

Vlajkařská rétorika nemohla uspět u protektorátních vládních míst v čele s prezidentem Háchou, protože jak on, tak Národní souručenství považovali Vlajku za politickou spodinu a profily jednotlivých vlajkařů přinesly policejní svodky. I Němci dobře věděli co je Vlajka zač, protože byli sicherheitsdienstem informováni o protiněmecké rétorice, českém nacionalismu a také, že političtí představitelé Vlajky jsou „morálně problematičtí“.¹⁸⁴

Na přelomu let 1939/1940 se uskutečnilo několik setkání představitelů Vlajky s německými orgány, i samotným K.H.Frankem, kde byli vlajkaři většinou kritizováni např. za to, že nebyli schopni sjednotit fašistické skupiny. Němci jednali s Vlajkou odměřeně. Vlajka a jí podobné skupiny byly spíše německými úřady využívány jako nátlak na protektorátní vládu.

¹⁸¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 101. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁸² NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 97. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁸³ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 143. ISBN 80-200-1919-6

¹⁸⁴ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 105. ISBN 80-86183-24-6

Na občanské a studentské demonstrace 28. října 1939 a při pohřbu studenta Opletala, zastřeleného právě při pražské říjnové manifestaci, reagoval tiskový orgán Vlajky ostře - na popravu a následné uzavření českých univerzit provoláním, nijak se nelišícím od oficiálního stanoviska, že demonstrace byly dílem jisté skupiny intelektuálů, napojených na exilového prezidenta Beneše a že to vše mělo narušit klid a pořádek v protektorátu.

Vlajku neopouštěl antisemitismus ani v zápasu o moc, protože 22. července 1939 zaútočila Vlajka na synagogu příbramskou a dobříšskou.

V těchto dnech se začíná zvedat vlna odporu „starých“ vlajkařů, proti Rysovu vedení. Ideovou platformou se pro ně stal týdeník Národní výzva, kde příznivec prvorepublikové Vlajky prof. Mareš psal své statě, napsal, že původní Vlajka byla „výlučně protistranická a nepolitická“ a jako taková „zanikla a nebyla obnovena“.¹⁸⁵ Mareš také přirovnal „starou“ Vlajku ke skupině akademiků, kteří v těžké poválečné době pěstovali český nacionalismus a podporovali novodobý nacionalismus jiných národů. Zcela se rozešel s Rysovou Vlajkou. Profesor Mareš prohlásil, že chce, aby národ „byl v prvních svých důležitostech jedné mysli“¹⁸⁶ a přihlásil se tím ke spolupráci s Národním souručenstvím.

Politiku protektorátní Vlajky určoval vedle šéfa Ryse i jeho spolupracovník Josef Burda, pochybná postava sázkařského polosvěta, boxerský promotér vyhoštěný před válkou z Německa pro nelegální provádění boxerských zápasů, majitel sázkové kanceláře. Hrabě Jindřich Thun-Hohenstein měl styky ve vyšší pražské společnosti a díky své perfektní němčině byl jakousi spojkou mezi Vlajkou a okupačními orgány. Právním poradcem byl JUDr. Aleš Cyphelly, který byl spolu s Thunem i ideologem hnutí. Otakar Polívka byl šéfem Rysovy kanceláře. Vlajkařskou mládež organizuje pražský lékař František Teuner.¹⁸⁷

¹⁸⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 116. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁸⁶ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 116. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁸⁷ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 145. ISBN 80-200-1919-6.

V roce 1940 má Vlajka okolo 13 000 členů (o 12 000 více než v roce 1938)¹⁸⁸ a své místní organizace má ve všech větších městech a z tiskového orgánu Vlajka se stává deník s třiceti tisíci výtisky. Pořádají se přednášky v pražské Lucerně, kterých se účastní na dva a půl tisíce lidí. Podařilo se získat důstojné prostory – sídlo hnutí. Byly to tři poschodí v pražské Myslíkově ulici číslo 15.

Dne 11. října 1939 došlo v pražském ústředí Vlajky k vyhlášení jejího sloučení se Svatoplukovými gardami (bývalé ostravské Fašistické gardy) a Národní árijskou kulturní jednotou v organizaci s názvem Český národně sociální tábor – Vlajka. Ideologicky se profiluje proti „demokraticky rozbředlým ustrašencům“.¹⁸⁹

Ustanovení ČNST nebylo protektorátním ministerstvem vnitra zlegalizováno, protože jedinou povolenou politickou složkou v protektorátu je Národní souručenství. Ustanovení Svatoplukových gard bylo vyhlášeno 7. prosince 1939 a velitelem se stal A. Pořízka. Vůdčí osobou v ČNST byl šéf Vlajky Rys.¹⁹⁰

Formálně bylo vedení ČNST jakési grémium, složené ze zástupců oněch tří organizací, což byli jejich nejvyšší představitelé. Rozhodující slovo měli vlajkaři s Rysem a v centrále v pražské Myslíkově ulici se grémium sešlo jen jednou, úvodní shromáždění v to nepočítaje. Symbolem hnutí se staly tři Svatoplukovy pruty s lipovou ratolestí a vetknutou valaškou. Pozdrav byl prováděn zdviženou pravicí a zvolání Vůdci zdar! s oslovováním: kamaráde.¹⁹¹

Na čem se všichni v ČNST shodli byl antisemitismus, který mohl nyní beztestně působit. V ČNST bylo mnoho prvorepublikových publikujících antisemitů.

¹⁸⁸ PASÁK, Tomáš. *Vývoj Vlajky v období okupace*. Praha: Historie a vojenství č 5, 1966. s. 863.

¹⁸⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 131. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁹⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 333. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁹¹ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 133. ISBN 80-86183-24-6.

Symbióza tří fašistických organizací netrvala dlouho a první roztržka se objevila ve Svatoplukových gardách. Zástupcem gard byl pražský zvěrolékař Směták, který se přátelil s Pořízkou a spřádal vlastní plány na ovládnutí Vlajky pod jeho vedením. Jenáčkovi zpravodajci to Rysovi donesli a ten situace využil, protože se mu to hodilo, aby se kromě vyhození Smětáka se zbavil i Pořízka, protože chtěl ovládnout velice aktivní a pracující Svatoplukovy gardy.

Ostravští gardisté hned oznámili vystoupení Svatoplukových gard z ČNST – Vlajky a jejich prohlášení za samostatnou organizaci, která se potom jmenovala Fašistické Svatoplukovy gardy, které byly „přímým bojem neúprosného boje proti židovstvu, zednářstvu a benešismu.“¹⁹²

V květnu 1940 své vystoupení oznámila Národní árijská kulturní jednota a to hlavně proto, že se prakticky v činnosti ústředního vedení Vlajky neuplatnila. Takže Vlajka zůstala opět zcela sama. To už byla doba, kdy okupační orgány využívali vlajkaře jako jednotlivce, ať už jako agenty – konfidenty gestapa, za týdenní mzdu 200 – 800 korun¹⁹³ anebo jako wehrschutz (protektorátní obdoba závodní stráže – pozn. autora). Tito „veršusáci“ byli postrachem dělníků, protože i sebemenší prohřešek hlásili, což mohlo znamenat i koncentrační tábor.

Vlajkaři se touto dobou prezentovali i v Pošumaví, když 16. července 1941 vypálili klatovskou synagogu, jako odvetu za to, že někdo strhnul fotografie, „ které ukazovaly zvěrstva židovských bolševiků ve Lvově a Černovicích“.¹⁹⁴

Hnutí jako Vlajka muselo mít i své „úderné vojenské“ oddíly. Po vytvoření Českého nacionálně socialistického tábora se ustanovují Svatoplukovy gardy, jejichž velitelem byl Arnošt Pořízka a nejvyšším představeným se stává Jan Rys. Plány s gardami byly velkolepé, měly mít čtyři prapory, pluky a dokonce i divize. Celkově měl počet gardistů dosáhnout 50 tisíc členů. Hlavní stan gard byl v sídle Vlajky. Zde

¹⁹² PEJČOCH, Ivo. *Armády českých politiků*. Cheb: Svět křídel, 2009. s. 122. ISBN 978-80-86808-60-4.

¹⁹³ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 144. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁹⁴ JIŘÍK, Václav. *Klatovské oprátky*. Plzeň: Fraus, 2004. s. 11. ISBN 80-7238-376-0.

pracoval šéf štábu, veterinář Směták. Pořízka jako ostravský rodák se zdržoval v místě bydliště.

Další významnou gardistickou složkou bylo zpravodajské oddělení, pod vedením ing. Jenáčka, konfidenta německých policejně zpravodajských složek. Zpravodajci slídili o záměrech protivníků a přinášeli je do místa Jenáčkova bydliště. Masový příliv gardistů se ale nekonal. České Svatoplukovy gardy měly 1 500 členů, ale jen 300 aktivních a na Moravě to bylo 800 aktivistů.¹⁹⁵

Komplet uniformu mělo jen vedení a bohatší členové. Vlajka se snažila vytvořit fond, kde by se shromažďovaly peníze na uniformy pro nemajetné.¹⁹⁶

Tento fond trpěl nedostatkem prostředků, jako mnohdy celá Vlajka. A tak je sháněli gardisté. Jejich činností bylo donutit nějakého podnikatele, aby zadal inzerce ve Vlajce. Bylo to jakési vymáhání výpalného. Do firmy přišli urostlí mládenci, vzali si pana šéfa mezi sebe a „dobře mu radili“, aby si zadal inzerát. Což se většinou stalo. Tito gardisté byli nazýváni – inkasisté nebo také inzerenti. Nejvyhlášenějšími inkasisty byl žižkovský holič Oldřich Rovný (účastník mnoha protižidovských útoků) a Vladislav Skalička.¹⁹⁷

Gardy konaly vojenský výcvik, nejčastěji na pražském Střeleckém ostrově či se pořádala pochodová cvičení v okolí Prahy. Cvičení se účastnilo okolo sta osob, ale jejich počet postupem času klesal. Byla to spíše pořadová cvičení a cvičil se především stoj rozkročný. Výcvik se konal v civilním obleku a docházka nebyla nejvzornější. Nejčastější pravidelnou činností byla pořadatelská služba na přednáškách v Lucerně, kde gardisté působili také jako vlajkonoši, jejichž stejnokrojem byly černé kalhoty, bílá košile s černou kravatou.

V roce 1940 činnost Vlajky skomírala a potřebovala impuls k dalšímu rozvoji. Stále ostře kritizovala NS a zatýkání členů vedení NS gestapem za odbojovou činnost

¹⁹⁵ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 130. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁹⁶ PEJČOCH, Ivo. *Armády českých politiků*. Cheb: Svět křídel, 2009. s. 98. ISBN 978-80-86808-60-4.

¹⁹⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 132. ISBN 80-86183-24-6.

jim jen nahrála k útoku na převzetí moci v protektorátu. Den D byl stanoven na 8. srpna 1940, před sídlem Národního souručenství v pražské Dušní ulici. Policie podle hlášení o tom věděla, protože již 3. srpna policejní svodka psala, že se tento večer koná demonstrace v Dušní a že 8. srpna žádá Vlajka audienci u říšského protektora. V ten den se v půl osmé večer srocují davy v Dušní ulici, někteří v uniformě Svatoplukových gard či v hnědých košilích Mládeže Vlajky. Dav v počtu 300 lidí se třemi vlajkami v čele (německá, protektorátní a vlajkařská) provolával slávu Rysovi a nedbal pokynů policejní hlídky o několika mužích.

I když přišly policistům posily s okolních policejních služeben, tak dav zaútočil. Vlajky byly použity jako kopí a kordon policistů byl rozražen a jednotliví policisté byli inzultováni. Další posily zatkly dva mladíky, ale v tu chvíli na místo přišlo asi 30 příslušníků SS, z nedaleké komandatury z dnešního Palachova náměstí (sídlo pražské právnické fakulty – pozn. autora). SS-many přivedl Vojtěch Musil a ti se hned zapojili do boje s českými policisty, kteří pod údery obušků, gumových kabelů a tyčí ustupovali. Celkem bylo zraněno na 35 policistů a gardisté dokonce osvobodili z policejní služebny dva zatčené.¹⁹⁸

Nakonec se vlajkaři dostali do sekretariátu a obsadili ho. V budově byli z vedení Burda a Thun-Hohenstein. Vlajkaři zabavovali listiny. Mezitím se pět set lidí dalo na pochod Prahou, za provolávání protivládních hesel, k Václavskému náměstí, kde se dav okolo půl desáté večer rozešel.¹⁹⁹ Po odchodu SS nastoupila česká policie, v zesílené sestavě budovu obklíčila a ze zadní budovy vnikla do objektu, kde bylo zadrženo 42 vlajkařů. Vlajkaři pozatýkaní při tomto operetním puči byli později v tichosti propuštěni.

¹⁹⁸ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s 168 – 169. ISBN 80-86183-24-6.

¹⁹⁹ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 170. ISBN 80-200-1919-6.

5.5 Konec Vlajky a rozsudky nad jejím vedením

Po nevydařeném útoku v Dušní ulici začíná Vlajka skomírat, začíná být úbytek členstva a jejich stejnojmenný tiskový orgán ztrácí předplatitele a čtenáře. Bylo potřeba ukázat činnost vedení a rozhýbat členskou základnu upadající do letargie. Zesílily tedy útoky na ministra školství a osvěty Emanuela Moravce. Ten byl posledním a závěrečným úderem na konec Vlajky.

Nenávist mezi Vlajkou, potažmo Rysem a Moravcem se datuje od roku 1940, kdy na něj bylo zaútočeno z vlajkařských pozic, že jedině Vlajka myslí spolupráci s Němci vážně a že ostatní ji jen prospěchářsky předstírají. Moravci bylo vyčítáno jeho působení v československé armádě (podplukovník a vojenský teoretik) a jeho oddanost Masarykovi (držel kupříkladu stráž u Masarykovy rakve).

Po okupaci už měli Němci s Moravcem své plány, „zapomněli“ na jeho protiněmecká vystoupení a zcela ho vzali do svých služeb. I on se rozešel s Benešem, který se stal potom jeho nepřítelem číslo jedna. Němci si ho vybrali jako jejich kolaborantské eso. Mluvil do rozhlasu, psal do novin a vydával publikace. Rys přesto vytrvale donáší na Moravce, pokazujíc na jeho prvorepublikovou činnost, ale nacistům Moravcova minulost nevadila. Veškerý protektorátní aktivismus se soustředil do Kuratoria pro výchovu mládeže, které bylo Moravcem zřízeno na Heydrichův popud v květnu 1942. Heydrich požadoval „shromáždit někde českou mládež v takové formě, jež by umožnila výchovu mimo školu.“²⁰⁰

V době vytváření Kuratoria usiloval Moravec o smír s Vlajkou, protože potřeboval přetáhnout Mládež Vlajky pod jeho organizaci, vytvořit z vlajkařské mládeže jeho personální základ. Moravec naznačoval snahu k smíru a vedení Vlajky nabízí vysoká, dobře placená místa ve Veřejné osvětové službě.²⁰¹ Rys odmítá vydat seznamy členů Mládeže Vlajky. Do Kuratoria postupně přecházejí mnozí funkcionáři Vlajky, hlavně z Mládeže Vlajky. Jeho činnost organizoval generální referent dr. Teuner s dalšími činovníky vlajkařské mládeže. Moravec o mládeži prohlašuje: „Stejně se neobávám o

²⁰⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 211. ISBN 80-86183-24-6.

²⁰¹ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 178. ISBN 80-200-1919-6.

českou mládež, která už nenapravitelným starcům a cizím agentům dovede ukázat, zač je toho loket.“²⁰²

Moravec po vystoupení Vlajky v Dušní ulici řekl v rozhlasu: „Hnutí Vlajky, jak jsem se přesvědčil, je vedeno upřímnými Čechy, kteří však málo dbají psychologie českého národa, kteří mnohé věci lámou přes koleno a tím často škodí právě tomu, oč tak zaníceně bojují.“²⁰³ Vést národ zcela v německém duchu, potlačit jakékoliv snahy o autonomii v rámci Říše a zcela ho zařadit do říšské myšlenky, to byl Moravcův cíl.

Po neustálých výpadech na jeho adresu si stěžoval u nového předsedy protektorátní vlády dr. Jaroslava Krejčího. K. H. Frank si na základě této postoupené stížnosti zavolal Rysa k pohovoru, dne 18. dubna 1942, kde mu sdělil, že „v důsledku stálých štvanic proti Moravcovi, který požívá plné důvěry Němců, tohoto snižuje a tím porušuje klid mezi obyvatelstvem (...) se počínaje 21. dubnem 1942 zastavuje činnost Vlajky na dobu tří měsíců.“²⁰⁴ A dále mu řekl, že jestli budou útoky pokračovat, bude poslán do koncentračního tábora. Po válce sdělil Frank při výslechu, že Rys byl sdělením zdrcen a ještě mu bylo vytknuto, že pěstuje český šovinismus, tj. zmíněný rozpor mezi Moravcem a Vlajkou.

Vlajka se snaží vlichotit do přízně nového Zastupujícího říšského protektora Kurta Dalugeho. Jenže v roce 1942 německé orgány už Vlajku tak nepotřebovaly, jako v začátcích v protektorátu. V roce 1942 byla protektorátní vláda jiná, než její předchůdkyně. Předseda vlády Krejčí nebyl tak pevný a odvážný jako gen. Eliáš („Krejčí je člověk, který vždy přikývne tomu, u koho je naposled; když je na něj v tom okamžiku vyvíjen tlak, jde cestou nejmenšího odporu“ – Heydrich.²⁰⁵) a i prezident Hácha neměl tolik sil jako před rokem a nyní byl těžce nemocný a

²⁰² PLACHÝ, Zdeněk. *Protektorát proti Londýnu – 38 dnů Heydrichiády*, Praha: Vydavatelství & Nakladatelství Plachý, 2006. s. 20. ISBN 80-903556-2-5.

²⁰³ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 206. ISBN 80-86183-24-6.

²⁰⁴ PERNES, Jiří. *Až na dno zrady*. Praha: Themis, 1997. s. 189. ISBN 80-85821-51-6.

²⁰⁵ TOMÁŠEK, Dušan a Robert KVAČEK. *Obžalována je vláda*. Praha: Themis, 1999. s. 61. ISBN 80-85821-67-2.

psychicky zlomený. Důležitou formou potřebnosti Vlajky v závěrečném období byla její Česká pracovní fronta, pomáhající zajišťovat důležitou válečnou výrobu.

Odklon od Vlajky byl zapříčiněn i krajně nepříznivě negativními referencemi na vlajkařské funkcionáře (Burda). Je jisté, že Vlajka „byla politickým instrumentem německých míst“ a že „německá strana podporovala Vlajku tak dlouho, dokud ji při realizaci své vlastní politiky v Protektorátu Čechy a Morava potřebovala“ a dále že Vlajka „byla nikoliv nevýznamným činitelem kolaboračního procesu, neboť vlajkaři představovali podstatnou, extrémní součást tzv. českého aktivismu.“²⁰⁶

Poslední kapkou pro německé orgány a i ministra Moravce byla drobná špionážní akce Vlajky proti školení funkcionářů Kuratoria na Slapech. Důvěrníci nového šéfa Mládeže Vlajky Jiřího Novotného seděli na stromech a pozorovali, co se v táboře děje. Předané zprávy Novotnému byly německou policií interpretovány jako pomluvy a navíc byly z hnutí Mládeže Vlajky vyloučeni všichni ti, kdo se slapského školení účastnili. Jiří Novotný byl zatčen a roku 1943 zahynul v koncentračním táboře Terezín.²⁰⁷

Dne 17. prosince 1942 dal státní ministr K. H. Frank pokyn k Rysovu a Burdovu zatčení a k jejich přemístění do koncentračního tábora v Dachau. Zatčení bylo provedeno až 20. ledna 1943. V táboře umístění Rys a Burda požívají jistých výhod „čestných vězňů“.²⁰⁸

Po zatčení Rysa a Burdy se činnost vlajky zastavuje, Thun-Hohenstein sice vyzývá členstvo, aby „každý zůstal na svém místě“.²⁰⁹ Poslední tečku za existencí učinil velkodrogista a vlajkař Antonín Frajt, který provedl likvidaci majetku Vlajky a předal jej německému Červenému kříži. Tím Vlajka končí se svojí činností. Část funkcionářů a členů je internována na práci po celém Německu, část je v Kuratoriu či

²⁰⁶ PASÁK, Tomáš. *Vývoj Vlajky v období okupace*. Praha: Historie a vojenství č 5, 1966. s. 894 – 895.

²⁰⁷ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 221. ISBN 80-86183-24-6.

²⁰⁸ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 180. ISBN 80-200-1919-6.

²⁰⁹ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. s. 222. ISBN 80-86183-24-6.

jiných oficiálních protektorátních organizací. Z mnohých vlajkařský idealismus nevyprchal, ale byly to jen ojedinělé skupinky. Únorem 1943 končí Vlajka jako organizovaná politická síla.

Po osvobození republiky se začalo účtovat s kolaboranty a zrádci. Vlajkaři byli prvními mezi zajištěnými v květnových dnech. Retribučními dekrety byly vytvořeny dva druhy soudů. Mimořádný lidový soud soudil jednotlivé kolaboranty, příslušníky gestapa a policie. Národní soud soudil skupiny reprezentující kolaborantské skupiny a organizace – protektorátní vláda, aktivističtí novináři a také vedení Vlajky. Poválečná spravedlnost byla mnohdy rázná a někdy rozsudky nebyly až tak spravedlivé. Taková byla poválečná doba. Mnohé rozsudky byli jakýmsi vyrovnáním účtů s Benešovými nepřáteli z prvorepublikových dob (proces s Jiřím Stříbrným, Rudolfem Beranem – pozn. autora). Proces s Vlajkou byl tím od počátku rozhodnut.

Soudní přelíčení začalo dne 21. května 1946 před Národním soudem na pražském Karlově náměstí. Na lavici obžalovaných zasedli: Josef Rozsévač (Rys), Josef Burda, Jindřich Thun-Hohenstein, Jindřich Streibl, Václav Aleš Cyphelly, Jaroslav Čermák a v nepřítomnosti byl souzen Otakar Polívka.²¹⁰ Další členové vedení Vlajky byli souzeni zvlášť.

Dne 27. června 1946 byl vynesena rozsudek. Splňoval důležité kritérium - padly rozsudky smrti. Rys, Burda, Čermák a nepřítomný Polívka byli odsouzeni k trestu smrti. Thun-Hohenstein dostal doživotí. Cyphelly dvacet let a Streibl osm let.

Ještě ten den byly rozsudky vykonány. Žádosti o milost byly již připraveny. Odsouzení si mohli podat žádost o milost prezidentu republiky, ale ta neměla odkladný účinek. Trest musel být vykonán dvě hodiny po vynesení rozsudku. A také byl vykonán v pořadí Rys, Čermák a Burda.²¹¹

²¹⁰ NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojkovo nakladatelství, 2001. s. 254. ISBN 80-86183-24-6.

²¹¹ PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 182 - 183. ISBN 80-200-1919-6.

Další vlajkaři byli souzeni jednotlivě a odcházeli od soudu s přísnými tresty. Pro zajímavost uvádím příklad dr. Teunera, který byl odsouzen k trestu smrti, ale byl omilostněn a po odpykání části trestu pracoval jako obvodní lékař a v roce 1968 emigroval do západního Německa, kde pracoval jako lékař a roku 1978 tam zemřel.

Thun – Hohenstein na začátku trestu uprchl z vězení a zemřel roku 1994 ve Vancouveru. Ing. Streibl byl po třech letech propuštěn a později emigroval do USA, kde roku 1988 zemřel. Dr. Cyphelly byl předčasně propuštěn na amnestii roku 1960, zemřel roku 1986. Vlajkařský bitkař a žižkovský holič Rovný dostal 20 let a po devíti letech byl propuštěn na svobodu a pracoval v Duchcově ve sklárnách jako lázeňský. Zemřel v devadesáti letech.

Prvorepublikový publicista a vedoucí Vlajky Nikolau dostal devět měsíců. Profesor Vrzalík měl problémy i za protektorátu, kdy byl ministrem Moravcem suspendován, bez nároků na penzi. V šedesátých letech byl na základě provokace Stb odsouzen na dva a půl roku.²¹² Velitel Svatoplukových gard Niemczyk byl odsouzen k dvaceti letům, ale v roce 1956 byl hospitalizován v psychiatrické léčebně. Zemřel roku 1986.

²¹² PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. s. 184. ISBN 80-200- 1919-6.

6. ROZSUDKY NAD AKTIVISTICKÝMI NOVINÁŘI

Po osvobození republiky nastal čas soudů a rozsudků nad kolaboranty, konfidenty, domácími zrádci a příslušníky německé okupační správy. Rozsudky postihly všechny profesní a sociální vrstvy obyvatelstva. Proto souzeni byli i novináři, kteří se provinili svým chováním a činy za protektorátu.

Novináře či členy protektorátní vlády soudil Národní soud, který byl zřízen jako jeden z retribučních dekretů prezidenta Beneše. Sídlo soudu bylo v Praze. Byl to zvláštní soud, přesně odpovídající duchu doby a ne zavedenému právu. Obviněný měl právo na obhájce, ale proti rozhodnutí soudu nebyl přípustný opravný prostředek a v případě trestu smrti musel být tento vykonán do dvou hodin a případná žádost o milost neměla odkladný účinek. Zvláštností tohoto soudu bylo, že tento soud plnil funkci tzv. čestného soudu. Osoby, na které se působnost soudu vztahovala, byly tímto soudem souzeny, aniž se dopustili trestného činu. Stačilo, aby se „nechovaly po 21. květnu 1938, jak se slušelo na věrné a statečné občany československé.“ Sankcí byla ztráta volebního práva, práva svolávat a účastnit se veřejných shromáždění, organizovat se v politických spolcích vydávat a redigovat časopisy či politické publikace či do časopisů a publikací psát.

Přednosta Národního soudu, jeho dva náměstci a předsedové senátu museli být soudci z povolání a jmenoval je prezident na návrh vlády. Soudci z lidu nemuseli být práva znalí, avšak na rozdíl od kolegů z Mimořádných lidových soudů museli přihlížet k jistým právním normám. Tito soudci z lidu byli jmenováni vládou na základě seznamů pořízených zemskými národními výbory v Praze a v Brně.²¹³

Zahájení činnosti Národního soudu se protáhlo, neboť to způsobily průtahy s pořizováním seznamu soudců z lidu zemskými národními výbory a složitou přípravou soudních materiálů. Také to bylo způsobeno změnou v obsazení přednosta Národního soudu. Jmenování Františka Richtra bývalým ministrem spravedlnosti

²¹³ BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu*. Ostrava: Tilia, 1998. 60 s. ISBN 80-86101-07-X

Stránským bylo zpochybněno a hledal se nový kandidát. Přednostou byl pak jmenován předseda senátu pražského trestního soudu František Tomsa.

Celkem bylo k smrti provazem odsouzeno sedm protektorátních novinářů. Nejvýznamnější soudní proces se konal dne 22. dubna 1947, kdy byli souzeni čtyři prominentní protektorátní novináři, ale před soudem stali pouze tři. Obžalováni byli: Vladimír Krychtálek, PhDr. Jaroslav Křemen, Karel Werner a PhDr. Emanuel Vajtauer (ten byl souzen v nepřítomnosti).

Vladimír Krychtálek pracoval v letech 1931 – 1937 v Lidových novinách a na podzim 1937 se dostává do tiskového koncernu Novina. Po 15. březnu 1939 se stává šéfredaktorem Večera a v létě 1944 šéfredaktora Venkova. Od roku 1942 je předsedou protektorátního Svazu novinářů.

Jaroslav Křemen vstupuje v roce 1933 do tiskového koncernu Melantrich. V listopadu 1938 přichází do redakce A – Zet a v roce 1941 se stává jeho šéfredaktorem. V létě 1944 přechází do Lidového deníku jako šéfredaktor.

Karel Werner od roku 1930 pracuje v Poledním listě, kde se v roce 1941 stává šéfredaktorem. V květnu 1943 přechází do Večerního Českého slova do funkce šéfredaktora.

Emanuel Vajtauer je od roku 1930 zaměstnán v Českém slově. Od roku 1941 je šéfredaktorem Večerního Českého slova a poté od roku 1942 je šéfredaktorem Přítomnosti.

Obžalovaným bylo soudem vytýkáno psaní článků a promluvy do rozhlasu. Velký důraz klade soud na Krychtálkův článek otištěný dne 18. září 1941 ve Večeru, kde žádá internování příbuzných všech emigrantů.

Podobně se provinil Werner, když roku 1942 v člancích útočí na Ženskou národní radu, zejména na její předsedkyni bývalou senátorku Plamínkovou. Ta byla za heydrichiády zatčena a popravena.

Před soudem se probírala i jejich snaha z dubna 1941 přimět k rozhovoru do novin tehdejšího předsedu protektorátní vlády Aloise Eliáše, aby řekl, že jeho vláda stojí za

nimi a proti londýnské exilové vlády. Alois Eliáš zve zmíněné novináře, spolu s nimi ještě redaktora Lažnovského, na posezení. Po skončení setkání novináři onemocní a redaktor Lažnovský umírá v SS lazaretu v Podolí. Příčina smrti byla údajně tyfová infekce. Celá kauza se proto začala nazývat „chlebičkovou aférou“, protože Eliáš servíroval jako občerstvení obložené chlebičky. Příčina smrti Lažnovského nebyla ale stejně spolehlivě vyšetřena.

Podobnou snahu vyvíjí i Krychtálek směrem k ministrovi Krejčímu, Havelkovi a Ježkovi.

Ve zdůvodnění rozsudku soud „uvážil obsah novinářských článků, knih, rozhlasových projevů a přednášek obžalovaných a dospěl z obsahu toho k přesvědčení, že jsou takového rázu, že jimi bylo propagováno a podporováno nacistické hnutí, případně byla schvalována a obhajována nepřátelská vláda na našem území a nezákonné činy okupantů a že projevy ty byly způsobily rozvrátiti mravní, národní a státní vědomí čs. lidu a zejména mládeže. (...) Když dále uvážil, že se neostýchali napadati i nejhrubším způsobem samého presidenta republiky představujícího v té době symbol vši naší státnosti a záruku šťastné budoucnosti, že neuhnuli ani ve chvílích vrcholně pro národ tragických a že konečně ztěžovali posici zahraničního odboje, čehož si museli býti vědomi, shledal, že jednali za okolností zvláště přitěžujících.“²¹⁴

Všichni byli odsouzeni k trestu smrti provazem, který byl na dvou přítomných vykonán okamžitě vykonán.

Jaroslavu Křemenovi byl rozsudek změněn na doživotí.

Emanuel Vajtauer před koncem války uprchl a nebyl nikdy odhalen. Hovoří se o jeho stycích s britskou tajnou službou, která mu pomohla uprchnout za pomoci jejího exponenta, tajemného ředitele nakladatelství Orbis, Němce dr. Rudela. Je možné, že se dostal do Austrálie k příbuzným. Nicméně se už nikdy neozval.²¹⁵

²¹⁴ NA, f. Národní soud TNS 8/47

²¹⁵ ČELOVSKÝ, Boris. *Strážce nové Evropy*. Ostrava: Tilia, 2002. s. 85. ISBN 80-86101-64-9

Dalším popravenými v roce 1947 byl Antonín Jaromil Kožíšek, do dubna 1943 šéfredaktor listu Moravská orlice a Moravské noviny, poté pracoval jako šéfredaktor Poledního listu.

K trestu smrti téhož roku byl odsouzen a popraven i rozhlasový redaktor a komentátor Alois Kříž.

Otakar Polívka, redaktor Vlajky, odsouzen k trestu smrti v nepřítomnosti. (Zde nebyl souzen úplně jako novinář, ale jako vlajkařský funkcionář, proto ho nelze počítat mezi k trestu smrti odpuzené novináře – pozn. autora). Po rozpuštění Vlajky byl nasazen v Německu, odkud se prozíravě po skončení války nevrátil.

Šéfredaktor Arijského boje Rudolf Novák byl posledním popraveným novinářem onoho roku

Trestům neunikly ani další aktivističtí novináři. Václav Crha, do roku 1943 šéfredaktor Národní politiky a poté šéfredaktor listu Zteč (časopis pro mládež Kuratoria na výchovu mládeže – pozn. autora), byl odsouzen na doživotí.

Trest 20 let vězení stihl Gustava Dorfla, do roku 1943 šéfredaktora Pražského listu a poté České korespondence.

Karel Chalupa, redaktor Moravského slova, odsouzen na 12 let vězení.

Šéfredaktor Vlajky v letech 1939 – 1941, šéfredaktor České korespondence v letech 1942 – 1943 a šéfredaktor Moravských novin v letech 1943 – 1945, Emil Šourek byl odsouzen na 15 let vězení, kde roku 1954 zemřel.

Čeněk Ježek, zástupce šéfredaktora deníku Venkov a později šéfredaktor odborného zemědělského časopisu Českomoravský rolník v období existence Protektorátu Čechy a Morava, dostal od Národního soudu 15 let.

Josef Prokop, koncem války redaktor Lidových listů, odsouzen Národním soudem na 4 léta vězení.

Jaroslav Pelíšek, redaktor zlínského Průkopníka mladých mužů, dostal trest 3 let.

Jan Vrba, redaktor Národní politiky, odsouzen na 3 roky vězení.

Známý krajně pravicový novinář už od předválečné republiky Jan Scheinost, který za protektorátu v letech 1942 – 1943 vedl Lidové noviny, od roku 1943 stál v čele Národní politiky, byl odsouzen k 22 měsícům vězení.²¹⁶

Pro svou novinářskou činnost za protektorátu bylo po válce vzato do vazby celkem 34 novinářů a 20 z nich skončilo před Národním soudem. Ze Svazu českých novinářů bylo vyloučeno 34 členů a 35 členům bylo na určitou dobu zakázáno vykonávat novinářské povolání.

V roce 1947 věstník Svazu novinářů uveřejnil seznam 112 českých novinářů, kteří byli popraveni nebo zahynuli v koncentračních táborech.²¹⁷

²¹⁶ ČELOVSKÝ, Boris. *Strážce nové Evropy*. Ostrava: Tilia, 2002. s. 149 - 154. ISBN 80-86101-64-9

²¹⁷ ČELOVSKÝ, Boris. *Strážce nové Evropy*. Ostrava: Tilia, 2002. s. 154. ISBN 80-86101-64-9

7. VLIV TISKU KRAJNÍ PRAVICE

7.1 Vliv tisku krajní pravice v meziválečném období

V době, o které pojednává tato práce, byly tisk a rozhlas hlavními a jedinými informačními médii. Pro každou politickou stranu tehdejší doby z obou částí politického spektra byly noviny hlavním informačním tokem směrem k voličům a příznivcům. Nebylo jiné možnosti jak informovat, přesvědčovat a burcovat než přes noviny. Demokratičnost předválečné republiky napomáhala ke vzniku mnoha novin a časopisů různorodého politického zabarvení. Vzniku periodik také napomáhala rozvinutá tradice spolkové činnosti, kdy lidé byli zvyklí se sdružovat a vyvíjet aktivní veřejnou činnost.

Po vzniku samostatné republiky začaly vznikat první skupiny vypjatě nacionálních skupin a ty samozřejmě k prosazení svých myšlenek začaly využívat vlastní tiskoviny. Hlavní náplní těchto periodik bylo předkládat obyvatelstvu nové myšlenky, které teprve v mladé republice začaly zapouštět kořeny. Tyto skupiny prostřednictvím svých tiskovin bojovaly proti zavedeným pořádkům, etablovaným politikům a brojily proti nepořádkům v republice.

Mnohé krajně pravicové tiskoviny neměly dlouhého trvání, nicméně jejich vytrvalé působení vyústilo ve vznik NOF, nejsilnějšího krajně pravicového subjektu. Takže tisk krajní pravice dokázal, že jeho vliv mezi obyvatelstvem je a že názory v něm otiskované výrazným způsobem kladně rezonují u významné části občanů.

V čem spočívala síla krajně pravicového tisku předválečné republiky? Hlavně v přesném pojmenování problémů, které měla republika, hlavně v politice vnitrostátní, kde množství korupčních skandálů, salónní zákulisní politika a neřešení sociálních problémů přitahovala nespokojené a rozčarované ze situace v republice.

Příznivci předválečné krajní pravice, později je můžeme nazývat čeští fašisté, se rekrutovali z vlasteneckých vrstev, kterým byl cizí liberalismus, odklon od víry, nástup ateismu a nedostatečný antikomunismus vládní reprezentace. V těchto

otázkách měl tisk krajní pravice velký vliv na veřejnost, protože část veřejnosti považovala nastupující fašismus za progresivní hnutí, které je hrází k nastupujícímu komunismu, reprezentovaným KSČ. V době španělské občanské války byly sympatie části veřejnosti na straně generála Franka, který chtěl ve Španělsku vymýtit komunismus a ateismus. Není pravda, že by sympatie byly vyjadřovány pouze levicovým republikánům. Sympatie republikánsko – anarchistické španělské vládě vyjadřovali pouze komunističtí, levicoví intelektuálové a Karel Čapek svými pacifistickými a odnárodněnými divadelními hrami.

V době hospodářské krize krajně pravicový tisk intenzivně zesiloval svoji propagandu směrem k dělnictvu, že mu socialističtí vůdci jenom lhali, nestarali se jeho problémy a bohatli na jejich úkor. Důraz krajně pravicového tisku na dělnictvo, potažmo zaměstnancům, byl takový, že se snažil odebrat jejich hlasy levici – komunistům a sociálním demokratům, argumentujíc, že dělnictvo není internacionální, ale národní. Fašistický tisk odmítal třídní boj, naopak hlásal spolupráci všech sociálních vrstev a stavů, protože všichni musí pracovat pro národ a vlast. To má být jejich jediný cíl. K dosažení toho, ale musí vrstvy podnikatelské – zaměstnavatelské slevit ze svých nároků na dělnictvo, posílením sociálních vymožeností pro své zaměstnance. Jedině tak se dá podle tohoto tisku bojovat s bolševismem, kterému naslouchá stále více dělníků a zaměstnanců. K získání veřejnosti pro tyto jejich názory byly využívány příklady z fašistické Itálie a nacistického Německa. Noviny popisovaly velkorysé veřejné stavby v obou zemích a tím zlepšování sociálních poměrů všeho dělnictva a zaměstnanců povšechně.

Krajně pravicový tisk měl velký vliv na formování českého antisemitismu předválečných let. Předválečný antisemitismus navázal na antisemitismus, který zde byl už od monarchie. Krajně pravicové skupiny prostřednictvím svého tisku označovaly Židy za cizí živel, který se nesžil s novým státem. Samozřejmě v době hospodářské krize, kdy v republice rostla nezaměstnanost a klesala průmyslová výroba, tak Židé svým vyšším sociálním a společenským postavením byli terčem krajně pravicové propagandy, která bohatství Židů, dávala do kontrastu se situací nezaměstnaných. Tiskoviny na svých stránkách pravidelně otiskovaly orámované výzvy, aby se nakupovalo u českých obchodníků a nechodilo se do židovských

obchodů. S tím samozřejmě souvisel protiněmecký postoj těchto tiskovin, neboť Němci, ať říšští či Němci domácí, byli považováni za odvěké národní nepřátele. Domácím Němcům se nemělo ustupovat, protože Češi a Slováci, potažmo národ československý, je v republice určující státní silou.

Krajně pravicový tisk všech odstínů měl vliv na veřejnost ve dvacátých a třicátých letech minulého století svým vypjatým vlastenectvím, sepletím s republikou, ovšem očištěnou podle jejich návodů a odmítáním všeho cizího, zejména z oblasti kulturní a umělecké.

V době ohrožení republiky v době před mnichovskou dohodou burcoval k obraně republiky proti nacistickému Německu a proti domácí německé menšině. Za období druhé republiky se krajně pravicový tisk podílel na štvanicích a útocích na symboly masarykovské republiky. V atmosféře, kdy obyvatelstvo bylo šokováno zradou spojenců a odtržením třetiny území a pochopitelně hledalo viníka, přispěchaly krajně pravicové tiskoviny se seznamem viníků, ať to byl Eduard Beneš za politiky či Karel Čapek za intelektuály. Nedá se říci, že noviny tehdejší doby spustily onu lavinu účtování s minulostí, ale rozhodně se jí nepokoušely zpomalit či usměrnit, ba právě naopak usměrňovaly nálady občanů podle svých potřeb. V této době byl vliv tiskovin krajní pravice největší. Nenahrála tomu ani tak síla jejich argumentů, ale vnitropolitická situace a pocit ohrožení v myslích vlastní občanů.

7.2. Vliv tisku krajní pravice za protektorátu

Ustanovení Protektorátu Čechy a Morava znamenal zásadní změnu pro celou společnost ve všech oblastech života. Mnoho krajně pravicových exponentů, fašistů a nacionalistů, se stáhlo z veřejného života a nedalo se do služeb německé okupační moci. To také platilo i o novinářích. Tisk krajní pravice předválečného období byl vypjatě nacionalistický, antisemitský, odmítající liberalismus a komunismus, ale byl to tisk pročeský resp. pročeskoslovenský. Protektorát se považoval za provizorium, které ohrožuje samu podstatu existence české národa.

Na místa českých nacionalistů nastoupili zaslepení antisemité a fanatičtí podporovatelé nových německých pořádků. Nejenom zbylé tiskoviny krajně pravicového spektra, ale i ostatní sdělovací prostředky každodenně působily na obyvatelstvo zcela v intencích záměrů okupační moci, která chtěla celý českomoravský prostor zcela přivtělit k Říši nejenom v oblasti hospodářské, kulturní, ale i asimilačně národní.

Protektorát znamenal stmelení české společnosti do rozhodného odporu proti okupantům. Do jejich služeb se dávali prospěcháři, oportunisté anebo ti, kteří si dobrovolně zvolili cestu kolaborace a konfidentství. Posledně jmenovaní, kteří působili v novinách, zahájili od prvních dnů protektorátu boj o vliv na smýšlení obyvatelstva. K tomu výrazně napomáhaly všechny protektorátní tiskoviny, kde se vytvořilo tvrdé jádro aktivistických novinářů, kteří zaujmuli šéfredaktorská místa ve významných celostátních či zemských denících.

Protektorátní tiskoviny bez výjimky se snažily od počátku protektorátu přesvědčit obyvatelstvo, že jeho ustanovení zachránilo české obyvatelstvo před hrůzami války, že má nerušenou možnost vývoje pod patronací mocného státu, který mu po vítězné válce zajistí přední místo mezi evropskými národy. Obyvatelstvo si uvědomovalo nebezpečnost tisku v německých plánech na podmanění národa a tak do konce roku 1940 klesl o 25 – 30 procent náklad českých deníků, o kterých se lidé domnívali, že na ně Němci prostřednictvím nakladatelství vykonávají silný nátlak, anebo noviny nápadně svým proněmeckým zpravodajstvím.²¹⁸

Tiskoviny krajně pravicových skupin se snažily ovlivnit veřejnost svým antisemitismem, kdy zvýšily nenávistnou kampaň proti této menšině. Jestliže česká veřejnost byla určitým latentním způsobem antisemitská, tak ve válečném období, kdy začaly platit diskriminační protižidovská opatření, první transporty odjížděly do likvidačních táborů, tak mnozí z Čechů začali projevovat se Židy určitou míru solidarity. Tiskoviny jako Vlajka či Arijský boj se radovaly, že Židé mizí z českých

²¹⁸ BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem*. Praha: Prostor, 2000. s. 236. ISBN 80-7260-028-1

měst, vybízely k jejich špehování a dalšímu jejich udávání. Gestapo odvádělo do koncentračních táborů i Čechy, proto ta solidarita. Vliv krajně pravicových tiskovin byl za protektorátu minimální, sluchu mu dopřála pouze ta menšina udavačů, konfidentů a nesmiřitelných židobijců. Německá krutovláda smazala rozdíl mezi nazíráním, kdo je Čech a kdo je Žid.

V otázce antikomunismu rozjely krajně pravicové noviny důraznou vysvětlovací kampaň, kdy zejména v průběhu války se líčila nebezpečí, kdyby byl český prostor okupován sovětskou mocí. Zde mohla mít tato propaganda pravdu, když líčila, že z českých statků budou kolchozy, továrny budou majitelům sebrány a začnou deportace nepohodlných. Jenže byla válka a SSSR byl protihitlerovský spojenec, který pomalu, ale jistě postupoval k československým hranicím. Nicméně v této otázce byl vliv krajně pravicového tisku, ale i ostatních celostátních tiskovin větší, než v oblasti antisemitismu.

S blížícím se koncem války klesal i tak malý vliv krajně pravicových tiskovin a okolo nich zůstala pouhá hrstka zaslepených fanatiků, kteří svou úlohu dohráli do úplného konce.

Závěr

Tisk české meziválečné a protektorátní krajní pravice byl velice různorodý, ale zároveň měl několik sjednocujících témat, které prostupovaly po celých dvacet sledovaných let. Krajní pravice začala vydávat své tiskoviny už od začátku dvacátých let minulého století. Nejdříve to byl tisk bez politického ukotvení, jako Výzva Červenobílých či Štít národa, vydávaný skupinami vypjatých vlastenců a kritiků poměrů. Postupem doby, kdy se začala formovat krajní pravice do politických uskupení, přecházel tisk pod politické strany a volební koalice. Nejsilnější politickou stranou krajní pravice byla NOF, která vydávala Fašistické listy, podporované pardubickými Českými směry. Stříbrného Národní liga vydávala týdeník se stejnojmenným názvem, Národní hnutí vydávalo list s názvem Národní hnutí, podporované plzeňským týdeníkem Na Stráž!.

Málokterá tiskovina krajní pravice vydržela po celé dvacetiletí republiky a protektorátní období. Výjimkou je časopis Vlajka, tiskový orgán politického klubu Vlajka, reprezentující českou krajní pravici, která se nikdy se nestala klasickou politickou stranou, ale podporovala českou krajní pravici obecně a umožňovala na svých stránkách prezentaci jejích myšlenek všech odstínů. Na příkladu Vlajky můžeme vidět vývoj tisku české krajní pravice během plynoucího času, stálost některých témat a změnu psaní po vzniku protektorátu.

Sjednocujícími tématy všech zmiňovaných tiskovin byla radikální kritika politických, sociálních a ekonomických poměrů v republice. V těchto novinách byly odhalovány tehdejší korupční aféry parlamentních politiků, zmiňovány byly skutečné či domnělé intriky Hradu a jeho prodloužené ruky ministra zahraničí a pozdějšího prezidenta Beneše proti politickým odpůrcům. V době hospodářské krize se působilo na dělnictvo, aby nepodléhalo komunistické rétorice a přidalo se k fašistickému proudu, který učiní v republice pořádek a zajistí všem práci. Před nástupem Hitlera v Německu k moci, tak byla dávána za vzor fašistická Itálie, která podle českých fašistů zatočila s krizí a dala lidem práci.

Všechny tyto tiskoviny byly rozhodně a neústupně antikomunistické. Komunismus byl považován za smrtelné nebezpečí ohrožující národ a republiku. Od dvacátých let minulého století byl život v SSSR líčen jako bezbřehá bída doprovázená násilím ze strany bolševiků. Uveřejňovaly hrůzy občanské války a tento tisk poukazoval, že takto by to dopadlo v ČSR, kdyby se k moci dostali komunisté. Předmětem kritiky bylo také to, že vláda nezakázala KSČ a ještě uznala SSSR. Bolševismus byl vydáván jako židovské dílo na zotročení křesťanských národů.

Antisemitismus byl po celou dobu nosným tématem všech krajně nacionalistických tiskovin. Židům byl vyčítán jejich postoj k nové republice, že se s ní nesžili, raději mluvili německy a stranili německému živlu v republice. Také se poukazovalo na jejich majetky, které v době hospodářské krize byly snadným terčem pro tento druh tisku. Byl určitý druh sociální demagogie, ale v době krize dobře použitelný na masy nezaměstnaných.

Německo bylo u tisku krajní považované stále za smrtelné nebezpečí pro ČSR. I postoj k hitlerovskému Německu byl dvojaký. Na jednu stranu se deklaroval neochvějný postoj k obraně republiky proti Německu, ale zároveň se chválil jeho postoj k Židům, kteří byli odstavováni mimo německou společnost.

Změna v psaní tisku krajní pravice nastala v pomnichovské republice, kdy se nemilosrdně útočilo na republiku předmnichovskou a její představitele Masaryka a Beneše. Zesílil ještě více antisemitismus a se zvýšenou mírou se volalo po protižidovských opatřeních stejných jako v sousedním Německu. Vznikem protektorátu se zcela změnila situace na poli krajní pravice. NOF přestala s činností, členstvo přešlo do celonárodního Národního souručenství a jediná Vlajka vyvíjela skutečnou proněmeckou, kolaborantskou činnost. Vlajka spolu s Arijským bojem nastoupila cestu udavačského antisemitismu a toto udavačství se nevyhýbalo ani těm českým spoluobčanům, kteří se nechtěli smířit s okupací. Vlajka a Arijský boj se v protektorátu svým psaním zcela vyřadily z české společnosti, protože za zvýšeného ohrožení národa a republiky podporovaly likvidační politiku německé okupační moci.

Po roce 1945 dochází k potrestání provinilých žurnalistů z doby okupace. Popravení a odsouzení k vysokým trestům byli nejenom redaktoři Vlajky i Arijského boje, ale také aktivističtí redaktoři a šéfredaktoři celostátních deníků.

Tisk české krajní pravice v meziválečném a protektorátním období byl tiskem radikálních nacionalistů, kteří chtěli změnit politické pořádky v republice a nahradit je autoritativním systémem, který by byl podle nich zbaven skandálů parlamentního systému a zároveň by narovnal sociální poměry v republice se zachováním soukromého vlastnictví. Antisemitismus těchto tiskovin byl spojený s antigermanismem. Největšího vlivu dosáhl tisk krajní pravice ve třicátých letech minulého století, kdy volební zisky krajně pravicových politických uskupení byly největší.

Tisk krajní pravice má nezastupitelné místo v tomto historickém období, protože mapuje jednu významnou část politického spektra předválečné republiky a ukazuje různorodost české krajní pravice, která sice skoro dvacet útočila na republikánský systém v ČSR, ale v době mobilizace v září 1938 se hlásí mezi obránce republiky. V období protektorátu se významná část českých fašistů stahuje z veřejného anebo se přímo zapojuje do odboje. Podstatná část českých fašistů dokázala svým postojem svůj vlastenecký postoj, i když to bylo vlastenectví divoké a plné slepých uliček, z nichž jedna z nich byla antisemitismus. Tisk české krajní pravice ukazoval více než dvacet let své existence svojí nezanedbatelnou sílu ve svém vypjatém nacionalismu a idealistickém nadšení na změnu poměrů v republice.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1943, roč. IV, č. 1.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1943, roč. IV, č. 2.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1943, roč. IV, č. 5.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1943, roč. IV, č. 12.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1943, roč. IV, č. 15.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1944, roč. V, č. 43.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1945, roč. VI, č. 9.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1945, roč. VI, č. 16.
- Arijský boj*. Praha: Protižidovská liga, 1945, roč. VI, č. 18.
- Arijská korespondence*. Praha: A. Havránek, 1934, roč. I, č. 1.
- Arijská korespondence*. Praha: A. Havránek, 1934, roč. I, č. 2.
- Arijská korespondence*. Praha: A. Havránek, 1934, roč. II, č. 1.
- BALÍK, S., V. HLOUŠEK, J. HOLZER a J. ŠEDO. *Politický systém českých zemí 1948 – 1989*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4250-6.
- BORÁK, Mečislav. *Spravedlnost podle dekretu*. Ostrava: Tilia, 1998. ISBN 80-86101-07-X
- BRANDES, Detlef. *Češi pod německým protektorátem* Praha: Prostor, 2000. ISBN 80-7260-28-1
- BROD, Toman. *Osudný omyl Edvarda Beneše*. Praha: Academia, 2002. ISBN 80-200-0971-X
- ČELOVSKÝ, Boris. *Strážce nové Evropy*. Ostrava: Tilia, 2002. ISBN 80-86101-64-9
- České směry*. Pardubice: V.Vážný, 1931, roč. I., č. 1.
- České směry*. Pardubice: V.Vážný, 1931, roč. I., č. 12.
- České směry*. Pardubice: V.Vážný, 1932, roč. II., č.21.
- České směry*. Pardubice: V.Vážný, 1932, roč. II., č. 29.
- České směry*. Pardubice: V.Vážný, 1932, roč. II, č. 47.

DOLEŽAL, Jiří. *Česká kultura za protektorátu*. Praha: Národní filmový archiv, 1996. ISBN 80-7004-085-8

Fašistické listy. Praha: Josef Kučera, NOF, 1932, roč. II, č. 24.

Fašistické listy. Praha: Josef Kučera, NOF, 1932, roč. II, č. 31.

Fašistické listy. Praha: Josef Kučera, NOF, 1933, roč. III, č. 2.

Fašistické listy. Praha: Josef Kučera, NOF, 1932, roč. II, č. 28.

Fašistické listy. Praha: Josef Kučera, NOF, 1935, roč. V, č. 11.

Fašistický kalendář. Praha: Fašistické listy, 1932.

Hanácká republika. Holešov: Robert Mach, 1922, roč. I., č. 1.

Hanácká republika. Holešov: Robert Mach, 1922, roč. I., č. 5.

GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK J. *Druhá republika 1938 – 1939* Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-62-6

GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK J. *Dramatické i všední dny protektorátu*. Praha: Themis, 1996. ISBN 80-85821-35-4

JIŘÍK, Václav. *Klatovské oprátky*. Plzeň: Fraus, 2004. ISBN 80-7238-376-0

KLIMEK, Antonín. *Boj o Hrad I*. Praha: Panevropa, 1998. ISBN 80-85846-06-3

KLIMEK, Antonín a Petr HOFMAN. *Vítěz, který prohrál*. Praha: Paseka, 1995. ISBN 80-7185-033-0

KVAČEK, Robert a Dušan TOMÁŠEK. *Generál Alois Eliáš*. Praha: Epoque, 1996. ISBN 80-902129-5-6.

NAKONEČNÝ, Milan. *Český fašismus*. Praha: Nakladatelství Vodnář, 2006. ISBN 80-86226-73-5

NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka*. Praha: Chvojko nakladatelství, 2001. ISBN 80-86183-24-6

Národní hnutí. Praha: J. Červenka, 1925, roč. II, č. 46.

Národní liga. Praha: Tempo. 1933, roč. IV, č. 10.

Národní liga. Praha: Tempo. 1933, roč. IV, č. 14.

Národní liga. Praha: Tempo. 1933, roč. IV, č. 32.

Národní republika. Uherské Hradiště: Robert Mach, 1924, roč. III, č. 4.

- Národní republika*. Uherské Hradiště: Robert Mach, 1925, roč. IV, č. 36.
- Národní sjednocení*. Praha: Národní sjednocení, 1934, roč. I, č. 6.
- Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1923, roč. I, č. 3.
- Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1923, roč. I, č. 16.
- Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1923, roč. I, č. 23.
- Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1924, roč. II, č. 26.
- Na Stráž!*. Plzeň. Národní hnutí, 1923, roč. II, č. 36.
- Odboj*. Praha: A. Dušek, 1926, roč. III, č. 7.
- Odboj*. Praha: A. Dušek, 1926, roč. III, č. 9.
- Odboj*. Praha: A. Dušek, 1926, roč. III, č. 24.
- PASÁK, Tomáš. *Český fašismus*. Praha: Práh, 1999. ISBN 80-7252-017-2
- PASÁK, Tomáš. *JUDr. Emil Hácha*. Praha: Horizont, 1997. ISBN 80-7012-088-6
- PASÁK, Tomáš. *Pod ochranou říše*. Praha: Práh, 1998. ISBN 80-85809-88-5.
- PASÁK, Tomáš. *Vývoj Vlajky v období okupace*. Praha: Historie a vojenství č 5, 1966.
- PEJČOCH, Ivo. *Armády českých politiků*. Cheb: Svět křídel, 2009. ISBN 80-86808-60-4
- PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích*. Praha: Academia, 2011. ISBN 80-200-1919-6
- PERNES, Jiří. *Až na dno zrady*. Praha: Themis, 1997. ISBN 80-85821-51-6
- PLACHÝ, Zdeněk. *Protektorát proti Londýnu – 38 dnů Heydrichiády*, Praha: Vydavatelství & Nakladatelství Plachý, 2006. ISBN 80-903556-2-5 .
- RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-516-7
- ŠKRÁBEK, Josef. *Včerejší strach*. Praha: Vyšehrad, 2006. ISBN 80-7021-838-X
- Štít národa*. Praha: Karel Kasanda. 1920, roč. I, č. 1.
- Štít národa*. Praha: Karel Kasanda. 1920, roč. I, č. 13.
- Štít národa*. Praha: Karel Kasanda. 1920, roč. I, č. 14.
- Štít národa*. Praha: Karel Kasanda. 1923, roč. IV, č. 16.

- Štít národa*. Praha: Karel Kasanda. 1923, roč. IV, č. 17.
- Štít národa*. Praha: Karel Kasanda. 1923, roč. IV, č. 18.
- Štít národa*. Praha: Karel Kasanda. 1925, roč. VI, č. 15.
- TOMÁŠEK, Dušan a Robert KVAČEK. *Causa Emil Hácha*. Praha: Themis, 1995.
ISBN 80-85821-30-3
- TOMÁŠEK, Dušan a Robert KVAČEK. *Obžalována je vláda*. Praha: Themis, 1999.
ISBN 80-85821-67-2
- TOMEŠ, Josef. *Slovník k politickým dějinám Československa 1918 – 1992*. Praha: Nakladatelství Budka, 1994. ISBN 80-901549-2-1
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1930, roč. II, č. 5.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1932, roč. IV, č. 4 - 5.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1933, roč. V, č. 5.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1938, roč. VII, č. 7.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 6.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 12.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 21.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 25.
- Vlajka*. Praha: Miloš Majzner. 1941, roč. XI, č. 27.
- Výzva Červenobílých*. Praha: Červenobílí, 1923, roč. I, č. 1.
- Výzva Červenobílých*. Praha: Červenobílí, 1923, roč. I, č. 19.
- Výzva Červenobílých*. Praha: Červenobílí, 1923, roč. I, č. 33.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE:

Jméno autora:	Jiří Štěpánek
Obor:	Sociální a mediální komunikace
Forma studia:	kombinované
Název práce:	Tisk krajní pravice v meziválečném období a v období protektorátu
Rok:	2012
Počet stran bez příloh:	103
Počet titulů české literatury a pramenů:	86
Vedoucí práce:	Mgr. Lukáš Novotný, M.A., Ph.D.

